



קונטרס

אאלפך

חכמה

בלבבי משכן אבנה

אוצר האותיות

ערך ברך

תורה לשמה

תורת שיעשועים

לא מונה כלל



נשמח לקבל הערות והארות,
וכן תוספות קצרות על
הקונטרס, על מנת לתקן
ולחוסף במהדורה הבאה
בע"ה.

כמו כן, המעוניין לסייע להגיה
את הקונטרס כל שבוע לפני
צאתו, יפנה למערכת.



להאזנה לשיעור בקול הלשון

073-295-1245 ישראל
USA 605-313-6660

ומקישים: כוכביות [*]
< [#] סולמית
< [מספר שיעור] סולמית
[#]



© כל הזכויות שמורות

מידי שבוע יוצא לאור קונטרס
'אאלפך חכמה',
שכל שבוע עוסק בתיבה אחרת.
המעוניין להצטרף לרשימת התפוצה
ישלח בקשה במייל:
bilvavi231@gmail.com

ללקיחת חלק בהוצאות
הגדולות של הדפסת הספרים
לזיכוי הרבים, ניתן ליצור קשר
עם מערכת
'בלבבי משכן אבנה'
טלפון: 052.763.8588
ת.ד. 34192 ירושלים 9134100
bilvavi231@gmail.com

תוכן העניינים

"בא אל התיבה"

ערך ברד

עבודה

זלכבכיפדיה עבודת ה' ברד

טזלכבכיפדיה עבודת ה' ברד תמצית שיעור

מחשבה

סלכבכיפדיה מחשבה ברד

מדאוצר האותיות וימטר ה' ברד

נגסוגיות במחשבה ברד

ר"א שערים

נגצירוף בר / ב-ד / ר-ד

קבלה

נטלכבכיפדיה קבלה ברד

סדמילון ערכים בקבלה ברד

סהמילון ערכים בקבלה ברודים

ארמית

מילון ערכים בארמית ברד- ברדסין- חגרא- ברדלס-

תבלול- ברדל- ברדניקוס- ברדס- ברדק- בורדקיא- בורדקאי



מדור עבודה

בלבביפדיה עבודת ה'
ברד

בלבביפדיה עבודת ה'
ברד תמצית שיעור

בלבניפדיה עבודת ה'

ברד

והכוסמת שהוזכר בקרא, הוא אינו שובר אותן, כיון שהן רכות, מחמת שהן גדלות מאוחר יותר.

כלומר - ההגדרה הראשונה בברד היא שמונח בו תפיסה של קושי שהוא הופך מרך לקשה, ממים לברד, ויתר על כן שכאשר הוא קשה, זה גורם שכשהוא נפגש עם דבר קשה, הוא מתנגד אליו ושובר אותו.

וזה עומק ההגדרה שברד בהיפוך האותיות זה שורש של דְּבַר, דיבור וזה כלשון הגמ' כידוע 'אין דיבור אלא לשון קשה שנאמר (בראשית מב ל) דיבר האיש אדוני הארץ איתנו קשות, וא"כ, דְּבַר וברד הינם כוחות קשים. וכמו שבשורש של הברד שהוא מים, הוא רך, כך מתגלה בהקבלה גם בדיבור, שעל אף שהדיבור הוא לשון קשה, אבל אמירה היא לשון רכה כלשון חז"ל על הפסוק (שמות יט ג) "כה תאמר לבית יעקב - אמירה רכה לנשים" וכל דיבור השורש שלו בעומק הוא באמירה. וגילוי הדבר מתגלה כדוגמא בתינוק שכאשר הוא מתחיל לדבר, הוא מדבר באופן של אמירה, ולאחמ"כ דיבורו הופך להיות קשה.

ובסדר הבריאה זה מתגלה שבתחילה היו עשרה מאמרות שבהם נברא העולם (אבות פ"ה מ"א), ולאחר מכן במתן תורה מתגלה עשרת הדברות, והרי שתחילת הגילוי היה מאמר, ובמתן תורה זה מתגלה באופן של דיבור בלשון קשה בבחינת יראה כמו שנאמר בקרא

גדר ה"ב'-רד" שבמכת ברד - ירידה בתפיסה של שנים שמתנגדים זה לזה, דבר קשה ששובר דבר קשה

ברד - כשהגשם יורד וברידידתו הוא נקפא מחמת הקור, הוא הופך להיות ברד".

וכך הרי היה בעשרת המכות שהיו במצרים שאחת מן המכות היא מכת ברד, ונתבונן להבין - האותיות של המילה ברד הם ב'-רד, וביאור הדברים: - הרי טבע המים שבשורשם הם דבר רך, ולכן כשהם נמצאים בעבים, הם עדיין רכים, ורק בשעת הירידה כאשר הם נקפאים ויורדים על הארץ בצורת ברד, הם הופכים מרך לקשה.

וזהו א"כ הגדר של מכת ברד, שכאשר דבר קשה נפגש עם דבר קשה אחר, הוא גורם לו להישבר - אם הוא נפגש עם דבר רך, כיון שהוא יכול לכופף אותו וכדו', הרי שהוא אינו שוברו, אבל אם הוא נפגש עם דבר קשה אחר, הוא שובר אותו, וזה הרי מה שהיה במכת ברד במצרים, שהברד ירד לארץ והכה דייקא את הדברים הקשים כמו שנאמר בלשון הפסוק (שמות ט לא) "והפשתה והשעורה נוכתה כי השעורה אביב והפשתה גבעול" ומאידך נאמר שם (שם שם לב) "והחטה והכוסמת לא נוכו כי אפילות הנה", כמו שמבאר שם רש"י שהן מאוחרות ומכח כך הן רכות. וא"כ, כשהברד במצרים פגש דבר קשה כדוגמת פשתה ושעורה, הקשה שובר קשה כאשר הוא נפגש אתו, משא"כ כאשר הברד פוגש את החטה

* ויש בזה כמוכח כמה צורות איך הקור פועל במים, אבל בצורה מסויימת ובאופן מסויים הוא נקרא ברד.

ב [ראשית תבאר ההגדרה הכללית של ברד, ולאחמ"כ יבואר מה ה-ב/רד].

שלהן בבחינת 'שתיים שהן ארבע' ולכן זה הופך לבר-ד' שמתגלה בירידת הברד מציאות של ד', כלומר כיון שהשנים שבכרד לא מתאחדים אחד עם השני, א"כ מתגלה בכל אחד מהם בעומק כח הפירוד כיון שבכ"א מונח כח של התנגדות לזולתו, והרי שבכל אחד מהם מונח שורש של שנים בבחינת שתיים שהם ארבע.

ומ"מ, זוהי תפיסת הברד שמונח בו קושי מכח שהם שנים שיוורדים לתא באופן של התנגדות.

שורש הגשמי ברכה שיוורדים מכח טבע המים לירד לתתא ושורש הברד שיוורד מכח התנגדות המים לאש שמכח כך הם עוזבים את האש שבשמים

ובלשון יותר חדה - הרי כדברי הגמ' הידועה בחגיגה ששמים זה נוטריקון אש ומים כי השמים נעשו מאש ומים שמתאחדים בבת אחת, והרי שבשורש העליון, המים עצמם מתאחדים עם הכח ההיפכי שלהם שזה מציאות האש, והרי אש טבעה לעלות לעילא ולא לרדת ולכן על דרך כלל לא מצאנו אש שיוורדת מן השמים, ולעומת כך טבע המים הוא לרדת כלשון הגמ' הידועה שמים מניחים מקום גבוה ויורדים למקום נמוך' (תענית ז א), ומצד כך במה שבשמים האש והמים הם בבת-אחת, החידוש הוא במה שהמים עומדים למעלה אבל האש הרי טבעה היא להיות למעלה, ולפי"ז, כפשוטו, כאשר הגשמים יורדים מן השמים, זה לא בתפיסה שהם נפרדים מן האש אלא שורש הדבר הוא שכיון שטבע המים הוא לירד למטה וטבע האש הוא

לגבי מתן תורה (דברים ד י) "יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב וגו' אשר ילמדון ליראה אותי כל הימים", וזה א"כ ההבחנה של עשרת הדיברות.

ומ"מ א"כ, כיון שבכרד מתגלה מציאות של קושי כמו שחודד, לכן כאשר הוא נפגש עם דבר אחר, הוא לא מתאחד אתו אלא הוא מתנגד אליו, וזה מה שהוזכר בראשית הדברים שהמילה ברד מורכבת מ-ב'ר-ד. כיון שהברד יורד בתפיסה של שנים, אבל לא שנים שבאים להתאחד אלא שנים שמתנגדים זה לזה, כי בירידתו הוא בא להתנגד לדבר הקשה שהוא פוגש בו.

תפיסת השנים שמתאחדים ב'ברכה' שבגשמים ותפיסת הפירוד המתגלה בכרד בבחינת 'שתיים שהם ארבע'

ובעומק, בשונה מהגשמים שבסתמא כשהם יורדים, הם יורדים לברכה כמו שאנחנו מבקשים בתפילה 'ותן טל ומטר לברכה', כאשר הברד יורד, בשורש צורת ירידתו שהיא באופן של תוקף חוזק וקושי, לא מתגלה עיקר הברכה של הגשמים ומצד כך, כשהברד מעמיד מציאות של שנים, הם לא שנים שחל בהם ברכה כיון שהם שנים שמתנגדים זה לזה, ובדרך רמז, ברד זה נוטריקון בר-ד', כלומר, כל ברכה היא משורש של שנים ולכן שורש האותיות של המילה ברכה הם ב' כ' ר' שהם האותיות השניות שהם בבחינת המשכה והשפעה וזהו 'ותן טל ומטר לברכה' ושורש הדבר הוא משום שבשנים הללו מתגלה שהם מתאחדים אחד עם השני, וזה שורש הברכה, אבל הברד הופך מאותיות שניות להכפלה

² כי גשם יכול לרדת לברכה, אבל חס ושלום זה יכול להיות גם להיפך כמו שאומרים בתפילת גשם בשמיני עצרת "לברכה ולא לקלה".

¹ מלבד באופן של מעשה ניסים כמו שהיה באליהו שנאמר בו (מלכים א' יח לח) "ותפול אש ה' ותאכל את העולה" וגו' וכמו שהיה במקדש שהיתה יורדת אש על המזבח.

תפיסת הברד המתגלה בארץ שכל שורשה הוא ממים שקפאו - 'כי לשלג יאמר הוי ארץ'

וביתר עומק, הרי כמו שמפורש בדברי חז"ל כידוע, בשורש ארבעת יסודות יש חלוקה בין הג' יסודות שהם מים אש ורוח, ליסוד הרביעי שהוא יסוד העפר (עי' ספר יצירה פ"ג מ"ג), הג' יסודות הינם יסודות גמורים אבל יסוד העפר אינו יסוד גמור אלא בלשון אחד בחז"ל יסוד העפר נעשה ע"י מים שקפאו ונעשו שלג כלשון הפסוק "כי לשלג יאמר הוּא ארץ" (איוב לו ו), ובלשון אחר בחז"ל, לקח הקב"ה שלג מתחת כסא הכבוד וממנו הוא ברא את הארץ, בין כך ובין כך מפורש כאן א"כ בדברי חז"ל ששורש הארץ הוא בעצם מהמים, אלא שהמים קפאו ומכח כך נעשה הארץ.

ונתבונן לפי"ז להבין עמוק - הרי בתחילה כמו שמבואר בקרא (בראשית א ב) היה העולם כולו מלא במים, ולאחר מכן ביום שלישי דמעשה בראשית אומר הקב"ה (בראשית א ט) "יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה", ולכאורה מה הסיבה שבאמת בתחילה היה העולם כולו מלא במים ולאחר מכן נראתה היבשה - אם רצון הבורא שיהיה יבשה, א"כ שמעיקרא יהיה בכריאה מקום של יבשה, אז כפשוטו, כיון שעתידי הקב"ה להחזיר את כל העולם כולו למים, א"כ הבריאה מתחילה מאופן שכל העולם מלא במים שמונח בזה שזוהי התפיסה השורשית של הבריאה, ורק לאחר מכן מתחדש יבשה, ומכח כך התפיסה הראשונה של עולם מלא במים עומדת בעיניה ולא מסתלקת לגמרי גם אחר שהתחדשה

להיות למעלה, ולכן הם יורדים, - זה תפיסה אחת באופן ירידתם של המים מלעילא, אבל בתפיסה נוספת, כשאופן ירידתם היא לא כמים לעצמם אלא עם התפיסה שבשורש הם היו עם האש, א"כ תחילת מה שהם עוזבים את האש זה מצד נקודת הקלקול מכח שמתגלה שהמים מתנגדים לאש ולא מתאחדים אתם, וזה גופא גורם לפירוד שלהם מהאש שהם עוזבים אותם ויורדים למטה, והרי שכל שורש ירידתם היא משורש דקלקול ממקום הפרוד שלהם שהם מתנגדים לאש.

אלו הם בכללות א"כ, שתי התפיסות, התפיסה של גשמים והתפיסה של ברד, הגשמים שיורדים, זה מצד 'עוזבים מקום גבוה ויורדים למקום נמוך', ואין הם לא יורדים מצד ההתנגדות שלהם לאש ומצד ההיפכיות שלהם מהאש, אלא הם יורדים מצד שטבעם לירד, בשונה מהאש שטבעה להיות למעלה, והיינו שכ"א הולך למקומו הראוי לו, וכיון שירידת הגשמים לא נובעת ממקום של פירוד, לכן בעומק, הגשמים הם 'לברכה' משורש האותיות השניות שבברכה כיון שהיפרדותם של הגשמים מהשמים היא לא משורש של נקודת קלקול אלא מחמת שטבעם לירד.

לעומת כך כאשר הברד יורד שכמו שהוזכר, זה נוטריקון ב'רד, הגדרת הדבר היא שהוא יורד מכח מה שהוא בא להיפרד מהאש שהוא היה אתו באחדות בשמים שהם אש ומים בבת אחת, וכשזו שורש תפיסת ירידתו, הרי שהוא הופך להיות ברד למטה, שמתגלה בו בירידתו כח ההתנגדות של השנים זה לזה כמו שנתבאר.

^ה ויש בזה עוד לשונות בדברי חז"ל מאיפה שורש יסוד העפר.

^י ומה שקוראים לזה כאן שלג זה במונח הרחב של שלג כהגדרה לכל מים שקופאים ובהגדרות פרטיות ישנם כמוכח כמה וכמה אופנים איך הקור פועל במים, ולכן יש פעמים שהם נקראים כפור, ויש פעמים שהם נקראים ברד ויש פעמים שהם נקראים שלג, וכן בעוד אופנים, אבל כאן בלשון חז"ל, שלג זה ביטוי כללי לכל מים שלא נמצאים בתפיסת מים רכים אלא נמצא בהם אופן של התקשות מכח קור.

וביחס למידת השלום נאמר שם - "שלום אמר אל יברא שכולו מחלוקת" (בר' ח ה), שכל העולם מלא בפירוּדים, - והתפיסה הזו של מחלוקת, שורשה הוא במה שהאש והמים נפרדים כשהמים יורדים, וכפי שנתבאר שזהו המים שיורדים מכח שמתגלה שמים ואש הם כוחות המתנגדים, שהם הם המים שנהפכים לברד שזו אותיות ב'-רד כפי שהוזכר בבחינת 'הפשתה והשעורה נוכתה', שכיון שהם קשים, לכן הברד הקשה, מתנגד אליהם ומכה בהם.

וכיון ששורש התקשות המים הוא במה שנעשה בהם אופן של התנגדות לאש, א"כ, זה תפיסת הארץ עצמה, שהרי כל הארץ שורשה הוא מהמים הללו שהפכו למציאות של שלג-ברד שנתהוו ע"י התקשות המים - ולכן הם הופכים להיות ארץ שכל הוייתה היא מחלוקת, ומכח כך 'שלום אמר אל יברא שכולו מחלוקת'.

והרי כדברי חז"ל כידוע עד מאד (תנחומא תצא ט) שהמשילו את מעשה עמלק שבא על ישראל בדרך בצאתם ממצרים לאמבטיא רותחת שלא היה מי שהעיז להכנס לתוכה, עד שבא אחד וקפץ לתוכה, וצינן את האמבטיא, וזהו עמלק שנאמר בו (דברים כה יח) 'אשר קרץ בדרך' מלשון קור כי הוא זה שקירר וצינן את האמבטיא, ונתבונן להבין נפלא את עומק דברי חז"ל לפי מה שנתבאר, - כפשוטו מה שאנחנו מוצאים כאן בעולם מים חמים זה מכח שמחממים את המים ע"י אמצעים מסויימים - או ע"י אש או ע"י חמה -] שזה כל הסוגיא בשבת של מים שנתחמו מ'תולדות חמה' ומ'תולדות האור', וזה כל גזירת המרחצאות שמבוארת במס' שבת מ א שגזרו לא לרחוץ בחמין בשבת], אבל בשורש, מה שהמים הם חמים זה משום המים והאש נמצאים יחד בשמים שזהו שמים - אש ומים בבת אחת כמו שהוזכר מדברי

היבשה, [ולכן כמו שאומרים חז"ל, כל גל וגל שנמצא בים, הוא בא לשטוף את העולם ורק מכח שהקב"ה שם גבול לים הוא איננו שוטף את העולם], ומכח כך גם לעתיד לבוא, העולם כולו יהיה מלא במים.

אבל ביתר פרטות לעניינא דידן, מה שכל העולם כולו היה מלא במים, והיבשה לא היתה נראית, זה מחמת ששורש היבשה הוא במים, אלא שהמים שקפאו ונעשו שלג נעשתה מציאות היבשה כפי שהוזכר לשון הפסוק "כי לשלג יאמר הוּא ארץ" (איוב לז ו), וא"כ, התפיסה של ארץ מעצם שורשה היא במים שקפאו.

שורש ה'כולו מחלוקת' המתגלה בעולם - מכח שורש הארץ בהתקשות המים שנעשה באופן של התנגדות לאש דלעילא

ונתבונן לפי"ז להבין עמוק - כיון שכל שורש עניינה של הארץ היא ממים שקפאו, א"כ, זה בעצם שורש מציאות הפירוד, שהרי לפי מה שנתבאר, המים בשורשם למעלה כשהם מתאחדים עם האש שנמצאת למעלה, הם רכים, - ולכן הטבע של טיפות מים שהם מצטרפות זו לזו - וכאשר מכח קור נעשה במים נקודת קושי שהם הופכים להיות ברד, והתפיסה הזו שהם מתקשים והופכים להיות ברד, זה בעצם כל תפיסת הארץ שבה אנו נמצאים, - כל העולם שאנחנו מכירים הוא עולם בתפיסה של מים שנתקשו והפכו למציאות של ארץ.

ועל הארץ הזו שנוצרה ממים שנתקשו, נאמר בחז"ל כידוע שכאשר הקב"ה בא לברוא את העולם, הוא נתייעץ במלאכים אם לברוא את העולם אם לאו, וכל מידה ומידה כביכול, לפי תפיסתה, אמרה אם ראוי להיברא העולם, והיינו שמהותה של כל מידה אמרה את תפיסת הבריאה כפי שהיא נתפסת מצדה,

אותה אמבטיא, הוא מקרר את אותה אמבטיא, - והיינו שכיון שעמלק כידוע בגימטריא ספק שעמלק מעמיד לכל מציאות לפחות שני צדדים, שזוהי ההגדרה של ספק, זה השורש שהוא מקרר את האמבטיא כיון שבשורש בשמים, האש והמים שהם שתי הפכים, מתאחדים בכ"א להיות כאחד, ועמלק הוא זה שמפריד את המים מהאש ומקרר אותם לתא עד שהם הופכים להיות ברד מכח שהם קרים ביותר, וכפי שנתבאר שעי"כ יש בברד את הכח שהוא מכחיש ומתנגד לדבר קשה אחר.

וא"כ, שורש הפירוד הזה שמתגלה בברד זה גופא ההגדרה של 'אשר קרך', שעמלק קירר את האמבטיא.

ונתבונן להבין עמוק - הרי הוזכר שכאשר גשמים יורדים בצורה הראויה שלהם מתגלה בהם 'לברכה ולא לקללה', 'ותן טל ומטר לברכה', אבל עמלק שמורכב מהאותיות עם - ק'ל' שהם שורש המילה קללה וקלקול [עם ההכפלה על ה'ל' והק'], כלומר, עם שמקלל ומקלקל, וא"כ, משורש תפיסת הקלקול של עמלק, הוא מקלקל את ה'לברכה' שבמים והופך אותו לקללה, וכמו שנתבאר לעיל שה'לברכה' זהו הברכה, ההמשכה של המים כטבעם של המים לירד ממקום גבוה למקום נמוך, אבל ה'לקללה' שבירידת המים שורשה במה שירידתם היא מכח שהם מתנגדים לאש כשזה סיבת ירידתם, וזה מה שגורם את הקללה שבהם. זה תפיסת הקלקול שמתגלה בעומק בעמלק שהוא מצנן את האמבטיא מכח שורש מציאות הספק.

הגמ' בחגיגה: - ומכח כך המים הינם חמים ע"י האש.

שורש חום המים - בשורש המים המאוחדים עם האש בשמים, ובירידתם מכח ההתנגדות לאש הם הופכים לקרים

וא"כ, המים בשורשם הם מציאות של מים חמים, אלא שכשהם יורדים למטה, - שאמנם מצד אחד כמו שהוזכר, ירידתם היא מכח טבעם לירד לתתא, אבל בצד היותר שפל, ירידתם היא מחמת שהם נפרדים בעצם ממציאות האש ולכן הם יורדים בתפיסה של פירוד - ולכן דייקא כשהם יורדים למטה, מכח כך הם גם נעשים קרים, שהרי יסוד החום בטבעו הוא לעשות חיבור ויסוד הקור בטבעו כהגדרה כוללת הוא להפריד, ולכן גם בבני אדם, טבעו של עולם הוא שבני אדם שהם חמים זה לזה, הם מחוברים זה עם זה, וכשהם קרים זה לזה הם נפרדים זה מזה.

ומ"מ א"כ, כשהמים הללו ירדו מהצד השפל יותר, הם הופכים להיות קרים עד שהם נהיים ברד משורש כח הפירוד שבהם, כיון שהם מתנתקים מחיבור האש והמים לעילא ששם המים היו חמים.

כחו של עמלק ב'אשר קרך' - משורש הפירוד המתגלה בקור

וזה א"כ מה שהיה בעמלק, שקודם ביאתו התגלה שורש ה'אמבטיא רותחת' שזה הרתיחה הגמורה שיש במים כשהם נמצאים בשורשם עם האש כאחד, וכשבא עמלק ונכנס לתוך

¹ ובצד מסויים, הענף של ההארה הזו מתגלה בנהר דינור שהוא חם, אבל בשורש זהו מכח התאחדות האש והמים.

² ואמנם כאן בארץ - או שמתגלה אופן שמכח שהמים נמצאים עם האש, האש מיבשת את המים, או שהמים מכבים את האש, אבל כל זה רק בארץ, אבל בשמים הם לא מנגדים זה לזה אלא הם מצורפים זה לזה.

³ על אף שבדקות כידוע, הקור גם מחבר טיפות של מים ע"י הקפאה, והן נהפכות ל'מקשה אחת', אבל יסוד החיבור הוא בחום.

⁴ וגילוי הדבר בפועל היה בבלעם כדברי רבותינו שמבלעם ובלק יוצאים האותיות עמלק, כידוע מאד.

ובפרטות לעניינא דידן, הרי ב'ברוד' [שהוא יחיד של 'ברודים']¹² יש תוספת של ו' על ה'ברד', וכמו שברור - הברד זה ב'-רד כי הוא יורד בתפיסת הפירוד של שנים שמתנגדים זה לזה בבחינת 'הפשטה והשעורה נוכחה' שנשברו מהברד מחמת קשיותם. אבל ברוד זה אותיות בר-דו, כלומר כשמתגלה הבר שזה היציאה לחוץ, זה לא יוצא באופן של ב'-רד שהם שנים שמתנגדים זה לזה אלא הוא מגלה את הדו, את מקום הצירוף שלהם, וזה ההגדרה של מנומרים שהתגלה ב'ברודים', כמו שביארו רבותינו שזה היה שילוב של צורות יחד אהדדי.

וא"כ, ה'ברודים' באים לתקן את מקום ה'ברד' שזה שורש עולם הקלוקל, ואת זה יעקב אבינו מברר מחלקו של לבן.

בירור הבהמה דתיקון מבהמה דקלוקל במכת ברד דמצרים

וכידוע עד מאד, הרי סיפור יציאת מצרים שאנחנו מספרים כליל פסח הוא באופן של 'מתחיל בגנות ומסיים בשבח' כמו שמבואר במשנה בפסחים (פ"ג מ"ד) וזה סדר ההגדה - "מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו" וכך מתחילים לספר את כל כללות שורש האומות, ובפרטות מספרים על לבן - "צא ולמד מה בקש לבן הארמי לעשות, שפרעה לא גזר אלא הזכרים ולבן ביקש לעקור את הכל", וכמו שברור - שורש מעשיו של יעקב אבינו אצל לבן לקחת את צאנו, הוא השורש לגלות מצרים שבאחריתה, כשיצאנו מצרים בזמן במכת בכורות, ג"כ לקחנו את העבודה זרה של מצרים שהוא טלה, והקרבנו אותו כקרבן פסח אליו יתברך שמו.

והיינו שבשני המעשים הללו, הן במעשה

ונתבונן לפי"ז להבין עמוק את שורש תפיסת הפירוד שאנחנו נמצאים בתורה שזה תפיסת הארץ - כל שורש ה'עלמא דפירודא' הוא מכח ה'ב'-רד שבברד שזה ירידה בתפיסה של ב' כמו שנתחדד, והיא כל תפיסת הארץ שנעשתה ממציות של ברד כמו שהוזכר לשון הפסוק "כי לשלג יאמר ה'וארץ", וא"כ יסוד כל ה'עלמא דפירודא' הוא במים שנקפאו שהם הם שורש כל ה'עלמא דפירודא'.

שורש ה'ברודים' דיעקב אבינו - תפיסת השנים שמתאחדים שהוא תיקון הברד

ונתבונן לפי"ז להבין - כח התיקון של המהלך הזה הוא ההבחנה של 'ברודים' המבוארת בדברי רבותינו, שזה הרי מה שמתגלה אצל יעקב אבינו כאשר הוא לוקח את צאן לבן, שאחד מהאופנים שמתגלה שם בצורת הצאן הוא 'עקודים נקודים וברודים' (בראשית לא י'), וכמו שמבואר בחז"ל והובא שם ברש"י על אתר. ש'ברודים' שזה מלשון מנומרים, וכמובן, שורש הברודים הוא בברד אלא שבברודים מתגלה דייקא התיקון של הברד.

כלומר - הברד עומד כשלעצמו כמציות נבדלת וכמציות שמתנגדת לדבר קשה אחר, ולעומת כך כאשר יעקב אבינו בא לקחת את צאן לבן, היינו כמו שהרחיבו רבותינו (עץ חיים שער ו'), שיעקב בא כאן בעומק לגלות את שורש עולם התיקון ע"י תיקון שורש הבהמה שנפלה, שהרי בחטא היה נפילה ממדרגת אדם למדרגת בהמה בבחינת 'נמשל כבהמות נדמו', ויעקב אבינו כשהוא לוקח את צאן לבן, הוא בא לברר את כל חלקי הנפילות שנפלו למדרגת בהמה - ל'נמשל כבהמות נדמו', ואת זה יעקב אבינו מברר.¹³

¹² ורבותינו הרחיבו רבות בפרשה של צאן לבן על כל מה שנאמר שם בכל בחינה ובחינה בפרטות.
¹³ שהי' מ' הרי הופכים בלשה"ק בלשון זכר את היחיד לריבוי.

מכת ברד היה להרוג את הבהמות, עד שמכח כך לא נשאר בהמות במצרים מלבד הבהמות של הירא לדבר ה' שהניס את בהמותיו לבית. ומוגדר כאן א"כ, שהברד בא דייקא לברר את הבהמות.

וכפי שנתבאר - תחילת הברור של הבהמות הוא במה שיעקב אבינו לוקח את ה'ברודים' מלבן, ואותו ברור ממשיך במצרים בבהמות שבני ישראל מוציאים משם, מכת ברד הורגת את הבהמה דקלקול ואז מתבררות הבהמות דתיקון שהם הבהמות של הירא את דבר ה' שמהם אפשר לקחת לקרבנות.

כלומר - הרי כמו שברור לכל בר-דעת, זה לא 'היכי תימצי' בעלמא שמי שלא ירא את דבר ה', הבהמות שלו מתו, ומי שירא את דבר ה' הבהמות שלו נשארו ורק שכיון שנשארו אותם בהמות, אותם לקחו בני ישראל כדי לעבוד בהם את הקב"ה, אלא זה בהמות שמתגלה בהן תיקון של "הירא את דבר ה'", תיקון של יראה, זה דייקא בהמות שאפשר לברר ממצרים שהם יהיו ראויות להקרבה.

וכמו שיעקב אבינו מברר את ה'ברודים' מחלקו של לבן, כך במכת ברד, הברד ירד והכה בהמות, והבהמות שהם בבחינת 'ברוד' הם נשארו וניצלו מהברד, זה מה שמתגלה ב"הירא את דבר ה'" שהניס את בהמתו לבית מורש מציאות ה'ברוד'.

ברור הבהמה ביציאת מצרים

שמקריבים לקרבן פסח בבחינת 'פה סח' - תיקון ה'ברד' בהפיכתו ל'דיבור'
ובעומק יותר, הרי כמו שנתבאר בראשית הדברים, המילה ברד בהיפוך סדר האותיות זהו דְּבַר מלשון דיבור, והיינו משום שתחילת

דיעקב בצאן לכן והן במעשה של אבותינו במצרים, היה ברור שנעשה ע"י לקיחת בהמות, יעקב אבינו בירר מצאן לכן כפי האופנים המפורשים בקרא בכל המעשה שם, וביציאת מצרים בזמן ההכאה למצרים של מכת בכורות, לקחנו בפועל את הטלה של מצרים לקרבן פסח, ויתר על כן כמו שאומר משה רבינו לפרעה (שמות י כה) "גם אתה תתן בידים זבחים ועולות ועשינו לה' אלקינו", שמלבד מה שהם לקחו ממצרים את הטלה לקרבן פסח, הם לקחו ממצרים גם צאן ובקר, וכמו שאומר שם לאחר מכן משה רבינו לפרעה (שם שם כו) "ואנחנו לא נדע מה נעבוד את ה' עד בואנו שמה" שזה היה הצאן ובקר שלאחר מכן באמת עם ישראל הקריבו בהר סיני.

כלומר - באים ביציאת מצרים לברר את הבהמות הצאן והבקר, ולעניינא דידן השתא כמו שהוזכר, יעקב אבינו מברר את מציאות ה'ברוד' שבבהמה דהיינו את מציאות ה'דו-בר', והרי במכת ברד: מבואר בקרא בסוף פרשת וארא (שמות ט יט-כ) "ועתה שלח העז את מקנך וגו' הירא את דבר ה' וגו' הניס את עבדיו ואת מקנהו לבתים" כלומר, מפורש כאן בקרא מיד בתחילת המכה: שהמכה היתה מיועדת לפגוע בבהמות ורק שמי שהיה ירא את דבר ה', הניס את בהמותיו לבית בכדי להישמר.

ומצד כך, אומרים חז"ל להדיא - שהבהמות שבני ישראל לקחו ממצרים, היו מהבהמות של הירא לדבר ה' שמהם לקחו בני ישראל בהמות משום ששאר הבהמות מתו במכת ברד, ומוגדר כאן מאד ברור, שעיקרה של מכת ברד היא להרוג בהמות וכפי שנתבאר שזה מה שהוזכר בתחילת המכה, (ואמנם הברד היכה גם את הצמחים, אבל עיקרה של

² מלבד ההבחנה בין הפשתה והשעורה לחיטה והכוסמת שמבואר שם שהוזכר לעיל.
³ אף שבוודאי הברד הכה גם את צמח האדמה כמו שמבואר לאחר מכן שם בפסוקים.

לקללה, ולעניינא דידן, מתפללים שהוא יהיה גשם והוא לא יהיה ברד^{טז}. ומהו השורש שגורם שהמים יורדים כגשם ולא יורדים כברד? - ע"י שהופכים את האותיות ברד לדיבור, זה גורם שהמים יורדים באופן של גשם ולא באופן של ברד זה תוקף הגילוי שמתגלה מצד התיקון.

במצרים, מתגלה ההיפך הגמור, שהרי במצרים אין גשמים יורדים אלא הגילוס עולה ומשקה את מצרים כמו שמבואר בקרא (דברים יא י-יא) שלעומת ארץ ישראל ש'למטר השמים תשתה מים', בארץ מצרים נאמר 'והשקית ברגלך כגן הירק', ועולה א"כ, שאין במצרים דיבור של בקשה על גשמים - ולכן מתגלה שם דייקא הצד הנפול שכשכבר מתגלה מים שיורדים שם מן השמים - שזה חידוש במצרים - הם מתגלים במצרים כמים שנופלים למדרגת ברד.

ויתר על כן, מתגלה במצרים שזה הופך למכת דבר, וכל זה מפני שאין במצרים את כח הדיבור דתיקון.

עומק ירידת ברד כסדר - תביעה על דיבור של בקשת הגשמים שלא התגלה כתיקונו

ולפי"ז נתבונן להבין עמוק - בכל פעם ופעם שאנחנו רואים שיורד ברד כסדר ברייתו של עולם, יש לשאול, הרי אם רצונו יתברך שהגשם הזה יהיה לברכה, למה באמת הוא יורד באופן של ברד? אז כפשוטו, כמו שהיה מכת ברד במצרים, כך כשאדם הולך ברחובה של עיר, והברד מכה בו, הרי שמתגלה אצלו בחינה

בירור הבהמות שבני ישראל מבררים ממצרים זה היה בבהמה לקרבן פסח שנאמר להם "משכו וקחו לכם" וגו' וכידוע עד מאד שהפסח נקרא פסח מלשון פה-סח, פה מדבר, כלומר - מצד הקלקול הבהמות מתו מכח הברד שיורד משורש ה'ב'-רד מצד נקודת הקלקול כפי שנתבאר בראשית הדברים, והתיקון החיובי ממכת ברד זה במה שלוקחים מהבהמות שנשמרו ממכת ברד טלה לקרבן פסח^{טז} בבחינת פה-סח, כלומר, ראשית מתגלה באותה בהמה שהיא הופכת מבהמה שמתה במכת ברד לבהמה שמאיר בה "הירא את דבר ה'" שזהו מדרגת ה'ברוד' שהאיר בו האור דתיקון של יעקב, ויתר על כן, ע"י קרבן פסח זה עולה למדרגת הפה-סח, למדרגת הדיבור של פה המדבר, - זהו א"כ התיקון השלם של מדרגת הברד.

ובלשון אחרת והיינו הך, הרי הוזכר שיש את בחינת הגשמים שעליהם מבקשים 'לברכה ולא לקללה', וכפי שנתבאר שכאשר מתגלה הצד הנפול של הגשם, זה יורד באופן של ברד שבו לא מתגלה הברכה בעיקר, - והרי כדברי חז"ל כידוע מאד על הפסוק "ואד יעלה מן הארץ והשקה את פני האדמה" שהסיבה שלא ירדו אז גשמים כי אין אדם שמכיר בטובתם של גשמים להתפלל עליהם שירדו, ובדקות, כאשר מתפללים על הגשמים, ישנם שתי תפילות שצריך להתפלל, ראשית מתפללים על הגשמים שירדו ולא ישארו בעננים בבחינת 'נשיאים ורוח וגשם אין' אבל מלבד התפילה על הגשם שירד, מתפללים שהוא יהיה לברכה ולא

^{טז} בין אם הם קנו אותם בפועל מ'הירא את דבר ה'" ובין אם הטלאים היו שלהם מעיקרא, מ"מ זה הגילוי המתגלה בבהמה של קרבן פסח.

^{טז} וכמוכּוּן יש אופנים אחרים של קללה בגשמים שמתפללים שהם לא יהיו.

^{טז} ואמנם אי אפשר להגיד שאין שום תועלת בברד, אבל כהגדרה כוללת, עיקר הברכה היא בגשמים ולא כברד כמו שנתבאר לעיל.

שהם יורדים בגבורה, לכן גם ביחס לבקשה שלהם מתגלה צד של גבורה, כלומר - אם הם יורדים בגבורה כפשוטו, זה עדיין יכול להיות באופן של 'לברכה ולא לקללה', אבל כשהגבורה הופכת לגבורה נפולה מצד הקלקול, עי"כ המים שיורדים, הופכים מגשמים לברד, ובברד הזה מתגלה השורש של נפילת מדרגת הדיבור שבבקשת הגשמים כמו שנתחדד.

אבל כאשר מתגלה בברד הניצוץ דקלקול שמעורר את זכר מכת ברד דמצרים, כמו שזה מגלה את ה'נגוף למצרים', כך זה צריך לעורר את ה'רפוא לישראל' ועיקרו של ה'רפוא לישראל' התגלה ביציאת מצרים בליל פסח וביו"ט ראשון של פסח משורש הדיבור דתיקון של ה'פס סח' דתיקון, זה כל שורש מציאות מדרגת הברד כאשר הוא מתגלה מהצד העליון שלו, מהתפיסה העליונה שלו.

וכאשר המים יורדים מהשמים באופן שמבקשים אותם עי" דיבור כראוי, הברד הופך מברד דקלקול שמכה, לברד מלשון ב'א-רד, כלומר, אנחנו צריכים להפוך אותו מברד קלקול לאופן של בקשת ב'א-רד, וכשזאת תהיה הבקשה, הוא לא ירד באופן של ברד אלא הוא יהפוך לגשמים דתיקון.

ואז כל הגשמים שיורדים יהיו בבחינת 'ותן טל ומטר לברכה'.

מסוימת של מכה כניצוץ מהמכה שהיתה במצרים^ט, ובכל ברד מתעוררת התפיסה של הברד שהיה במצרים שהוא בא כמכה.

אבל בעומק יותר, כאשר המים יורדים באופן של ברד בתוקף וחוזק, ולא באופן של גשמים שיורדים בנחת, גדר הדבר הוא שכמו שלגבי רעמים אומרים חז"ל 'לא נבראו רעמים אלא כדי לפשט עקמומיות שבלב' (ברכות נט א), כך גם כשיורד ברד, הוא בא בעומק לתבוע שהדיבור של הבקשה על הגשמים לא היה כראוי, כי אם הבקשה היתה כראוי, זה לא היה יורד באופן של ברד אלא זה היה מתגלה מכח הדיבור דתיקון, כגשמים שיורדים באופן של 'לברכה ולא לקללה'.

וא"כ, כשיורד ברד בעולם, מלבד מה שמונח בו כח של זכר למכת ברד דמצרים - שמוטל עלינו שזה יהפוך להיות 'נגוף למצרים' ושבישראל יתגלה ה'רפוא לישראל' - בעומק כאשר יורד ברד, זה מעורר שיש כאן תביעה על הדיבור שנפל, הן על כח הדיבור בכלל שהוא לא נתקן בשלימות, והן על כח הדיבור של בקשת הגשמים כפרט, בבחינת 'אדם שיתפלל עליהם שירדו' כלשון חז"ל שהוזכר לעיל, וכחלק מהתפילה, להתפלל שהם ירדו באופן של גשמים בנחת, זה הברד שמתגלה כשחסר בדיבור שמבקש את ירידת הגשמים כראוי.

והרי כמו שאומרת הגמ' בריש תענית שההזכרה של הגשמים בברכה השניה של 'שמונה עשרה' נקראת 'גבורות גשמים' משום שהגשמים יורדים בגבורה, ומצד כך, מחמת

כ-ר ברד בלכביפדיה עבודת השם
מספר שיעור בקול הלשון 40268139

^ט שהרי אין ירידת ברד בתוקף כמו שהיה במצרים שהברד שם היה יכול להרוג אנשים ובהמות.

בלבניפדיה עבודת ה'

ברד - תמצית שיעור

יורדים מלמעלה כי הם מתנגדים לאש שהיא חמה, ושורש ירידתם היא מכח הפירוד, אז זה יורד באופן של ברד, ולכן גם כשהוא יורד הוא מתנגד לדברים קשים.

מבואר בחז"ל שיסוד העפר אינו יסוד גמור כשלעצמו, אלא כש"כ לְשֵׁלֵג יֵאמָר הָאָרֶץ - המים קפאו ונעשו עפר. ולכן בתחילת הבריאה העולם היה מלא מים עד שה' אמר יִקְוּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מְקוֹם אֶחָד וְתִרְאָה הַיַּבְשָׁה. ולכן כל גל רוצה לשטוף את כל העולם, וכן לעת"ל עתיד הקב"ה להחזיר את העולם למים. לפי"ז הארץ שכל שורשה היא מים שקפאו, היא שורש הפירוד, שקודם לכן המים היו רכים, והבריאה נוצרה מכך שהמים קפאו, א"כ כל הבריאה שבתוכה אנו נמצאים היא שורש הפירוד. ולכן כשהקב"ה שאל את המלאכים אם לברא את העולם, שלום אמר אל יברא שכולו מחלוקת, זה המחלוקת של האש והמים, ולכן כל מציאותה פירוד.

חז"ל המשילו את עמלק לזה שקירר את האמבטיה הרותחת, שורש המים החמים הוא מכך שבשורשם הם מאוחדים עם האש, וכאשר הם נפרדים מהאש הם מתקררים, וזה העומק שעמלק בא לקרר את המים להפרידם משורשם, וזה מש"כ אֲשֶׁר קָרַף בַּדְּרָף, טבע החום לחבר, וטבע הקור (בהגדרה כוללת) להפריד, וכטבע בנ"א כשהם חמים זל"ז הם מחוברים זל"ז וכשהם קרים הם נפרדים זמ"ז, עמלק בגמטריא ספק, דהוא מעמיד לכל דבר לפחות ב' צדדים ושורשו הפירוד בין האש והמים, שמזה בעומק נוצר ארץ, שזה כח

שורש הברד הוא במצריים במכת ברד ויהי בְרַד כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם, ברד הוא גשם שיוורד ונקפא [בצורה מסוימת], ברד הוא ב' - רד, כי הוא יורד באופן של ב' - שניים, שזה אופן של התנגדות ונפרדות, כלומר בתחילה המים הם רכים, וכשהם יורדים באופן של ברד, הוא נקפא ונעשה קשה, ומחמת כך כאשר הוא נפגש עם דבר קשה הוא מתנגד אליו ושובר אותו, משא"כ אם הוא נפגש בדבר רך שאינו מתנגד אליו אינו שוברו, כדמצינו במצריים וְהַפְשַׁתָּהּ וְהַשְׁעָרָה נִפְתָּה כִּי הַשְׁעָרָה אָבִיב וְהַפְשַׁתָּה גְבֻעַל, וְהַחֲטָה וְהַפְסַמְתָּ לֹא נָכוּ כִּי אֶפְיִלָתָּ [פרש"י - רכות] הָנָה. ולכן היפוך אותיות ברד זה דבר - דיבור, כי שניהם בתחילה רכים, ולאחמ"כ קשים, וכשארז"ל אין דבור אלא לשון קשה, (פסיקתא). וגם הדיבור תחילתו היא אמירה רכה, כמו שתינוק מתחיל לומר אמירות ורק לאחמ"כ מדבר, וכמו בסדר הבריאה, שקודם היו עשרה מאמרות, ולאחמ"כ עשרה דברות. וכן ברד הוא בר - ד', כלומר הוא בתפיסת שתיים [שזה שורש הברכה, ומפריד אותו ל] שהן ארבע, שכ"א מתנגד לשני לכן זה ארבע, ולכן אנו מבקשים דוקא גשמים וְתֵן טַל וּמָטָר לְבִרְכָה, שבהם שייך ברכה, משא"כ ברד עיקרו הוא קושי.

ביתר חידוד, המים בשורשם למעלה הם מאוחדים עם האש, כשארז"ל שמים - אש ומים, והאש אין טבעה לירד, משא"כ מים עוזבים מקום גבוה, ויורדים למקום נמוך, אז כאשר הם יורדים מצד כך שזה טבעם, הם יורדים באופן של גשם. משא"כ כאשר הם

ברד, כלומר מכח הדיבור הברד הופך להיות גשם, ולכן במצרים אין גשמים דשם מתגלה שגם כשיורד זה באופן נפול של ברד, ויתר ע"כ זה נופל למדריגת דבר, מחמת שאין דיבור דתיקון במצרים.

כל ברד שיורד, מלבד מה שהוא בא כעין הברד של מצרים, [וכעין הרעמים להכניע את הלב] הוא בא להראות שהדיבור - הבקשה על הגשמים שירדו בנחת לא היתה כראוי, ועל אף שכשם שהגשמים נקראים גבורות גשמים כך צריך להזכיר אותם בגבורה, מ"מ זה עדין גבורה דתיקון, אך כשזה באופן של גבורה דקילקול זה נהיה ברד, שהיא שורש נפילת הדיבור, וכשמתגלה הקילקול של הברד שהוא הנגוף למצרים צריך שיתגלה הרפא לישראל, שעיקר גילוי זה הגילוי דיבור דתיקון של פסח, פה סת, וזה עיקר תיקון הברד, וכשמבקשים אותו כראוי הוא מברד שמבקשים לבארד, ואז כל הגשמים שיורדים הם בבחינת וְתַן טַל וּמָטָר לְבָרְכָה.

[נושאי השיעור: ברד, בר, רד, גשם, נגד, פר, דרך, קשה, דיבור, אמירה, שמים, ארבע, ברכה, שמים, אש, מים, עפר, קפא, גל, עמלק, אמבטיא, קור, חום, קל, קלקל, קלל, ספק, ברוד, בהמה, פסח.]

נ-ר ברד בלבביפדיה עבודת השם
מספר שיעור בקול הלשון 40268139

הברד שהמים יורדים מכח התנגדותם לאש, ולא מחמת טבעם לעזוב מקום גבוה שזה גשמי ברכה, לברכה ולא לקללה, שהקללה זה בעומק כח הקילקול של עמלק, שיש בשמו אותיות קל, קלקול, קללה, וכיון שזה כוחו, הוא הופך כל דבר ממציאיות של ברכה [הברכת המים כטבעם] לקללה [שזה ירידה מכח התנגדות], שזה שורש כל העלמא דפירודא.

כח התיקון למהלך הזה נקרא בְּרָדִים, כמו שנאמר אצל יעקב אבינו, שביארו חז"ל שזה מנומרים, בְּרָדִים שורשו ברד, יעקב אבינו בא לתקן ע"י צאן לבן את כל הנפילות שנפלו לנְמָשֶׁל פְּבַהְמוֹת נְדָמוֹ, ברוד זה בר - דו, שהירידה היא באופן של דו - שנים, באחדות, וזה ענין המנומרים שזה אחדות של צורות, וזה התיקון לברד שהוא שורש הפירוד.

בליל פסח פותחים במתחילה וכו' שפרעה גזר על הזכרים, ולבן ביקש לעקור את הכל, מה שיעקב לקח את הבהמות מלבן, זה השורש לבהמות שלקחו ישראל במצרים שזה הע"ז שלהם לקרבן פסח. והבהמות שנשארו במצרים לאחר מכת ברד זה מהִיָּרָא אֶת דְּבַר ה' מְעַבְדֵי פְרַעֲהַ הַנִּיס אֶת עַבְדָּיו וְאֶת מְקַנְהוֹ אֶל הַבְּתָיִם, ומבואר א"כ שעיקרה של מכת ברד היתה לברר את הבהמות, מי הם הבהמות שמתגלה בהם הִיָּרָא אֶת דְּבַר ה' שמהם אפשר לקחת להקריב לה', כלומר הברד נפל, אך הברוד שזה הִיָּרָא אֶת דְּבַר ה' נשאר, ומהם הקריבו קרבן פסח, ודוקא קרבן פסח שהוא תקון כח הדיבור, פה - סח. לכן בהמות אלו הם הנשארות מהברד, כי הם בבחינת ברודים, ובאים לתקן את הדיבור, וזה התיקון השלם של הברד.

בלשון נוסף, כשמתפללים על הגשם, מתפללים שירדו, ושירדו לברכה ולא יהיו



מדור
מחשבה

בלבביפדיה מחשבה

ברד

אוצר האותיות

וימטר ה' ברד

סוגיות במחשבה

ברד

בלבניפדיה מחשבה

ברד

אברהם מים ישמעאל ברד

הפעם הראשונה שנמצא בתורה צירוף 'ב-ר-ד' נאמר במעשה גירוש הגר מבית אברהם. אחרי שנתבשרה על ידי המלאך "הנך הרה וילדת בן וקראת שמו ישמעאל וכו'" (בראשית טז טז), אמרה היא: "ותקרא שם ה' הדבר אליה אתה א-ל-ראי כי אמרה הגם הלם ראיתי אחרי ראי. על כן קרא לבאר באר לחי ראי הנה בין קדש ובין בָּרַד" (שם יג-יד).

הגם ש'בָּרַד' דכאן אינו לשון בָּרַד כפשוטו, ודאי שהם קשורים אהדדי. דהנה, בָּרַד יסודו מים אלא שמכוח הקור נקרא ויורד כ'ברד', ונעשה כאבן בארץ.

וביתר עומק: כבר הוזכר ש'בר' מלשון 'חוץ'. כידוע מידתו של אברהם מים - "יקח נא מעט מים" (בראשית יח ד). ופסולת של אברהם - ישמעאל. ובהגדרה מדוקדקת, המים דקדושה זה אברהם, כנגדו המים דקלקול שיוצאים לחוץ - ישמעאל. וזה הנאמר כאן 'בין קדש ובין ברד', דהיינו מכוח מדרגת אברהם אבינו - קדש, ומכוח ישמעאל - ברד.

ועוד, שכל המעשה אירע בגירוש הגר ל'בר' - חוץ מבית אברהם.

ברודים

שורש 'ברד' מופיע פעם נוספת במעשה של יעקב אבינו עם צאן לבן. כתיב "ויהי בעת יחם הצאן ואשא עיני וארא בחלום והנה העתדים העלים על הצאן עקדים נקדים וּבְרָדִים"

(בראשית לא י). וברש"י (שם) "תרגומו ופציחין, חוט של לבן מקיף את גופו סביב וחברבורית שלו פתוחה ומפולשת מזו אל זו"

דברי רש"י יתבארו על פי האמור לעיל.

'חוט של לבן מקיף את גופו סביב' - 'מקיף' עניינו ל'בר', וידוע שכל אור מקיף הוא ל'בר' ואור פנימי נכנס בתוכו. דוגמא לדבר - נר חנוכה מניחו על פתח ביתו מבחוץ, שיהיה מסובב במצוות, היינו אור שמקיף את הבית ל'בר' ומאיר לחוץ.

'חברבורית שלו פתוחה ומפולשת מזו אל זו' - חברבורה מלשון בר-בר שפתוחה ומפולשת מזו אל זו.

עוד מצינו ש'ברודים' מלשון 'מנומרים' (רש"י זכריה ו ג). לפי זה, מים גוונים שקוף, וכשיורד מים מהשמים לא נראה הכדל גמור בין טיפה לאוויר כי שניהם שקופים. אבל כאשר המים נקרשים ונעשים ברד, ובין ברד לברד יש מרווח, אז נראה מעין גוון מנומר בין חתיכת ברד לחברו.

מכת ברד כולל ד' יסודות שיוצאים לחוץ - בר-ד

עיקר סוגיית הברד נאמרה במכה השביעית שהכה הקב"ה את מצרים. ברד זה ירד "על האדם ועל הבהמה ועל כל עשב השדה בארץ מצרים (שמות ט כב), ומתואר בפסוק "ברד כבד מאוד" (שם טז) שהוא לשון 'חוזק ותוקף'.

* דנו רבותינו אם ברד שורשו בחסד או בדין (ע' אגרא דכלה וארא וז"ל "ועתה שלח העז את מקנך וכו' (שמות ט יט). יש להתבונן למה יעץ אותו לטובה. ונראה להיות שהמכה יצאה מחסד דמלכות שמים היה בתוכה חסד, על כן החטה והכסמת לא נוכו (שמות ט לב), כי הם מאכל אדם לצורך פרנסה, והזן ומפרנס מכלכל חיים בחסד"). ונראה, שמצד המים שבו הוא חסד. אבל כשהופך להיות ברד קר ויבש, מתגלה בו תוקף של חוזק - דין. עוד הרחיבו אם זה דין שבחסד או חסד שבדין.

בארעא איתנהו דכתיב: הללו את ה' מן הארץ
תנינים וכל תהמות אש וברד שלג וקיסור רוח
סערה עשה דברו. אמר רב יהודה אמר רב:
דוד ביקש עליהם רחמים, והורידן לארץ. אמר
לפניו: רבונו של עולם לא א-ל חפץ רשע אתה
'לא יגרך רע', צדיק אתה ה' - לא יגור במגורך
רע".

אצל הקב"ה שנמצא רק טוב, למעלה אין
במים צורת ברד. רק ברדתו למטה נהפך לברד
שמכה וממית. כוח זה ששובר ומקלקל, שורשו
במציאות הרע ו"א"ר חנינא אין דבר רע יורד
מלמעלה" (בר' ד נא ג).

ברודים שורש השבירה

רבותינו הרחיבו הרבה בביאור עולמות
ה'נקודים' ו'ברודים'. 'נקודים' זהו 'עלמא
דפירודא' שכל נקודה עומדת לעצמה,
ו'ברודים' היינו שניים מצורפים. דבר זה מרומז
במילה 'ברוד' - 'בר-דו', כלומר 'דו' שמצורפים
ויוצאים ל'בר' יחד.

יסוד מוסד בדברי רבותינו, ששורש כל
הקלקולים נמצא במדרגה הנקראת 'נקודים',
וב'ברודים' חוזרים הדברים ומצטרפים. אופן
הצטרפותם - או שיש חוט סביב ומקיף לבן
המצרף כל שנמצא בתוכו, כדוגמת עיר
מוקפת חומה, שמצרפת את מה שלפנים מן
החומה, או חברבורות מנומרות מצד לצד
מפולשות, ואין משהו שמבדיל ביניהם.

עניין זה של 'הצטרפות' קיים גם בברד
עצמו, שהקפאת הברד גורם כיווץ והצטרפות

כתיב "וה' נתן קולות וברד ותהלך אש ארצה"
(שמות ט כג). וכאשר משה התפלל שיפסיק הברד
כתיב "ויחדלו הקולות והברד ומטר לא ניתך
ארצה", (שם לא).

נמצא שהברד כלל בתוכו כל הארבע יסודות
- אש, מים, רוח ועפר. "אש" - אש, "ומטר"
- מים, "קולות" שורשם ב'רוח', ו"ברד" - הרי
הוא מעין שלג, ומבואר ששלג שורש העפר
"כי לשלג יאמר הוא ארץ" (איוב לו ו).

מבאר הבעל הטורים שידעו המצרים
שעתיד הקב"ה להביא עשר מכות על מצרים,
וחשבו שבמכת ברד תם העשר, שמכה זו שהיא
השביעית כלל בתוכה ארבע דברים.

לפי זה 'ברד' נוטריקון 'בר-ד' שזה ה'ד' מכות
שכלולים בו ושיוצאים לחוץ - ל'בר'.

ב'ברד' מתגלה התוקף והחוזק לא כמו
ה'דבר' שהיה בניחותא. וזה גופא מה ששינתה
ה'ד' את מקומה ב'דבר' לסוף המילה ב'ברד'
שה'ד' עצמה הופכת להיות בחוץ וזהו 'בר-ד'
כמו שנתבאר.

ברד שורש הרע והפירוד

ברד נוטריקון 'ב-רד' וזה מרמז על ב' שלבים
וכוחות הטמונים ב'ברד' שיוורד מטה. קודם
צורתו מים ולאחר מכן נהפך לברד.

אולם, מלבד פשוטם של דברים שברד
למעלה הרי הוא מים ורק בירידתו הופך
לברד, כבר ביארו חז"ל שברד דווקא נמצא
למטה ולא בשמים (חגיגה יב:) "הני (שלג ואוצרות
ברד וטללים רעים וכו') ברקיעא איתנהו? הני

² ספר יצירה א יא: "ויצק עליהם שלג ונעשה עפר שנאמר כי לשלג יאמר הוא ארץ".

³ פירוש הטור הארוך שמות ט לד: "לפי שמקובלים היו שעשר מכות ילקו על ידי משה, וברד היה מכה שביעית, והיה בה ארבע מכות - ברד, ואש, וקולות, ומטר, והיו סבורים שבהם נשלמו עשר מכות וכו'".

⁴ זוהר וראו לא: "תא חזי דבר אתון דהו בניחותא מותנא בנייתא דהו מתין מגרמייהו, ברד דאתהדרו אתון בתקוף רוגזא וקטל כלא".

⁵ וע' עוד שער הפסוקים וראו סימן ט: "הנה ר"ת ה'ירא את דבר 'קוק', הם בגימטריא עשרים. וכן איוב ע"ה בגי' עשרים. וז"ש בס"ה, שפסוק זה נאמר על איוב, הנקרא ירא אלהים. והענין הוא, כי איוב מה שנתירא היה, כי דבר ה' יתהפך לאותיות ברד, כאשר לא ישמעו אל דברו. וזהו הבנת אומרו, הירא את דבר ה', כי נתירא משם דבר, כי יהפך אל ברד. וכמו שנתבאר בזוהר מכת הדבר נהפך לברד".

⁶ כמבואר בהרחבה בעץ חיים.

יחד של המים. ובעומק יותר:

התבאר שהנקודות הם שורש כל הקלקולים, שכל נקודה לעצמה יוצרת שבירה ופירוד, והברודים מצרפים את החלקים. לפי זה, עומק השבירה שנמצאת במכת ברד הוא חזרת הברודים לנקודות כלשון הפסוק "ויך הברד בכל ארץ מצרים את כל אשר בשדה, מאדם ועד בהמה ואת כל עשב השדה הכה הברד, ואת כל עץ השדה שבר" (שמות ט כד).

לא רק ששיבר כפשוטו את האדם, הבהמה והעץ אלא הברד גילה את שורש השבירה. וזה כנגד שורש התיקון בברודים שמצרף ומקשר. כאשר מתגלה הקלקול בברד, נעשה מציאות הפרדה שלא רק מפריד את הפרטים, אלא בעומק מפריד את כל שורש התיקון.

ברד החזיר את המדבר החי והצומח למדרגת הדומם

מפורש בקרא שהברד הכה 'מאדם ועד בהמה ואת כל עשב השדה הכה הברד, ואת כל עץ השדה שבר'.

נמצא שהברד הרס את כל המדרגות, אדם - 'מדבר', בהמה - 'חי', עשב השדה - 'צומח', והפך את כולם למדרגת 'דומם', ש'ברד' מדרגתו 'עפר' כנ"ל.

ועוד, שהיפך 'דומם' הרי הוא 'מְדַבֵּר', ו'ברד' אותיות 'דבר', היינו שה'ברד' מוריד את ה'דַבֵּר' ל'בְּרַד'.

בעומק זה מה שנאמר "כי עפר אתה ואל עפר תשוב" (בראשית ג יט).

רבותינו אומרים להדיא שביצירת האדם היו את כל הארבעה יסודות. עפר - 'וייצר ה' אלוקים את האדם עפר מן האדמה" (בראשית ב ה). מים - "ואד יעלה מן הארץ" (שם ו, וברש"י). רוח - "ויפח באפיו נשמת חיים" (שם). נפיחה

זו הייתה בחמימות - אש. א"כ מה שנאמר 'עפר אתה', היינו שהתחיל בעפר אבל צירף מים, ורוח ואש, 'ואל עפר תשוב' זה הפלת כל היסודות בחזרה לעפר.

אחרי שהתבאר עומק קלקולו של הברד נבין מדוע הזכירו מקצת מרבותינו שמכת ברד היא גבוהה מכל המכות כולם. וזה כי היא כללה את כל הארבע מדרגות, והשלימה לעשרה כנ"ל.

והחטה והכסמת לא נכו

כתיב 'והפשתה והשערה נכתה כי השערה אביב והפשתה גבעל" (בראשית ט לא). 'אביב' מלשון 'באיבו', בתחילתו. אבל 'והחטה והכסמת לא נכו כי אפילות הנה'. 'אפילות' פירושו מאוחרות.

כידוע, חיטה נקראת מלשון 'חטא' בקלקול ולשון 'חיטוי' בתיקון. ובעומק גם חיטוי הגדרתו לסלק את הלכלוך ולחטאות את הדבר. וזה קרבן חטאת שבא לחטאות ולנקות. אם כן, שורש מציאות החיטה בקלקולה מלשון של חטא, ואז יש ניקוי - חיטוי לחיטה.

'כסמת' נוטריקון 'כיסוי-מת' לשון כיסוי. ויתר על כן, מונח בו אותיות "כס-מת". רמז קרוב לכך, כתוב במדרש (שמו"ר יב ד) "ואש מתלקחת. מהו מתלקחת מת לקחת לאחר שמכהו הברד לוקחו האש ושורפו".

לפי זה, מונח בחיטה וכוסמת שורש נקודת הקלקול - 'חטא' ו'כיסוי-מת'.

ביאור הדברים:

מכת ברד בא להפיל את כל המדרגות כולם למטה כמו שנתבאר. אלא שהחטה והכוסמת שכבר נמצאים בנקודת הקלקול שנאמר בהם - "כי אפילות הנה" - וזה 'אפל' מלשון מאוחרות, חשוכות, את זה הברד לא הפיל.

¹ זוהר חלק כ כג: "דהא כד אתברי אדם... ואינון ארבע סטרין דעלמא, אתחברו בארבע סטרין, דאינון יסודין דעלמא תתאה, אש ורוח מים ועפר".

² ע' רש"י (שמות ט יד) ובכלי יקר שם.

מכת הברד נאמר "ויצא משה מעם פרעה את העיר ויפרש כפיו אל ה' ויחדלו הקלות והברד ומטר לא נתך ארצה" (שמות ט לג).

דייקא במכת ברד יוצא משה רבינו ל'בר' להתפלל - "ויצא משה מעם פרעה".

לבסוף כאשר תמו כל המכות, נשלחו ישראל ממצרים - ל'בר'.

עומק הדברים:

תכלית כל המכות היה לצורך יציאת בני ממצרים - 'שלח את עמי ויעבדני' (שמות ט יב). תחילת התגלות היציאה להדיא הייתה במכת ברד, שעל מנת שתוסר המכה, משה רבינו יצא - "כצאתי מן העיר". ולמרות שלא יצא ממצרים לגמרי, כבר מונח כאן שורש ליציאה - "ויהי בשלח פרעה את העם" (שמות יג ז).

בהמשך לכך דורשים חז"ל^א שבזמן קריעת ים סוף, זמן שלימות היציאה ממצרים, גם שם ירד ברד. יתרה מזו, ברד כנגד ד' לשונות של גאולה שבו יצאו בני ל'בר' ממצרים וזה ברד - בר-ד'. טעם הדברים, כי בעומק מכת ברד היא זו שהוציאה בשורש הפנימי את בני ממצרים, והיא זו שיצרה את שורש בר'.

ברד שורש לדיבור פה-סח -

ה' מוצאות הפה

התבאר לעיל שהברד הפיל את האדם הנקרא "מדבר", וה'דיבור' נפל למדרגת 'ברד'.

אלא שמבואר בקרא ש"בארץ גשן אשר שם בני ישראל לא היה ברד" (שמות ט כו). נמצא שרק אצל המצרים - 'נגוף למצרים' - הפיל הברד את מדרגת הדיבור, אולם בבני - 'רפוא לישראל' - האות 'ד' של 'ברד' משנה מקומו לתחילת המילה - 'דבר', וזה דיבור דתיקון, שורש ה'פסח' - 'פה-סח' כידוע.

ובעומק, לא רק שלא הפיל אותם, אלא מהחיטה והכוסמת דייקא ינק הברד את שורש נקודת הנפילה.

יתרה מזו, כידוע בכללות קיימים שני שורשי גידולים - עץ החיים שורש גידול דתיקון, ועץ הדעת שורש גידול דקלקול. לפי זה, מה שהיה לו גידול טוב - הוכה. אבל מה ששורשו בגידול שאינו טוב, שורשו בעץ הדעת. ועל זה נאמר "והחיטה והכוסמת לא נוכו כי אפילות הנה" שהן מאוחרות.

בעקבות זאת נבין את עומק חטא האכילה מעץ הדעת שהיה שורש נקודת קלקול האכילה. דלחד מאן דאמר "עץ שאכל ממנו אדם הראשון חיטה היה" (ברכות מ). כוח אכילה זו גרם למיתה - "ביום אכלך ממנו מות תמות", וכן לאחר האכילה לבשו בגדים. וזה - 'כוסמת', 'כיסוי ומת' שבא מכוח אכילת החיטה.

כצאתי את העיר לבר שורש יציאת מצרים בכוח

בתחילת מכת ברד נאמר "כי בפעם הזאת אני שלח את כל מגפתי אל לבך ובעבדיך ובעמך וכו'" (שמות ט יד) וברש"י (שם) "למדנו מכאן שמכת בכורות שקולה כנגד כל המכות".

כבר התקשו המפרשים^ב כמה שייכת מכת בכורות לכאן. אולם לדברי ה'בעל הטורים' שהוזכר לעיל מובן שמכת ברד כללה ארבע מכות וסברו המצרים שבזה תם כל העשר מכות. טעם טעותם לסבור שיש בה ארבע חלקים - כי באמת היא כללה בתוכה גם את שורש מכת בכורות. ולכן בתחילת מכת ברד אומר משה רבינו שאמר הקב"ה 'אני שולח את כל מגפותי'.

כאשר משה רבינו מתפלל על פרעה שתפסק

^א ע' כלי יקר ואור החיים שם.

^ב כבר הקשו בראשונים מדוע בשאר המכות לא נאמר שיצא מחוץ לעיר להתפלל. ויש שאמרו שאכן יצא (ע' רמב"ן שם).
^א "מננה נגדו עביו עברו ברד וגחלי אש" (תהילים יח יג) וברש"י (שם) "עברו - וכו' הברד בוקע ועובר על המצריים על ים סוף".

ביתר עומק:

ישנן ה' מוצאות הפה - חיד, גרון, לשון, שיניים ושפתיים.

והנה, כל המצרים מתו ולא נשאר מהם אחד חוץ מפרעה. אחיזתו של פרעה בקלקול מצד האחור הוא במקום 'הערף' אותיות 'פרעה' כידוע, ומהצד הפנים בגרון.²

לפי זה, כאשר בני ישראל יצאו ממצרים והיה פסח, 'פה-סח' כנ"ל, התגלו רק ארבעת מוצאות הפה שיצאו לחוץ - החיד, לשון, שיניים ושפתיים. אבל הגרון - עדיין לא יצא.

וזה עומק מה שלא נהרג פרעה במכת בכורות.

דמה שהוציא את בני ישראל בפועל היה מכת בכורות אולם פרעה נשאר בחיים כיון שמדרגת הגרון עדיין לא התבטלה, וכל מה שיצא לחוץ הוא רק בר-ד, ולא מדרגת הגרון שנשאר בתוקפו.

והנה, כל ארבעת מוצאות הפה הנ"ל נתגלו ביציאת מצרים.

ביאור הדברים:

אף על פי ש'בלע מצה יצא', לכתחלה צריך ללועסו דטעם מצה בעיניו וצריך שיהיה בבחינת "וחך אוכל יטעם" (איוב יב א) - בחינת חכמה³, "אפילו כולנו חכמים וכו'", חכמה, חיד.

על הרשע נאמר "אף אתה הקהה את שיניו".

מצות סיפור יציאת מצרים בא מכוח השפתיים שבהם הדיבור בפועל. כל יציאת מצרים היה בבחינת ד' לשונות של גאולה.

נמצא, שכל שורש היציאה שבאה מכוח מדרגת ברד, הייתה רק ד' מדרגות ותו לא.

שורש קולות הברד מהגרון ושלימותו בקריעת ים סוף

הוזכר לעיל שאחד מהדברים שהיו במכת ברד היו ה'קולות'.

שורש הדבר:

אדם מדבר על ידי אותיות ובזה מתגלה חכמתו. יש בדיבור היגיון וחכמה שיוצא מכוח מוצאות הפה, מהלשון ועד מדרגת השפתיים - נקודת החיתוך של 'הפה גומר'. לעומת כך, בכיה והשמעת קול כשופר - "קרא בגרון אל תחשך כשופר הרם קולך וכו'" (ישעיהו נח א), לא מתגלה במוצאות הפה אלא בשורש הפנימי יותר - מהגרון.

מכת ברד היווה שורש לקולות אלו במדרגת הגרון אלא שעדיין לא התגלו בשלימותם, כי במכת ברד התגלה 'בר-ד' לחוד ולא המדרגה החמישית כנ"ל.

רק בקריעת ים סוף התחיל תיקון הגרון כשהתגלתה מדרגת "מה תצעק אלי, דבר אל בני ישראל ויסעו" (שמות יד טו) שזה צעקה וקול

² כידוע שר המשקים, האופים והטבחים, כנגד שלושת החלקים שנמצאים בגרון כמבואר (שער הפסוקים וישב מג) "והנה פרעה הוא כללות העורף כלו, ויש לו ג' פרטים שהם תחת ידה שהם, שר המשקים כנגד הקנה, שבו מתלבש מוח החכמה כנז"ל. ושר האופים, כנגד הושט, ששם מתלבש מוח הבינה. ושר הטבחים, כנגד הוורידין והמזורקים של הדם, שבהם מתלבש מוח הדעת".

³ ע' שו"ע או"ח ס' תעה סעיף ג. ובמגן אברהם שם.

⁴ אדיר במרום עמוד רעב (פרידלנדר): "אך צריך שתדע, כי הנה כתיב "חכו ממתקים", וכן "וחכך כיון הטוב", וכן נאמר "חלק משמן חכה", וזהו לענין הדבור אך צריך להבין מהו ענין החיך עם הדבור. אך סוד הענין הוא, כי הטעם הוא כח אחד משמש בין לדבור ובין לאכילה, וסוד הדבר הוא, כי אף הדבור איננו יוצא מן הפה לבד או מן הגרון, אבל באמת כל ה' איברי הפה שהם ה' מוצאות כולם צריכים לצורך הדבור, והנשמה פועלת שם ככל האברים ההם להשלים הדבור, וזה כי ה' מוצאות כולם צריכים לצורך הדבור, והנשמה פועלת שם בכל האברים ההם להשלים הדבור, וזה כי ה' מוצאות הנה הם העשר ספירות אשר בפה, וכולם צריכות לפעול להשלים הדבור, וכן במאכל הנה כל העשר ספירות צריכות לפעול גם כן להכין המאכל ההוא עד שיהיה ראוי להתחלק בנוף בכל חלקיו לזון אותו. אך העקרי בפעולות העשר ספירות הוא החיך שהוא החכמה, כי בה התחלקות החלקים והסתדרם וכו'".

הבא מהגרונן.

קול האדם המתחיל מהגרונן, מתלבש בחיך ויוצא באותיות דרך השפתיים. לעומתו שירה בכלי הוא השמעת קול דרך כלי. אולם גם באדם עצמו שייך 'כלי שירה' וזה בגרונן שדרכו משמיע אדם את קולו.

נמצא שהן מצד שירת הים, והן מצד המדרגה היותר עליונה - קריעת ים סוף, גילוי היציאה הייתה במדרגת שלימות הגרון.

משה בבחינת גרון -

שכינה מדברת מתוך גרונו

יציאת משה רבינו בראשונה ממצרים הייתה ללכת למדין. וכאשר היה רועה את צאן חתנו הנהיג את הצאן אחר המדבר ושם ראה את הסנה. אז נאמר "וירא ה' כי סר לראות וכו'" (שמות ג ד). כבר עמדו בזה רבותינו¹⁰ ש'סר' גימט' י' פעמים שם הוויה.

'סר' זה היה שורש תחילת היציאה. דכנגד מה שאמר פרעה "לא ידעתי את הוויה" בא ה'סר לראות' וגילה עשר פעמים הוויה. ומצד שם אלוקים באו על מצרים עשר המכות ודרכם התגלה שם הוויה.

בדרך רמז, 'גרונ' עם הכולל גימט' 'סר'. נמצא ששורש ה'סר לראות, הייתה במדרגת הגרון.

יתר על כן. כתיב "משה ידבר והאלוקים יעננו בקול" (שמות יט יט). וידועים דברי חז"ל ש'שכינה מדברת מתוך גרונו של משה'.

עומק הדבר:

משה רבינו בסוד ה'דעת' כידוע. נמצא שדיבורו הרגיל הוא מה' מוצאות הפה במדרגת הדעת. אבל 'שכינה מדברת מתוך

יציאת מצרים היא במדרגת הדעת דיש לו סברא, לעומתו קריעת ים סוף 'בעתיקא תליא כלא'¹¹, וזה כמו תינוק שבוכה למעלה מכל מציאות הדעת וההשגה.

יתר על כן: הגרון הוא המקום הצר ביותר שיש באדם. בני ישראל השתעבדו במצרים - במיצר הגמור שישנו וזה 'מצרים' מלשון 'מיצר'.

אלא ש'מצרים' גם כן אותיות "מצר-ים".

ביאור הדברים:

שורש הצעקה התחיל במצרים - "ויזעקו ותעל שועתם אל האלוקים מן העבודה" (שמות ב כ"ג).

חזר קול וצעקה זו בזמן קריאת ים סוף כשראו בני ישראל את מצרים נוסע אחריהם "ויצעקו בני ישראל אל ה'" (שמות יד י). וכדרשת חז"ל על הפסוק "הראיני את מראיך השמיעני את קולך כי קולך ערב ומראך נווה" (שיר השירים ב יד) שקול זה נאמר על צעקת בני' בזמן קריעת ים סוף (רש"י שם).

א"כ מה שהתחיל במצרים - 'מצר-ים' כלה בים סוף שהוא שלימות היציאה, ובו התגלה עומק הקול והצעקה במדרגת הגרון.

שירת הים מכוח הגרון

בעקבות קריעת ים סוף משה ובני ישראל שרו את שירת הים - "אז ישיר משה ובני ישראל" (שמות טו א).

עומק הדבר לענייננו.

נחלקו בגמרא (ערכין יא). אי עיקר שירה בפה או עיקר שירה בכלי. שירה בפה נעשה על ידי

¹⁰ זוהר ח"ב נב: "ימא בגלוהי דזקפן קמיייה, בתרייהו כל אינון אכלוסין כל אינון משיריין דמצרים, לעילא עלייהו כמה קטיגורין, שריאו צווחין לקודשא בריך הוא כדין כתיב, ויאמר יי' אל משה מה תצעק אלי. ותאנא בספרא דצניעותא, אלי, (כ"א ע"א) דייקא, בעתיקא תליא כלא. ביה שעתא אתגלי עתיקא קדישא, ואשתכח רעוא בכלהו עלמין עלאין, כדין נהירו דכלא, אתנהיר".

¹¹ שער ההקדמות דרושי עולם האצילות חלק ז (ועוד): "והיו"ת פשוטות הם בני' סר".

¹² היפך מה שנאמר באיוב (לד לה) "לא בדעת ידבר".

מכוח מדרגת הדיבור דתיקון - 'דבר אחד לדור', התגלה אצל בני ישראל שביציאת מצרים מדרגת ברד נהפכת למדרגת "דבר", דיבור - 'פה-סח' כנ"ל. וכל זה שורשו ב'מן המים משיתיהו'.

אמנם, עיקר מדרגתו העליונה הוא - "משה ידבר ואלוקים יעננו בקול", שכינה מדברת מתוך גרונו של משה רבינו, כוח דיבור המגיע ממדרגת בכיה של תינוק כנ"ל.

מים תחתונים בוכים ומיוחד בהם ברד
שורש בכי הראשון הוא במים התחתונים שבוכים "אנן בעיין למהוי קדם מלכא" (תיקוני זוהר ה).

להבין עמוק. סדר הדברים הוא - מים עליונים למעלה קרובים אליו יתברך כביכול, רקיע באמצע, ומים תחתונים שרוצים לעלות למעלה. אלא שבאמת, בתוך המים התחתונים עצמם יש עוד ירידה, וזה הברד - 'ב-רד' שירד ממדרגת מים לברד. נמצא שהמדרגה השלימה של בכיית המים מתגלה דייקא בברד.

לפי זה, כוח הפנימי שמתגלה אצל משה רבינו ש'הנה נער בוכה', שורשו ב"מן המים משיתיהו" כשנהפך המים למדרגת ברד כנ"ל, ועל ידי זה הוא בוכה להיות יותר למעלה.

והנה, משה רבינו הוכנס לתיבה. 'תיבה' הוא כוח הדיבור ששורשו בחכמה, באותיות. זו הייתה המדרגה התחתונה של משה רבינו, ומשם הוא הפך להיות "מן המים משיתיהו" - למדרגת הברד.

אולם מכיון שירד המים למדרגת ברד התגלה כאן בכי עליון יותר.

דמים התחתונים בוכים רק לחזור למים העליונים. לא כן הברד שירד עוד יותר למטה, ובעקבות כך בכי שלו יותר עמוק. דהוא לא בוכה רק לחזור לשורשו במים התחתונים אלא

גרונו, היינו קול מהגרון שאינו מתלבש בשאר מוצאות הפה. וזה דיבור בלי דעת כמאמר חז"ל (ברכות נה:): "השכים ונפל לו פסוק לתוך פיו הרי זו נבואה קטנה". שני בחינות אלו התגלו בקריעת ים סוף. דתחילה משה רבינו 'צועק' אל ה' במדריגה העליונה - הגרון. ואז אומר לו הקב"ה "מה תצעק אלי", דהעבודה עכשיו הוא במדרגה התחתונה - הדיבור - "דבר אל בני ישראל ויסעו".

במקביל לכך, התגלה אצל משה רבינו מדרגת הדיבור וזה "דבר אחד לדור" (סנהדרין ח). מדרגת החכמה כפשוטו, שמדבר מכוח הדעת. אבל מצד המדרגה היותר פנימית הדיבור לא מדין משה עצמו, אלא 'אלוקים יעננו בקול' - כשקולו של הקדוש ברוך הוא מתלבש בקולו של משה - שכינה מדברת מתוך גרונו.

והנה נער בוכה -

שורש לדיבורו של משה

כאשר משה רבינו נולד הוא הושלך ליאור. מצאה אותו בת פרעה ונאמר עליו "והנה נער בוכה" (שמות ב'ו). נמצא שבעומק, כל דיבוריו העתידים להיות שורשם במדרגת הגרון והקול - "והנה נער בוכה".

יתר על כן.

'משה' נקרא על שם "כי מן המים משיתיהו" (שמות ב'י) כמפורש בקרא.

לעניינא דידן.

הוזכר לעיל שברד תחילתו מים, ובירידתו הוא הופך להיות ברד. לפי זה, משה רבינו שעליו נאמר 'מן המים משיתיהו' נמשה ממדרגת המים למדרגת הברד. אלא שהוא מתקן אותו כוח הברד ועל ידי כן מתגלה בו אופן של 'דבר אחד לדור'. וזה 'ברד' בחינת 'בר-ד' - ארבע חלקי הדיבור המתחילים בחיך ונגמרים בשפתיים.

י" על אף ש"מן המים משיתיהו" נאמר לאחר שהוא בכה, ברור שהשורש מונח בתוך הדברים עצמם.

גר - למעלה ממציאות הדיבור

'גרונ' נקרא כך מלשון 'גר' - ג' ראשונות. ה'גר' נמצא בראש כידוע ובהתפשטות הגוף למטה מתגלה הגרון, גר-ון, הקטנה.

והנה, הוזכר שד' מכות היו בברד. היינו, שזה לא היה במדרגת ג' מחוכרים אלא במדרגת ארבע. אולם כשעלו למדרגת הגרון התגלתה המדרגה של כל ה-ג' ראשונות בבת אחת.

וזה האור הפנימי של שורש הכוח שלמעלה ממציאות הדיבור.

סוף הגולגולת הוא כוח השפתיים שמהם יוצא כוח הדיבור. אלא שבפנימיות הגולגולת, שצורתה גלגל אין בה השגה כדבר המתגלגל שאי אפשר לעמוד עליו, כדברי רבותינו.

חיצוניות תפיסת הגולגולת מסתיימת בפה בנקודת הפתח. כידוע אכל אוכל מאכל עגול כדוגמת עדשים ד"מה עדשה זו אין לה פה, אף אבל אין לו פה" (ב"ב טז):

אבל פנימיות הגולגולת הוא דבר עגול שאין לו נקודת סיום ואינה נתפסת בדעת.

עומק הדבר, "ימותו ולא בחכמה" (איוב ד כא), היינן הסתלקות ממדרגת החכמה. מצד העליון 'ימותו ולא בחכמה' מגלה מיתת נשיקה דהוא עולה למעלה מן הדעת במדרגת הגולגולת.

"ויסב אלוקים את העם דרך המדבר וכו'" (שמות יג ח), שורש זה הוא ב'ברודים' וכלשון רש"י הנ"ל - "חוט לבן מקיף סביב".

וזהו אותו שורש כוח הגולגולת שמקיף סביב ואי אפשר לעמוד על אותו דעת.

כאן מונח העומק הפנימי שעולים ממדרגת ה'ברד' למדרגת ה'גרונ' בחינת 'סר השם לראות', בחינת 'אלוקים יעננו בקול' במדרגת "שכינה מדברת מתוך גרונו", עלייה ממדרגת המים למדרגת אור שלמעלה.

למקום גבוה יותר. זה שורש כוחו של משה רבינו שעלה במדרגת מתן תורה, עמו ואצלו יתברך שמו.

דהנה, כתיב "ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלוקים" (שמות כ יז).

ביאור הדברים על פי המתבאר:

כידוע ערפל נעשה מחלקיקי מים דקים. ודומה לו הברד שמתעבה עוד יותר ויורד למטה.

לפי זה, משה רבינו עולה מברד לערפל ומשם מגיע למקום "אשר שם האלוקים". היינו, שהוא לוקח את המים שנתעבו ומעלה אותם בחזרה למדרגה עליונה יותר - שורש למעלה ממדרגת המים - האור העליון. אם כן מכוח ירידת משה ממדרגת מים למדרגת הברד, הבכי שמתגלה עמוק יותר, וממילא עלייתו עולה לשורש היותר עליון ממדרגת המים.

גילוי מדרגת הקול בהר סיני

מפורש בקרא שלאחר מכת ברד חדלו הקולות "הקולות יחדלון והברד לא יהיה עוד" (שמות ט כט). אלא שקולות אלו חזרו ונתגלו במתן תורה כמו שנאמר "ויהי קולת וברקים וענן כבד על ההר וכו'" (שמות יט טז).

וביתר עומק: דרשו חז"ל "אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום" (מכות כד). ועוד דרשו "זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו, מה שאין הפה יכול לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע" (ר"ה כו). שורש הפנימי של מדרגת מתן תורה 'מה שאין הפה יכול לדבר' הוא ממקום הגרון שורש השמעת הקול. דלא כמו הדיבור שחותך, הקול יכול לצרף. אם כן, דיבורו של הקדוש ברוך כביכול למעלה ממדרגת השניים והחילוק ששורשו בעצם במדרגת הגרון.

^ט כידוע 'מים' שורשו ב'אור' בסוד אמ"ר - אור מים רקיע.

^כ זה ההבחנה שנתקן הברודים ועולה לעקודים שהכל עקוד בבת אחת.

דתמיד הוא נמצא בפנים, לא כמו בנ"י שנאמר בהם "שובו לכם לאהליכם" (שם כז).

וזה "פני משה כפני חמה" (ב"ב עה). שהוא חוזר למדרגת האור במדרגת 'ותרא אותו כי טוב' שנתמלא הבית אורה - אור הגנוז לצדיקים לעתיד לבוא. כנגד פרעה שאמר "חטאתי הפעם ה' הצדיק וכו'" (שמות ט כז) משה רבינו דבוק באור הצפון לצדיקים לעתיד לבוא.

זה לא אור שיוצא לבר - לחוץ אלא הוא בבחינת "מתנה טובה יש לי בבית גנזי" (שבת י:). שמכניס הקב"ה את ישראל לפנים - אור הגנוז לצדיקים לעתיד לבוא, שאין לו שום מציאות של בר.

משה רבינו מחזיר את הברד למדרגת האור

נאמר בלידת משה "ותרא אותו כי טוב הוא", וכשנולד נתמלא הבית כולו אורה (שמות ב ב וברש"י שם). מאור זה ירד משה למדרגת מים. ומשם ירד עוד יותר ל'ברד', דיבר, תיבה - 'מן המים משיתהו' כנ"ל.

לפי זה, הברד - 'בר-ד' יוצא ממדרגת אור למדרגת מים ולאחר מכן לברד שורש הארץ כנ"ל. מתתא לעילא משה רבינו מעלה את כל המדרגות כולם עד שחוזרים למדרגה העליונה של האור.

אצל משה רבינו אין מדרגה של חוץ אלא כולו פנים - עימו ואצלו יתברך שמו. מצד הקלקול נאמר "ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה" (שמות לג ז). אבל מדין מדרגת מתן תורה שזה עיקר מדרגתו כשלעצמו, הוא למעלה ממציאות היציאה לחוץ. לכן דייקא נאמר בו "ואתה פה עמד עמדי" (דברים ה כז)

בלבניפדיה מחשבה

וימטר ה' ברד

רע". הרי להדיא כי סדר ירידת הברד באופן זה שרק כאשר הוא מתקרב לארץ נעשה ברד אינו מקרי כלל וכלל, אלא כך הוא סדר ירידת הברד, שמעיקרא הוא בצורת 'מטר' ובירידתו לארץ הוא לובש צורת 'ברד'.

ומלבד שכך הוא סדר ירידת הברד מצד טבע העולם - שכאשר מצטרפת הרוח מתהפך המטר ל'ברד', יש לומר דהא גופא טמון בשורש ענין הברד, שאין ה'ברד' יורד מלמעלה כ'ברד' היות ויש בו גילוי של 'רע', ונאמר "לא יגורך רע", ועל כן מקום היווצרות הברד הוא מלתתא, והיינו שאין 'רע' יורד מלמעלה ומן השמיים לא ירד 'ברד' אלא רק מצד מציאות הארץ נעשה המטר ל'ברד'.

ונראה שלזאת גם מכת 'ברד' אשר הכה הי"ת במצרים הייתה באופן זה, כי כן הוא עומק סדר גילוי הברד בארץ - "וה' המטיר ברד" מלעילא 'מטר' ומלתתא 'ברד'.

"בין קדש ובין ברד"

ולבאר את עומק הדברים עלינו להתבונן במעשה דהגר שפחת שרה אשר במעשה זה מתגלה שורש צירוף ה'ברד' בתורה, וכדלהלן.

הנה כתיב "ותענה שרי ותברח מפניה" (בראשית טז, ו), וכאשר הגר בורחת מאת גבירתה היא פונה והולכת אל המקום הנקרא 'באר לחי רואי' אשר שם קבלה הגר את בשורת לידתו של ישמעאל, ועל אותו מקום אמרה תורה - "על כן קרא לבאר באר לחי הנה בין קדש ובין ברד" (בראשית טז, יד). ובאמת ששם לא

"וימטר ה' ברד"

הנה בהמשך לסוגיא אשר כבר עסקנו בה - בענין הגשם' היורד מן העננים, ובביאור השמות, 'גשם', 'מטר', 'רביבים'. נעסוק עתה בסוגיית הגשם' ובגילוי בלבוש של 'ברד'.

וראשית כל דבר נראה להתחיל סוגיא זו בעיון והתבוננות במכה השביעית שירדה במצרים - הלא היא מכת 'ברד', וכדלהלן.

כתיב (שמות ט כג) "וימטר ה' ברד", ואמרו חז"ל (שכ"ט בראשית וירא יט כד) שאופן ירידתו של הברד הייתה שמעיקרא הוא ירד 'מטר' שמא יעשו תשובה, ולאחר שלא עשו תשובה פשט צורת 'מטר' ולבש צורת 'ברד'. ומבואר מדבריהם שה'ברד' עצמו לא ירד מן השמים כפי שהיה ניתן להבין, אלא שמעיקרא ירד מטר על הארץ ורק לאחר שלא עשו תשובה נתהפך ה'מטר' ונעשה ל'ברד'.

ובאמת שבמכת 'ברד' הייתה סיבה חיצונית לדבר - ליתן מקום ל'תשובה' ורק לאחר שלא עשו המצרים תשובה, לבש המטר - צורת 'ברד'. אולם לאמיתו של דבר באמת כך הוא אופן גילוי ה'ברד', שמעיקרא אינו יורד כ'ברד' אלא מטר בלבד, וכאשר הוא מתקרב לארץ נעשה המטר ל- 'ברד'.

וכך אמרו חז"ל (הגיגה יב ב) - "אמר רב יהודה אמר רב, דוד ביקש עליהם (על הברד, והשליג, והקיטור) רחמים והורידן לארץ, אמר לפניו רבונו של עולם 'לא אל חפץ רשע אתה לא יגרך רע', צדיק אתה ה' - לא יגור במגורך

* יש להדגיש דהיא המכה העומדת כנגד מידתו של אברהם אבינו שהיא מידת החסד, שהיא השביעית מתתא לעילא בבחינת 'נגוף למצרים ורפוא לישראל' ע"פ ישעיה יט כב, - שיצאו ועלו מזוהמת מצרים מדרגה אחר מדרגה, והתגלמותה בבריאה הוא ביסוד המים, ומתוך הדגשה זו יובנו הדברים דלקמן ביתר דקדוק.

גדר ירידת ה'ברד'

מעטה שהתברר לן שגדר גילוי ה'ברד' הינו גילוי של 'ירידה' עלינו להבין מהו גדרה של 'ירידה' זו.

ובפשוטו ה'ירידה' הטמונה בשם 'ברד' מרמזת על ירידת ה'ברד' מלמעלה למטה, אבל לא בזאת מתייחדת הגדרתו של ה'ברד', שכן גם ה'מטר' יורד מלמעלה למטה ואינו נקרא 'ברד', ובהכרח שהגדרת ה'ירידה' הטמונה בשם 'ברד' הינה כוללת ירידה אחרת.

והנה כבר הזכרנו פעמים רבות את הנלמד מן הפסוק "לשלג אמר הוא ארץ" (איוב לו ו), והוא - שמהמים נעשה שלג ומהשלג נעשה ארץ. ועומק הדבר הוא שה'מים' הלא הם מושרשים ב'יסוד המים' וה'ארץ' מושרשת ביסוד ה'עפר' ובין המים לארץ ישנה מדרגה ממוצעת שיש בה בחינת 'מים וארץ' יחד, והוא השלג שהמים נעשים לשלג והשלג עצמו מתגלה בארץ כמציאות אחידה עם הארץ עצמה.

וכשם שה'שלג' הוא ממוצע בין יסוד המים ליסוד הארץ כך הוא הברד אלא שהשלג קרוב יותר אל מציאות ה'ארץ' והברד קרוב יותר אל מציאות ה'מים', היות והשלג בהיותו מונח בארץ הרי הוא מתקשה ונעשה חתיכה אחת עם מציאות הארץ, משא"כ הברד בהיותו בארץ הרי הוא נמס וחוזר ליסודו השרשי שהוא יסוד המים.

וביתר ביאור נראה על פי המבואר בלשונות רבותינו בענין ה'ברד' שנקרא 'אבני ברד' - "היה גשם שוטף ואתנה, אבני אלגביש תפלנה, ורוח סערות תבקע" (יחזקאל יג יא), ופרש"י "אבני אלגביש - אבני ברד גדולות", ומבואר כי הברד מוגדר בלישנא דקרא 'אבן', והיינו שמציאות ה'ברד' הינה גילוי של ירידת מדרגה מיסוד ה'מים' אל מדרגת יסוד ה'עפר' - אבן.

ונמצאנו למדים כי מלבד ירידת הברד מן השמים לארץ שעל שם כך נקרא בשם 'ברד',

מדובר על 'ברד' עצמו אלא על מקום שנקרא ברד, 'בין ברד', אך שורש הצירוף של 'ברד' מבואר להדיא בפרשה זו.

ובביאור הדברים מצינו ב' ביאורים בדברי חז"ל, שכתרגום כתב 'ברד' - חיגרא, ודבריו יתבארו לקמן. ועוד אמרו חז"ל (בראשית רבתי לך לך עמ' 71) "בין קדש - הם האבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב שהיה להם גילוי במים, אברהם בחפירת הבארות, ויצחק שחוזר וחופר את הבארות שחפרו עבדי אביו, ויעקב שכל זיווגו נעשה על הבאר, 'ובין ברד' - הם משה ואהרן שירדו במים שהרי על מי מריבה נאמר (במדבר כ יב) "יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל".

ומבואר שעומק הכוונה הוא - 'בין קדש' בין קדושת האבות שהתגלתה על ידי מים, 'ובין ברד' היינו מלשון 'ירידה' שירדו משה ואהרן ב'מי מריבה', והרי שהמקום הראשון שהזכירה תורה את שורש צירוף ה'ברד' היינו מלשון 'ירידה' - שירדו משה ואהרן על ידי מי מריבה.

וביתר עומק נראה ששורש ה'ברד' המוזכר בפרשה זו הוא מגלה על ירידת מדרגת המים המיוחסת לאברהם אבינו עצמו, שהרי נודע כי מידתו של אברהם אבינו היא מדת החסד שמתייחדת בבריאה על יסוד ה'מים', והשתא שבאותו מקום באה בשורת לידתו של ישמעאל שהוא פסולת זרעו של אברהם אבינו, היינו בעומק ירידת מדרגת ה'מים'.

ולהכי גילוי הבשורה על לידתו של ישמעאל הוא ב'באר לחי ראי' שהוא מקום גילוי של מים, וגילוי הבשורה עצמה הוא בכחינת 'בין קדש' - בין קדושתו של אברהם אבינו ב'מים', 'ובין ברד' - לבין ירידת מדרגתו ה'מים' בלידתו של ישמעאל. אמור מעתה בדקדוק הדברים - ש'אברהם' הוא שורש מציאות המים ולעומתו 'ישמעאל' הוא שורש מציאות ה'ברד', וירידת מדרגת המים.

² ובדקדוק - מקום גילוי של מים בתורת 'באר' ולא בתורת 'מעין' שהוא הגילוי השלם של ה'מים', ונקודה זו תבאר לקמן.

בשורשו מיסוד המים ליסוד העפר, בבחינת גילוי של 'אבני ברד'.

וכעין זה מצינו בדברי חז"ל שהברד התגלה כ'אבן', וכמו שאמרו (שמו"ר פר' וארא יב) שכאשר ירד הברד במצרים ורצו המצרים להכניס את מקניהם לתוך הבתים, אזי הברד נעשה ככותל ומחיצה ולא יכלו לעבור אותו, ולא היה לאותם המצרים ברירה אחרת אלא לשחוט את צאנם ובקרם. ומבואר שה'ברד' נעשה לכותל בבחינת 'אבן' שלא ניתן לעבור דרכו.

ועוד אמרו חז"ל (במדב"ר ג יב) שאוצרות שלג ואוצרות ברד באים מן המערב. והנה גילוי בחינת 'גרשון' גם הוא מן המערב, ונקרא על שם כך 'גרשון' - מלשון 'גר שן', והיינו בבחינת 'ברד' שהוא חזק כ'שן' מיסוד העפר ('יעוי' זוהר ח"ב וארא כד א - 'עפר לסטרא דמערב').

ועוד ישנן כמה וכמה דרשות שדרשו חז"ל על אותו משקל ויסוד של 'אבניניות' המתגלה במציאות ה'ברד', ומכלל הדברים אנו למדים יסוד אחד - שהברד הוא גילוי ירידת המים מיסוד המים ליסוד העפר והאבן.

והביאור הוא - שהמים ביסודם הם לחים וקרים ולעומת זאת העפר הוא יבש וקר, והיינו שנקודת החילוק הברורה בין יסוד המים ליסוד העפר היא שהמים הם 'לחים' והעפר הוא 'יבש', אך הצד השווה שביניהם שהם 'קרים'.

נקודה זאת שהיא המשותפת למים ולעפר גם יחד, היא שורש התהוות ה'עפר' מתוך המים עצמם, והיינו שבהיות המים 'קרים' אזי כח ה'קרירות' מגבש והופך אותם ל'עפר'.

ונראה שעומק הגדרה זו של ה'ברד' טמונה וגנוזה בשמו של שר הברד, דהנה בגמ' מבואר (פסחים קיח א) ששמו של שר הברד הוא 'יורקמי' - הרכבת אותיות 'קר' מים' והאות ו', והיינו שבכח ההמשכה המתגלה באות ו' הרי הוא ממשיך את ה'קרירות' מן המים' ומתגלה על

השתא יש לדקדק שעצם העמדתו של ה'ברד' כמציאות השייכת ל'ארץ' שמיוסדת על יסוד ה'עפר' היא ה'ירידה' שעל שמה נקרא 'ברד'.

'ברד' - גילוי מדרגת 'הארץ'

ובזאת נבין לשון הכתוב במכת ברד - "למען תדע כי אין כמוני בכל הארץ" (שמות ט יד), והיינו שמכת ברד היא גילוי השייך אל בחינת ה'ארץ' ועל כך אומר לו משה לפרעה שיכיר וידע 'כי אין כמוני בכל הארץ'.

והנה חז"ל בירו וסידרו את עשר המכות, כך ששלוש המכות השייכות ל'ארץ' נעשו על ידי אהרן, ושלוש המכות השייכות ל'שמים' נעשו על ידי משה אשר בא מן השמים, ומכת ברד כלולה עמהם שהיא מכה היורדת מן השמיים אל הארץ. ומבואר מדבריהם לכאורה שעיקר הגדרת המכה היא 'מכה הבאה מן השמיים' ואין לה שייכות עם ה'ארץ'.

אולם לכשנתבונן נראה כי התורה עצמה קבעה שהגילוי הייחודי למכת ברד הינו 'כי אין כמוני בכל הארץ' - ארץ דיקא, וביאור הדברים שזהו אכן גוף עניינו של ה'ברד' אשר מעיקרא בא כ'מים' מן השמים, ומתגלה למטה בתורת 'אבני ברד', ומורכב הוא מבחינת המים והעפר יחד באופן שהוא 'ממוצע' בין יסוד המים ליסוד העפר.

וכבר התבאר שיש שני מיני 'ממוצע' בין יסוד המים ליסוד העפר, האחד הוא הברד שבירידו נעשה ל'אבן' קשה אבל כאשר הוא נח בארץ הוא נמס וחוזר ל'מים', ולעומתו הוא ה'ש'לג' שבירידתו הוא כצמר וכטל אבל לאחר ירידתו הוא מתאחד עם הארץ עצמה ונעשה קשה כמותה, והם ב' מיני הבחנות בהרכבת יסוד המים ויסוד העפר.

גילוי ה'ברד' - 'אבני ברד'

אמור מעתה כי הגדרת ה'ברד' ועניינו הוא - 'ירידה', וכלשון חז"ל שהוזכר, והיינו שיריד

א יח), אלא שכבר התברר לן כי בסוגיא דידן בכללות 'השלג והברד' כחד הם.

המבוכה בגדר ה'ברד'

ומעתה אנו עומדים נבוכים אל מול שתי הקצוות המתגלות ב'ברד' - דמחד אנו אומרים כי ה'ברד' הוא ירידת מדרגת ה'מים' אל יסוד העפר, ועניינו ומהותו הוא קלקול מדרגת ה'מים', ועל כן נקרא הברד 'אבני ברד' מלשון קושי ועובי שמתגלה בברד, ומצד שני - אנו אומרים שבגוף הקלקול, דהיינו כמה שנעשה 'אבני ברד', בהא גופא מתגלה גוון הלובן שבו, שעניינו ומהותו הוא תיקון.

ועלינו ללבן את הדברים היטב - ולשם כך יש להקדים כמה הקדמות, וכדלהלן.

תחילת סיפור יציאת מצרים היא ב'לבן הארמי'

ראשית כל דבר יש להבחין כי תחילת סיפור יציאת מצרים מתחיל ב'לבן הארמי' - 'ארמי אובד אבי, וירד מצרימה', והיינו שסיפור ה'ירידה' למצרים מושרש בנקודת ה'לובן' ד'קלקול' שהתגלתה בלבן הארמי, ונמצא כי גם לגילוי ה'לובן' יש פנים של 'קלקול' ומצד פני הלובן דקלקול יעקב ובניו 'רדו' למצרים.

צירוף ג' יסודות ב'ברד'

עוד יש להקדים ולומר - כי במכת ברד נעשה צירוף וחיבור של ג' יסודות להדדי, וכלישנא דקרא 'וה' נתן קלת וברד ותהלך אש ארצה וימטר ה' ברד על ארץ מצרים. ויהי ברד ואש מתלקחת בתוך הברד" (שמות ט כג-כד), והיינו שמכת ברד מורכבת מגילוי של 'קולות' - מיסוד הרוח שהיא שורש ה'קול' וכמו שמפורש בתרגום (בראשית ב ז) 'רוח ממללא', ונוסף על כך גילוי של 'ברד' - מיסוד המים שהרי תחילתו היא 'מטר' כפי שהתבאר, ונוסף על כך גילוי של 'אש' בתוך הברד.

ידי כך גילוי של 'מים' מיסוד ה'עפר', אשר זהו כל מהותו של ה'ברד' שהמים יורדים ממדרגתם שהם 'לחים' ורכים, ונעשים לדבר קשה כ'ברד'.

גילוי ה'לובן' ב'ברד'

ומעתה יש להבין כי גילוי 'יסוד העפר' המתגלה ב'ברד' מושרש במהלך הקלקול של הברד, והיינו ירידת מדרגת ה'מים' אל מדרגת ה'עפר' - ובמסגרת ה'ברד' דקלקול' באה ההדגשה על ה'ירידה' של הברד ומציאותו כ'אבני ברד'.

אולם ישנה הבחנה נוספת בגילוי הברד - והיא 'לבנוניות' הברד, וגילוי הגוון ה'לבן' המתגלה ב'ברד' הוא מהלך ה'ברד' דתיקון, וכדלהלן.

כתיב "והנה העתדים העלים על הצאן עקדים נקדים וברדים" (בראשית לא י), ופירשו האבן עזרא והאור החיים (שם) ש'ברדים' היינו 'טלואים' שאותם הזכיר יעקב בתחילת תנאו עם לבן, אלא שהטלואים נקראים 'ברודים' על שם נקודות הלובן שבהם כמו ה'ברד' שגוונו הוא גוון לבן. הרי שבעצמותו של הברד מתגלה מציאות של 'לבנונית'.

זאת ועוד, שאמרו חז"ל (ילקוט שמעוני וארא רמז קפב) שהיות והמצרים היו מרעים לישראל שהקב"ה מלבין את עוונותיהם, נענשו במכת ברד שגוונו הוא גוון ה'לובן'. ומבואר בדבריהם שה'לובן' אשר הוא גוונו של הברד אינו ענין המזדמן לכאן אגב גררא אלא שהוא הוא עיקר מהות גילוי ה'ברד' - גילוי הלובן אשר בברד.

וביתר עומק יש להבין כי גילוי הלובן הוא גילוי ה'לובן' העליון אשר מתגלה בברד, ובוודאי שהגילוי הגמור של ה'לובן העליון' משול הוא 'לשלג' ולא ל'ברד' וכמאמר הכתוב "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו" (ישעיהו

¹ וכן הדברים מתייחסים גם לפרש"י שפירש שם ד'ברדים' היינו חוט המקיף של 'לבן' המקיף את כל החיה - והיינו שנקראו ברדים על שם ה'לבן'. (ויעו' בתרגום יונתן שתרגם 'ברדים' - 'וגביהון חוורין').

עצמה, אלא שמדברי רש"י למדנו להשוות עניינם, ובכואנו להעמיק עוד במהות ה'ברד' נפנה לעסוק במהות 'שם' - 'אבני אלגביש'.

וראשית כל עלינו להבין מדוע 'אבני אלגביש' נקראים בשם זה - 'אבני אלגביש'.

ועל כך אמרו חז"ל (ברכות נד א) "אל גביש", שעמדו באויר על גב איש, וזהו משה רבינו שנאמר 'ומטר לא נתך ארצה' (שמות ט לג) אותם שהתחילו לירד לא הגיעו לארץ. ומבואר ששם 'אלגביש' נובע ממשה רבינו שנקרא 'איש' שעל ידי תפילתו עמדו אבני הברד במצרים ופסקו מלירד ולהכות במצרים - 'על גבי איש'.

ברם, מדקדוק לשון חז"ל נראה כי לא זו בלבד שה'ברד' נקרא 'אלגביש' על שם עמידתו באוויר מכח תפילתו של משה, אלא שכל גדר מציאותו הוא 'עומד על גבי איש' - על משה רבינו, והיינו שכל מהותו של הברד וכל פירי ירידתו וסדר מדרגותיו נובעים מכך שה'ברד' עומד 'על גבי איש' - על משה רבינו.

והיינו שבכללות משה רבינו נקרא 'איש האלוקים', אלא שדרשו חז"ל (דב"ר פר' וזאת הברכה יא ד) שמחציו ולמטה 'איש' ומחציו ולמעלה 'אלוקים', ומעתה ברור כי כאשר אנו אומרים שה'ברד' עומד על גבי איש, היינו מעל ה'חציו ולמעלה' של משה רבינו - בזיקה עם חלק ה'אלוקי' שבו.

ושיעור הדברים הוא שכאשר התפלל משה רבנו והברד הפסיק לרדת, אזי הוא נשאר במקום החצי העליון של 'איש האלוקים', ופנימיות ההגדרה שהברד עומד 'על גבי איש' - היא על גבי החלק האלוקי של 'איש האלוקים'.

וביאור הדברים שכל סדר מתן תורה אין לו מציאות זולת משה רבינו איש האלוקים -

ונמצא כי ג' היסודות 'רוח, מים, ואש' מצטרפים אהדי להכות את מצרים במכת ברד, וזהו שאמרו רבותינו (ועי' בפ' הטור הארוך שמות ט לד) שבמכת ברד חל גילוי של ג' היסודות יחד בגדר 'חוט המשולש' דקלקול, ובבחינת 'נגוף למצרים ורפוא לישראל'.

וביאור הדברים הוא שמציאות ה'ברד' מורכבת מ'שורש והתפשטות' - 'שורש הברד' הוא מיסוד המים כפי שכתוב 'וה' המטיר ברד', והיינו ששורש הברד הינו 'מטר מים מן השמים' אשר הוא גילוי התגברות מידת החסד שהיא מידתו של אברהם אבינו שאמר "יקח נא מעט מים" (בראשית יח ד).

אמנם כל זה הוא ב'שורש', אך התפשטות הברד היא ירידת המים אל ה'חוט המשולש' של ג' היסודות - 'רוח, מים, ואש', ומשום כך נקרא שמו 'ברד' - על שם 'ירידה', משום שאינו נעשה 'ברד' אלא בירידתו ובהתפשטותו לתתא, אבל בשורשו העליון אינו אלא 'מים'.

ומציאות ההתפשטות הזאת הינה גילוי של 'קלקול' הג' יסודות, והיינו שהברד יורד למקום הקלקול של צירוף הג' יסודות, ועל זה הוא מִפְּהָה.

וזהו הברד שעתיד לירד באחרית הימים לבוא ולכלות את שורשי כוחות הרע - "לא היה כמוהו במצרים" (שמות ט יח), אבל מעין הברד הזה יהיה לעתיד לבוא.

'אבני אלגביש' - 'אבני ברד'

והנה כבר עמדנו על כך שה'ברד' בירידתו הינו בגדר - 'אבני ברד', וכלישנא דרש"י (יחזקאל יג יא) שפירש 'אבני אלגביש' שהם אבני ברד, והן אמת שביסוד הדברים הן שתי הגדרות שונות, 'אבני ברד' היא הגדרה בפני עצמה ו'אבני אלגביש' גם היא הגדרה בפני

^ה ורמז לדבר הוא מה שאמר ביחזקאל (א, ד) "וארא והנה רוח סערה באה מן הצפון ענן גדול ואש מתלקחת וגו'".

^י ויש בדברי חז"ל (ילקוט שמות קפב) כמה חילוקים בין הברד של מצרים לברד שלעתיד לבוא, אך עניינם וגדרם חד הוא - 'ירידה'.

והברד שנעצר לאחר מכן 'על גבי איש' - הם ב' מדרגות בגילוי ה'ברד', שמעיקרא היה יורד הברד עד לארץ ממש במקום הגילוי של 'חציו ולמטה' דמשה רבינו שהוא חלק האנושי שבו, ולאחר תפילתו של משה רבינו נעצר הברד באוויר 'על גבי איש', במקום הגילוי של 'חציו ולמעלה' דמשה רבינו שהוא חלק האלוקי שבו.

ביאור הדבר - שבכוח הברד מתחדד ומתגלה צירוף של הג' יסודות אשר הוא מורכב מהם, ולכשנתבונן נראה שבברד מצטרפים שני היסודות הקוטביים שהם אש ומים, ומצטרפים אהדדי על ידי הרוח, ומצד כך המילה 'ברד' היא צירוף של 'ב-רד', והיינו שהברד מוריד את האש והמים יחד, על ידי הכח הממוצע שמצטרף ביניהם שהוא ה'רוח'.

צירוף זה מתגלה בב' פנים - הפנים העליונות בבחינת 'חציו ולמעלה אלוקים', והפנים התחתונות בבחינת 'חציו ולמעלה איש'.

והיינו, שבשני מקומות מצאנו שהמים והאש הצטרפו אהדדי, המקום הראשון הוא ב'מכת ברד' וכפי שהוזכר לעיל, ועוד מצינו צירוף של 'אש ומים' - במתן תורה, וכמו שכתוב (שמות יט טז) "וענן כבד על ההר" - 'ענן' בחינת 'מים', וכמו כ' כתוב (שם יח) "והר סיני עשן כלו מפני אשר ירד עליו ה' באש", הוי אומר שבמתן תורה חל צירוף של 'אש ומים' יחד.

ומעתה ברור כי הפנים העליונות של צירוף 'אש ומים' התגלו במתן תורה במקום ה'חציו ולמעלה' של משה רבינו, והיינו שבמתן תורה התגלה הצירוף הזה 'על גבי איש' בחציו ולמעלה, והפנים התחתונות של צירוף 'אש ומים' התגלו במכת ברד במצרים, ששם התגלה צירוף זה מתוך ירידה אל מקום החציו ולמטה של משה רבינו - ירידה לארץ ממש.

וכאשר משה רבינו מתפלל "העתירו בעדי"

בהיותו 'חציו ולמעלה' בבחינת מלאך הנמצא ברשות שמים, ומחציו ולמטה הוא בבחינת 'איש' הנמצא ברשות הארץ, ודיקא משום כך משה רבינו מוריד תורה מן השמים לארץ, מתוך הרכבת שמיים וארץ הפרטיים דיליה, ומה שמעמיד לרשותו את הכח ליקח תורה מן השמיים וליתנה לארץ היא עובדת היותו 'איש' - 'האלוקים'.

ובאמת ששורש כוחו של משה רבינו 'להוריד' מן השמים לארץ מוטבע בו - 'בשמו', וכמו שכתוב "ותקרא שמו משה ותאמר כי מן המים משיתהו" (שמות ב י), והיינו שמדרגתו של משה רבינו היא קרובה ל'שמים' - ש'שם מים', ועל כן מוטבע בשמו זיקה ויחס אל מקום המים העליונים אשר בשמים, היות שזוהי מדרגתו, וכשם שהמים יורדים מן השמים לארץ כך משה רבינו טמון ומוטבע בו כח ההורדה של ה'מים'.

והיינו שאכן משה רבינו אינו מוריד 'מים' אבל מוטבע בו גדר כח המים - שהוא צירוף וחיבור השמים והארץ על ידי ירידת המים מן השמיים וקבלתם בארץ, וכך הוא מצטרף ומחבר שמיים וארץ בכך שהוא מוריד מן השמיים את התורה המשולה ל'מים' (תענית ז א) ונותנה לכלל ישראל בארץ.

ומצטרף למהלך זו גילוי ירידת ה'מן' - אשר מאותו שורש של חיבור שמיים וארץ המוטבע במשה רבינו ירד המן מן השמיים לארץ. וביתר דקדוק שיחד עם חיבור שמיים וארץ בנתינת התורה חל חיבור שמיים וארץ בירידת המן וכמו שאמרו חז"ל "לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן" (מכילתא בשלה טז ד).

ב' מדרגות בגילוי הברד - מחציו ולמעלה של 'איש' ומחציו ולמטה של 'איש'

והשתא נראה כי הברד שירד במצרים

¹ וגם שם חל צירוף של ג' יסודות בבחינת התיקון וכמ"ש "ויהי קלת וברקים" - 'קולות' מיסוד הרוח כפי שהתבאר.

ועומק נקודה זו של גילוי ה'ברד' רק בירידתו לארץ מלבד מה שהוא טמון בתפילתו של דוד המלך שקרא ל'ברד' - 'רע', הלא זהו מבואר בדברי חז"ל (שמו"ר פקודי נא ז) שהגיהנם חציו אש וחציו ברד^ח, והיינו שהתהוות ה'ברד' הינה גילוי השייך למדרגת הארץ, אבל במדרגת השמים אין אלא 'אש ומים'.

ומעתה יש להבין כי עומק ירידת הברד וגילוי לארץ בתורת 'ברד', הינה ירידת מדרגת תערובת האש והמים העליונים, וטבע המים שיורד למטה לארץ איננו מוריד את ה'מים' בלבד אלא את התערבות ה'מים והאש', ולא בכדי במכת ברד הייתה תערובת של 'אש וברד' - משום שזאת מדרגתו של ה'ברד' שמוריד את התערבות האש והמים העליונים אל הארץ, ומשורש 'ב-רד'.

ולפי זה יש להבחין ששתי הלשונות שאמרו חז"ל לבאר את התערובת של האש והברד, בעומק הם נעוצים בסדר ירידת מדרגת המים, והוא, שהלשון האומרת שהאש והברד היו מעורבים זה בזה ממש היינו כנגד מדרגת התערובת של 'האש והמים העליונים', שעל שם כך נקראת תערובת זו 'שמים' - 'אש ומים'. אבל הלשון האומרת שהתערובת הייתה 'צלוחית של ברד שמלאה אש', היא כנגד מדרגת התערובת התחתונה שהמים הופכים לברד ולמציאות של 'כלי'. וביאור הדבר הוא שהאש מונחת בתוך הברד, והברד הוא הכלי שמחזיק את האש, וסדר המכה הוא כמו שאמרו חז"ל (שמו"ר וארא פר' יב) "מהו 'מתלקחת' - 'מת לקחת', לאחר שמכהו הברד לוקחו האש ושורפו".

ונמצא לפי"ז כי המכה הזאת הייתה בדרך של 'אור וכלי', שה'אור' הוא האש וה'כלי' הוא כלי

הרי הוא מחזיר את מדרגת הברד דמכת מצרים למעין מדרגת ברד דמתן תורה שחלה על ה'חציו ולמעלה אלוקים', וזה עומק התפילה שפועל משה רבינו בברד להעלותו אל הפנים העליונות של צירוף 'אש ומים'.

שתי מיני תערובת של 'אש ומים' שהיו ב'ברד'

והנה חז"ל דנו בכמה וכמה פנים ולשונות כיצד הייתה צורת התערובת של 'המים והאש' יחד, ואלו דבריהם - 'ויהי ברד ואש וגו' (שמות ט כד), ר' יהודה אומר צלוחית של ברד מלאה אש, רבי נחמיה אומר אש וברד פתוכין זה בזה" (פסיקתא דרב כהנא א, ו'יהי ביום כלות'. ילק"ש פר' וארא קפו").

ומבואר שלשון אחת אומרת כי לא הייתה תערובת גמורה בין האש והמים אלא שה'ברד' שהוא ה'מים' היה מעין צלוחית וכלי שבו הייתה מונחת האש, ולשון אחרת אומרת שהתערובת הזו הינה תערובת גמורה שהיו הברד והאש מעורבים זה בזה ממש.

ולהבין את גדרי התערובת של ה'אש והברד' שירדו לארץ, יש להתבונן תחילה בשורש התהוות התערובת הזאת - והיא תערובת האש והמים העליונים. והיינו ששורש תערובת האש והמים היא ב'שמים' שעל שם כך נקראו 'שמים' מלשון 'אש ומים' (חגיגה יב א), ובמדרגת התערובת העליונה אין תערובת של 'אש וברד' אלא של 'אש ומים' וכפי שהתבאר שדוד המלך ביקש ואמר "לא יגרך רע", וכל מציאות הברד הינה גילוי המתגלה לארץ, אבל בשורשו הוא מים.

ונמצא כי תערובת 'האש והברד' בשורשה הינה תערובת של 'אש ומים', אלא שהגילוי שלה בארץ היא של 'אש וברד'.

^ח ומלבד זה ישנם עוד כמה וכמה לשונות בענין התערובת של 'אש ומים', וכמו שאמרו (פסד"ז שמות ט כג) ג' טפחים אש וג' טפחים מים וכיו"ב להסביר ולברר את גדרי התערובת הזאת, ואנו באנו לעסוק בשני לשונות הללו - 'צלוחית של ברד מלאה אש', 'אש וברד מעורבים זה בזה'.

^ט וגם בענייניו של הגיהנם דנו חז"ל בכמה וכמה לשונות לבאר את גדר התערובת הזו של אש ומים כיצד היא עומדת.

ב'כלי', והיינו שאין למים אשר בכור שום גילוי ומציאות ללא ה'בור' שמחזיק אותם ואשר על כן מדרגה זו הינה הפחותה ביותר במדרגות גילוי המים, שאין למים אלו גילוי ומציאות ללא ה'כלי' שהם מונחים בתוכו.

והמדרגה האמצעית בגילוי המים היא מדרגת ה'באר', שמצד אחד המים שבתוכה הם נובעים מן האדמה ומצד השני אין למים אלו גילוי בארץ אם לא על ידי ה'באר', ועל דא היא נקראת 'באר' - מלשון 'בא-אור', שהיא 'כלי' המגלה את שורש גילוי המים.

מעתה נבין כי כך הם מדרגות ה'מים העליונים' - שהמדרגה העליונה היא גילוי המים העליונים בשורשם ללא שהתלבשו בכלים, והמדרגה התחתונה היא גילוי המים רק מתוך 'כלי'.

ביסוד זה מונח עומק ההבדל בין כח המעיין לטהר את הטמאים לבין כח הכור והבאר, שכן מדרגת הגילוי של ה'באר' ולמטה הימנה ה'בור' אין למים אשר בהם גילוי שלם שכן המים זקוקים ל'כלי מלבוש' ארציים וחומריים מיסוד העפר, משא"כ ה'מעין' בהיותו מגלה את שורש ה'מים' עצמם ללא 'כלי מלבוש' הרי הוא דומה לשורש המים העליונים שהם 'אורות' ללא 'כלים', ומשם וממשיך על הטובל בו טהרה יתירה.

ומכאן נבין ביתר בהירות את חילוק המדרגות של ה'ברד', והיינו שתערובת האש והמים אשר בברד מורכבת בב' צורות - או מ'אש וברד מעורבים זה בזה', שגילוי המים העליונים מתגלה באופן השלם ללא 'כלי' והצירוף בתערובת זו הינה על ידי יסוד ה'רוח' שהיא המחברת את החוט המשולש של 'אש, מים, ורוח'.

או שהתערובת היא על ידי 'צלוחית של ברד ובתוכה מונחת האש' (ילקוט וארא קפו), שגילוי המים העליונים אינו מתגלה באופן שלם, אלא רק מתוך 'כלי', ובזאת גילוי המים יורד אל

של מים בתורת 'ברד', ומשמעות הדבר היא שהגדרתו של ה'ברד' ככלי מעידה על 'עביות' וירידת מדרגת המים העליונים אל מדרגת ה'ארץ' מיסוד ה'עפר', וכתוצאה מירידה זו נעשו המים ל'כלי', משא"כ התערובת העליונה של ה'אש והמים' ששם המים הם עצמם בכחינת אור כמו האש, אלא שבירידתם למדרגת ה'ברד' חל בהם 'עובי' ומציאות של 'כלי'.

וזהו עומק נקודת ה'מכה' - שהברד משורש ב-'רד' שהוא תערובת של אש ומים העליונים, ירד אל מדרגת הארץ ויסוד העפר ונעשה ל'כלי' - ועצם ירידה זו של ה'מים' אל מדרגת ה'עפר' ולבחינת 'אבני ברד' היא עיקר נקודת ה'מכה' ועומק הקלקול המתגלה בה.

ולעומת זאת לפי הלשון האומרת שהתערובת היא תערובת של אש וברד ממש, היינו גילוי התערובת העליונה ללא ירידת המדרגה של המים שנעשים ל'כלי', אלא ירידת המים בבחינת אור, ללא עיבוי וירידה אל יסוד העפר, ואע"פ שאין כאן תערובת של אש ומים ממש אלא רק של אש וברד, עדיין היא תערובת שלא חל בה ירידה של 'ברד' אלא עדיין היא מושרשת בתערובת העליונה.

וזאת התערובת של ה'אש והמים' שהתגלתה במתן תורה, וכפי שכבר התבאר ששם היה תערובת מצד ה'חציו ולמעלה' של משה.

החילוק בין גילוי ה'מים' בתורת 'אור' לבין גילוי ה'מים' בתורת 'כלי'

ובדקות נראה כי ישנו הבדל יסודי בין גילוי המים בתורת 'כלי' לגילוי המים בתורת 'אור', שכן בגילוי המים התחתונים כאן בארץ ישנם כמה מדרגות של 'מים', ואלו הם - 'מעין', 'באר', ו'בור', והיינו שהמעין הוא גילוי המים ללא 'כלי' שמגלה אותם וגם אין צורך בכלי שיחזיק אותם, והיא המדרגה העליונה של 'מים' שהיא מתגלה בעצמותה ללא לבוש או כלי, ולעומת זאת ה'בור' הוא גילוי של מים

לבורא, והן מצד 'צוותא' לצד הרע שמשלים עימו.

ועל דא כתיב 'ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלימו עמו' (משלי טז ז), והיינו שמציאות המצוה הינה מציאות של 'צוותא' וגם צד הרע משלים ומצטרף עימו.

ולפי"ז ברור מדוע נידון החוטא להיענש בגיהנם ש'חציו אש וחציו ברד', משום שכן יאה לדון את החוטא שהעמיד בעצמו שתי קצוות בגיהנם המורכב משתי קצוות, והיינו שהיות ומידתו של החוטא היא להעמיד ולהחיל בעצמו שתי קצוות המנוגדים זה לזה שהם רע וטוב, כך היא מידת עונשו - בשתי הקצוות השורשיים ביסודות הבריאה, שהם 'אש ומים'."

הגדרת הדברים היא שכאשר האדם עובר עבירה אזי הוא יוצר ומעמיד שתי קצוות, ולהכי העונש שלו הוא באותו מקום אשר מתגלים בו הקצוות, וזהו הגיהנום שחציו אש וחציו ברד, והיינו ה'ברד' מצד הקלקול - משורש 'ב-רד'.

ובשעה שתערובת ה'אש והברד' הזו שהיא מדרגת הגיהנם יורדת ומתגלה בארץ, היא מעמידה גילוי של אש וברד אך ללא צירוף ותערובת גמורה ביניהם, כשם שהגיהנם אין בו תערובת גמורה של 'אש וברד' אלא כמו שאמרו חז"ל ('עוי' רבינו בחיי במדבר טז לג) שהנידונים בגיהנם גם כאש וגם בברד הם מושלכים ונזרקים מצד זה לצד זה - מהאש לברד ומהברד לאש, אבל אינם נידונים בתערובת של 'אש וברד' יחד.

ועל כך אמרו חז"ל (שכל טוב וארא ט) שבמכת ברד לא נידונו ב'אש וברד' יחד ממש, אלא מי

מדרגת הארץ שאין לה תפיסה ב'אור' עצמו ללא 'כלי', ומתוך כך הצירוף בתערובת זו כבר חל גם מכח 'סוד העפר' שהופך את ה'מים' ל'כלי'.

ובמהלך זה ה'מים' דיקא הם הכלי התחתון שעליו מונחת האש, שכן זהו סדר וטבע היסודות הללו שטבע המים הם לירד למטה וטבע האש לעלות מעלה.

וכל זה הוא במכת ברד, אבל במעמד הר סיני גילוי האש והמים היה באופן של תערובת ממש - גילוי האור ללא כלים, שהוא הגילוי העליון של תערובת האש והמים כפי שהתבאר.

תערובת של 'אש ומים' - או מתוך מלחמה או מתוך שלום

ומעתה נבוא לבאר את מהלך התיקון שמתגלה ב'ברד', וכפי שהתברר שיסוד מהלך התיקון בברד מושרש ב'לובן' המונח בו.

אמרו חז"ל ('ויק"ר ויקרא א) "ולמה נקרא שמו לבנון, על שם (דברים ג כה) "ההר הטוב הזה והלבנון", תני רשב"י למה נקרא שמו לבנון שמלבין עונותיהם של ישראל". ומבואר שמהותו של בית המקדש היא כפרת העוונות של ישראל, ומהות זאת מתומצתת במילה אחת - 'לבנון', הגוון הלבן מעיד על מהות זאת של 'כפרת עוונות'.

וביאור הדברים הוא, שכאשר האדם חוטא הרי הוא קובע ומעמיד בעצמו ב' צדדים המתנגדים זה לזה, ועל כן החטא נקרא - 'עבירה', מלשון 'עבר הנהר' שפונה האדם ומעמיד עצמו בעבר אחר. ולעומת זאת כאשר האדם עושה מצוה הרי שהוא יוצר בעצמו חיבור בין שני עבריו, ועל כן המצוה נקראת כך מלשון 'צוותא', הן מצד 'צוותא' בין הנברא

באמת דנו חז"ל ('עו"ר' כה בעלותך קנא א) בשאלת עונשו של החוטא שיש אומרים שהחוטא בחמימות נידון בחמימות והחוטא בקרירות נידון בקרירות, ויש אומרים שהחוטא בחמימות נידון בקרירות והחוטא בקרירות נידון בחמימות, אבל אין כאן מקום להאריך בזה, ולא באנו עתה אלא לברר את עצם הרכבת הגיהנם בשתי הקצוות הללו של 'אש ומים'.

" ואכן גם ביסודות ה'רוח והעפר' ישנה הבחנה שעומדים מנוגדים זה לזה אך בדרך כלל כאשר חז"ל באים להעמיד התנגדות של שני דברים הפכיים לגמרי הגילוי הוא בחילוק היסודות 'אש ומים'.

ה'ברד' הראשון שהוזכר בתורה - "בין קדש ובין ברד", שדרשו חז"ל (בראשית רבתי פר' לך לך עמ' 71) בין האבות הקדושים שקידשו שמו על המים, לבין משה ואהרן שעל ידו היו בירידה ולא קידשו שם ה' כמאמר הכתוב "יען לא האמנתם בי להקדישני" (במדבר כ יב), ועל שם כך נקראו אותם המים 'מי מריבה'.

והיינו שה'ברד' הוא גילוי של 'קלקול מדרגת המים' בתורת 'מי מריבה', שאע"פ שהמים העליונים בשרשם הם תערובת של אחדות בין האש והמים, עם כל זה בירידת המים הללו המים הם 'מי מריבה' ומריבים ונלחמים כנגד האש.

והביאור כפי שהוזכר שב'שמים' - ששם אש ומים חל 'שלום' בתערובת זו מדין 'עושה שלום במרומיו', והוא שנקרא בלשוננו 'שורש המים', וכל המציאות של 'בלבול מלחמה' בתערובת זו הינה בירידת המים למטה והתהפכותם ל'ברד', ועל דא אמר דוד "לא יגרך רע", והוא הנקרא בלשוננו 'התפשטות המים'.

ומצד ירידה זו חלה 'מכת ברד' שהיא מלחמה של אש ומים שירדו ב'ב-רד'.

וביתר דקדוק נראה להבחין שהקלקול ב'מי מריבה' היה שלא דיברו אל הסלע אלא היכו אותו, והיינו שמצד הדיבור היו מגלים 'חיבור', אשר זאת מדרגת ה'פה' שמתחבר לזולתו בבחינת "ישקני מנשיקות פיהו" (שה"ש א, ב), ובמקום החיבור על ידי ה'פה' היכו את הסלע ונגעו בו בתורת 'מלחמה'.

ועל כן נקרא אותו מעשה הכאה ומלחמה 'ברד' יען לא קידשו שם ה' על ידי הדיבור אל המים שאז היו מגלים את המים העליונים שיש בהם חיבור ושלם עם האש, אלא היכו את הסלע בתורת מלחמה וגילו את המים במדרגה הפחותה שבהם שהיא עומדת לעצמה ונלחמת באש, ומדרגה זו נקראת 'ברד'.

ובתוספת דקדוק נראה כי על ידי שהיו

שישב נידון בברד ומי שעמד נידון באש, והיינו שלא חל בצירוף האש והברד תערובת גמורה, אלא כל אחד עמד לעצמו ועל כן כל אחד היכה לפי טבעו - הברד שהוא מיסוד המים שטבעם לירד למטה היכה את 'מי שישב', והאש שטבעה הוא לעלות מעלה הכתה את 'מי שעמד', וכל אחד מהם היכה לחוד ולא מתוך תערובת גמורה.

ומשום הכי צורת ההרכבה ביניהם הייתה באופן של 'כלי' שמונח בו האש, היות ולא התגלה במכת ברד תערובת של 'אש וברד' שמשלימים זה עם זה, אלא אדרבה תערובת של 'אש וברד' שנלחמים זה בזה מצד טבעם המנוגד.

גדר הדברים הוא שישנם שני מיני תערובת - או תערובת שנובעת מתוך 'השלמה' וחיבור של שני הצדדים, או תערובת של מלחמה בין שני צדדים, שהיא איננה תערובת אלא 'בלבול', וגדר עומק המכה הוא שחלה תערובת של מלחמה כמלחמתו של סנחריב ש'בלבל' את כל האומות ועירבם זה בזה לא מתוך השלמה וחיבור אלא מתוך מלחמה והעמקת ההתנגדות של אחד לחברו.

והיינו ש'הרוח' המצרפת ומחברת בין האש והמים הייתה 'רוח מלחמה' ולא 'רוח שלום', ומתוך כך צירפה וחיברה בין שני הצדדים במהלך של מלחמה ולא במהלך של שלום.

וזהו שאמרו חז"ל (זוהר שמות לא ב) ש'דבר ו'ברד' הם אותם אותיות אלא שהדבר היה ב'ניחותא' והברד היה ב'רגזנותא' - וזהו הרגזנותא שהתגלתה במכת ברד, שהצירוף של האש והמים לא בא מתוך השלמה אלא מתוך מאבק ומלחמה.²

'מי מריבה' -

גילוי 'המים' בתורת מלחמה

ומכאן ניתנה ראש לשוב ולברר את שורש

² בבחינת 'לא זכו אש אוכלתם'.

שבכתב' המשולה ל'מים' ו'תורה שבע"פ' המשולה לאש.

התורה שבכתב כלולה בכלילות ה'חכמה' ונתיבותיה הם 'ל"ב' נתיבות חכמה, והתורה שבע"פ כלולה בכלילות ה'בינה' ושעריה הם 'נ' שערי בינה - אמור מעתה כי הצטרפות התורה שבכתב ושבע"פ יחד הינה צירוף של 'אש ומים' יחד, ומתוך צירוף זה מתגלה ה'לבן' של 'לב' נתיבות חכמה ו'נ' שערי בינה.

והיינו שגילוי הלבן אשר בתורה הוא שורש הכפרה וההלבנה של החטא, באשר התורה היא שורש העמוק של הקצוות, וכנגד החטא שמפריד ומבדיל בין שני הקצוות באה הכפרה שמלבינה את החטא מתוך צירוף וחיבור הקצוות.

ולהכי בגילוי השלם של התורה - במתן תורה, פסקה זוהמתם של ישראל, משום שגילוי צירוף הקצוות המושרשים בתורה הוא גילוי של כפרה ו'לובן', והיינו שבמתן תורה חל הצירוף והחיבור בין התורה שבע"פ לתורה שבכתב באופן השלם שבדבר, שהיה ה'דיבור' יוצא מפי הגבורה ונחקק בכתב הלוחות, וזהו שורש כפרת העוונות.

וכאשר ישנה הבדלה בין תורה שבכתב לתורה שבע"פ בבחינת צדוקים ובייתוסים, אזי יש שורש לחטא בפועל לתתא, ומתוך הבדלה זו חלה הבדלה בתערוכות האש והמים, ולהכי במתן תורה היו תערוכות של 'אש ומים' במדרגה השלימה שלהם מתוך צירוף וחיבור של התורה המשולה ל'אש ומים'.

ובדקות היות והתורה בשורשה היא מן ה'שמים' - ששם אש ומים וכמ"ש "מן השמים השמייעך את קלו" (דברים ד לו), אזי התגלות התורה לתתא היא בחיבור של אש וברד באופן של 'ברד דקדושה', שהוא 'ב-רד' שעומד כתערוכת גמורה ושלמה, ומתוך כך הוא מלבין עוונותיהם של ישראל.

ולהכי לקו המצרים ב'ברד' שיש בו 'לובן'

מדברים אל הסלע היו מגלים את מדרגת ה'דיבור' שהיא עצמה ענין של חיבור וצירוף, ולהכי עסק התורה שנמשלה ל'אש ומים' נקרא 'דיבור' - 'ודברת במ' (דברים ו ז), ומשלא גילו את מדרגת הדיבור אלא היכו את הסלע שהיא דרך מלחמה הורידו בזה את מדרגת המים אל מדרגת 'ברד'.

נקודה זו מבוארת באר היטב בדברי הגר"א שהבחנה בין ה'דיבור' ל'הכאה' היא בין מדרגת התורה השלימה כפי שהיא בעולם העליון על ידי 'דיבור', לבין מדרגה פחותה כפי שהיא בעולם המעשה על ידי 'הכאה', ולהכי אנו מצומצמים ביותר בהשגת התורה, ואין לנו אלא 'טיפין טיפין' היות וירדנו ממדרגת התורה העליונה שהיא 'מדרגת הדיבור' למדרגה התחתונה שהיא 'מדרגת המעשה'.

'ברד' - 'חיגרא'

והנה התרגום פירש מהו לשון 'ברד' ואמר - מלשון 'חיגרא', ומבואר בחז"ל ש'חגר' הוא הצולע על רגל אחת וכמובן שיש ליתן פשר למשמעות זאת בהקשר ל'ברד'.

ולדברינו יובן היטב, שכן עומק ההגדרה של חיגר הוא מי שאין לו תיאום וחיבור בין שני רגליו, ועל כן הוא צולע על רגל אחת - כן הם הדברים בהגדרתו של ה'ברד', אשר הוא מורכב ומושגת על שני רגליים הלא הם 'האש והמים' אלא שאין ביניהם שלום וחיבור ואחדות אלא מאבק ומלחמה, וזהו ה'ב-רד' ששני הרגליים של ה'ברד' אינם תואמים זה לזה וממילא גדר ה'ברד' הוא - 'חיגר'.

גילוי הלבן בברד - מתוך תערוכות אש ומים במהלך של 'שלום'

ומכאן ניתי וניזיל להבין - כי גילוי ה'לבן' בברד הוא משורש החיבור של אש ומים במדרגה השלימה שלהם, שכן כל מציאות שהיא יש לה שורש בתורה, ומציאות ההרכבה של 'אש ומים' בכריאה מתגלית בהרכבת 'תורה

הוא לוקח לעצמו 'עקודים נקודים וברודים', שבזאת הוא מתקן ומעלה את אשר ירד, וכפי שאמרו רבותינו (כידוע²) שעולם הברודים הוא עולם התיקון.

וביתר עומק נראה כי כאשר יעקב אבינו בא לתקן את קלקולו של 'לבן', פנימיות הענין הוא שבא לתקן את "יורד מצרימה", וכמו שאמרו חז"ל (שבת פט ב) שהיה ראוי יעקב אבינו לירד בשלשלאות של ברזל למצרים - שלשלאות מלשון 'חוט המשולש', שהיה ראוי לירד עם ירידת ה'ברד' שהיה מורכב מג' יסודות, אלא זכותו עמדה לו שתיקן את הדבר בלקיחת ה'ברדים' מלבן.

וכפי שכבר התבאר שכנגד כוחו של 'לבן' בקלקול עמד יעקב אבינו והעמיד 'לבן' דתיקון על ידי לקיחת הברדים אל עולם התיקון, וכמו שכבר הוזכר שהברדים נקראו כך על שם הגוון הלבן שבהם שהוא כמו 'ברד'.

אם כן אלו הם שתי הפנים של ה'ברד' - פנים עליונות ופנים תחתונות, ותמצית הדברים היא, שהפנים של הברד העליונות הם פנים של 'אלגביש' - ע"ג איש, ואפי' הם ירדו לסוף השיעור קומה של ה'איש' מכוח ה'חציו ולמעלה', והפנים של הברד העליונות מתגלות מכוח הירידה למטה שהם נעשים היפך מ'תרי רעין דלא מתפרשים אהדדי', והם נעשים 'חיגרא' ו'מתפרשים מאהדדי', וזהו עומק המכה שמתגלה במכת ברד כמו שהוזכר 'בין קדש ובין ברד'.

ומהשתא יש להבין, כי הכוח הנקרא 'ב-רד' הוא הכוח המוריד שני דברים שלמעלה בשורשם הם אחד ומתאחדים אהדדי, להוריד אותם לתתא, ועל פי סדר הדברים שהתבארו עד השתא נמצאנו למדים כי אע"פ שב'שורש' הדברים הם מאוחדים, עדיין ב'ענפים' הדברים יכולים לקבל פירוד, והכוח להוריד את השורש

על כך שהיו מרעים לישראל שהקב"ה מלבין עוונותיהם בברד - דהיינו במתן תורה שהיה בו גילוי של 'ברד דקדושה'.

ובלשון אחרת נראה כי ירידת הברד באופן של אש ומים במתן תורה היא גופא ה'מתן תורה' שיוורד לארעא, וזהו גופא הירידה של 'ב-רד', שתי תורות, אש ומים, זה שורש הגילוי שמתגלה מצד מדרגת מתן תורה.

ובמדרגת מתן תורה התגלה לתתא שהמים והאש ירדו בצוותא באופן של ברד אפילו שהם יורדים ל'חציו ולמטה' של משה רבינו, ושם נעשה התיקון.

אבל כאשר התגלה במכת ברד במצרים שהאש והמים יורדים בבת אחת באופן שמתנגדים אהדדי - באופן של מכה, הרי זה מאותו שורש של משה ואהרן שהיכו את הבאר, שכל יסוד כח הכאת הבאר הינה המשכת כח מכת ברד, ומצד מדרגה זו ירד הברד למדרגת ה'חציו ולמטה' - היפך כח ההלבנה שטמון בברד.

ועל דא אמרו חז"ל שהוכו המצרים בברד לבן על שהיו מרעים לישראל שהקב"ה מלבין את עוונותיהם.

'לבן' הארמי שורש הקלקול - 'ברדים' שורש התיקון

ושורש ה'לבן' דקלקול שירד במכת ברד הוא 'לבן הארמי' אשר ביקש לעקור את הכל, ומנקודה זו אנו מתחילים לספר ביציאת מצרים, משום ששם היא תחילת הירידה ו'הלבן' שבמכת ברד מגלה על אותה ירידה דלבן הארמי, משורש 'ב-רד', וחל באותו ברד שתי ירידות, הן מצד שהמים התהפכו ל'ברד' והן מצד שהברד התגלה בתורת 'כלי' מעובה וגשמי מיסוד העפר.

וכנגד כוחו של 'לבן הארמי' בא יעקב אבינו לתקן ולגאול את אותה 'לבנוניות' ולהכי

² באוצרות חיים שער הברודים. ובע"ח שער התיקון.

אם תמלא שפופרת של ביצה 'טל', ותסתום את פיה ותניחה בחמה, היא עולה מאליה באויר". חיבור יסודות אש - רוח - מים.

משא"כ ה'ברד' שאין בטבעו לעלות, אלא אדרבה הוא יורד לארץ ונעשה חלק ממדרגת הארץ מיסוד העפר, ורק לאחר מכן חוזר ליסודו הראשון - ליסוד המים, ובנקודה זו חלה אפשרות הקלקול של הברד שהוא הופך את המים לעפר¹ ול'אבני כותל', וזהו אכן הקלקול שחל במצרים שירד הברד אל מדרגת העפר לתתא.

אך לעומתו ישנו ברד דקדושה מעין הברד שהיה במתן תורה כדלעיל, שכאשר מתגלה הברד דקדושה אזי מתגלה שאפילו שהוא יורד למדרגת אבן אעפ"כ - 'ויגל את האבן מעל פי הבאר' (בראשית כט י), כמו שנאמר ביעקב אבינו שתיקן את 'עולם הברדים', והיינו שהוא מגלה את גוף מדרגת הברד שנעשה ל'אבן', אך לא מצד הקלקול שבו אלא מצד התיקון שבו - שהוא חוזר ונעשה 'מים' ונשאר במדרגת התיקון שלו.

מהלך התיקון בגילוי הברד - שורש מציאות הטהרה

וזהו גילוי הפנים של ה'ברד' שהוא הופך להיות 'אבן' אך חוזר לקדמותו הראשונה להיות 'מים', ומהלך זה הוא שורש ועומק טהרת כל המציאות כולה.

שכשם ש'כלים' שבירתם זו היא מיתתם (ב"ק נד ב), ושבירתם היא טהרתם (כלים פ"ב מ"א), אצל כל אדם ג"כ מיתתו היא טהרתו - ואין אנו עוסקים ב'מיתה' ממש, אלא היציאה מיסוד העפר אשר משם לוקח האדם ביצירתו, והכניסה ליסוד המים כאשר הוא טובל כל כולו ב'מים', היא בחינת 'מיתה' שאין לו שם קיום ומתוך כך ביציאתו מן המים אל מציאות

העליון, ולהוריד אותו לתתא באופן שהוא מתגלה כ'אחד' ללא פירוד, זהו כוח ה'ברד', מלבד ההגדרה הפשוטה של 'ברד' שהמים יורדים למטה ונעשים ברד, אך לא זהו בלבד הגילוי של ה'ברד' היות ובכוחו הוא גם לוקח שני דברים שבשורשם הוא אחד, ובטבעם אם הם ירדו למטה הם יכולים לקבל התנגדות איש מרעהו, בבחינת שתי צרות זו לזו, והוא מוריד אותם כ'אחד' כפי שהם קיימים בשורשם - וזוהי עצם המדרגה הפנימית שנקראת ברד.

מהלך התיקון בברד נובע מתוך הקלקול דייליה

כח זה של ה'ברד' אע"פ שהוא מתגלה בשלימותו במהלך התיקון וזאת עוצם מדריגתו הפנימית, אבל גם במהלך ה'קלקול' של הברד כפי שהוא ירד במצרים ניתן לראות בו את אפשרות התיקון, שהרי כאשר הברד ירד במצרים נעשה לבחינת 'כלי' ו'אבני ברד', שזוהי הירידה הגמורה למקום השפל של יסוד העפר, ונעשה לאבן ולכותל כמו שהתבאר, ובאמת מגילוי הקלקול הזה חל 'שבר' במצרים במהלך של פירוד וקלקול, אבל מתוך הקלקול הזה צומחת האפשרות של התיקון - שהכח הוא כח אחד להוריד את הדברים כפי שהם בשרשם כאחד ללא פירוד וקלקול.

משא"כ ה'טל' שיוורד מלמעלה שכלל אינו נהפך ל'ברד' ולא חלה בו הצטרפות של שאר היסודות, ואינו יכול לבוא לידי הקלקול של יסוד העפר, אך גם אינו ראוי לתיקון.

ויתירה מזאת שלאחר ירידת הטל שנשאר ביסודו - יסוד המים, הרי הוא חוזר ועולה למעלה וכמ"ש "ואד יעלה מן הארץ" (בראשית ב ו), שזהו טבע הטל שמשותקק לחזור אל מקורו וכמו שכבר התבאר בארוכה מדברי רש"י (שמות טז יד) - "טל עולה לקראת החמה, ואף

¹ וכן הוא ה'שלג' כפי שהוזכר בראשית הדברים שגם הוא בבחינת ממוצע בין יסוד המים ליסוד העפר אלא שיש בכך כמה בחינות כמו שהוזכר.

- שהוא הכוח המטהר את כל הבריאה כולה, והוא המגלה את מדרגת ה'שמים' בארץ, על ידי שמוריד את ה'שמים' ששם 'אש ומים', והן אמת שיש בו מהלך של קלקול מלחמה, אבל מצד התיקון הוא מגלה למטה את מדרגת השמים השלימה, שהיא - 'מים ואש ורוח', בלי ההשפלה ליסוד העפר דקלקול, אלא אדרבה מה שירדו המים כ'אבני ברד' חוזרים חזרה ליסוד המים.

וזהו עומק העומקים של הירידה למצרים והעליה ממצרים - "אנוכי ארד עמך מצרימה ואנוכי אעלך גם עלה" (בראשית מו ד), דהיינו שמתוך הירידה דייקא נעשית עליה גדולה וזהו גילוי הברד, באשר ה'ברד' - 'מוריד ומעלה', ובכוחו זה מחיל את שלימות טהרת הבריאה.

ה'חיים' שורה עליו רוח טהרה - וזוהי עומק טהרת המקווה.

ושורש כל זה הוא גילוי יסוד המים כפי שהוא מתגלה ב'ברד' - בשתי פנים של 'ברד'.

"מה מקווה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל" (משנה יומא פ"ח מ"ט) - זהו עומק הטהרה שכל הניתן לקלקול מצד שהוא 'עפר', על ידי 'מקווה המים' הוא חוזר ונאחז ביסוד המים.

וזהו הטמון בגילוי ה'ברד' - שמגלה כיצד בקלקול הוא נעשה לאבן מיסוד העפר, אבל מצד התיקון האבן הזאת חוזרת לשורשה ונעשית ל'מים', ונקודה זו שכל עפר חוזר להיות מים היא כל תמצית הגילוי של הברד העליון, שורש הטהרה, שלא התגלה באופן השלם אלא במתן תורה שאז פסקה זוהמתם מכח הטהרה של המים העליונים - שבהיות כל 'עפר' חוזר ל'מים' בטלה מציאות הזוהמא.

ומעתה נבין כי מלבד הגילוי של 'ברד' כפשוטו, יש פנימיות עליונה שמתגלית ב'ברד'

סוגיות במחשבה

ברד

תנ"ך

ממקומן, וכו', עי"ש."

וכן מכה ושוב, וכמ"ש (הגי ב יז): "הכיתי אתכם בשדפון ובירקון ובכרד את כל מעשה ידיכם", וכתוב (תהלים עח מז): "והרג בכרד גפנם ושקמותם בחנמל".

וזהו מכת ברד במצרים, כמ"ש (פסוק ט): "וירד עליהם הברד ומתו", וכתוב (פסוק כה): "ויך הברד" וגו'.

וכן יש כח הארה בכרד כי שורש המים באור, כנודע, בבחינת אור- מים- רקיע. ובפרט נגלה הארה זו, באבני אלגביש, וכמ"ש רש"י (יחזקאל לח כב) וז"ל: "ואבני אלגביש- אבני ברד המאירות כאבנים טובות ששמש גביש", עכ"ל. ונמצא שבכרד שירד במצרים היו ב' כוחות הארה, א', הברד עצמו, ב' אש מתלקחת בתוך הברד, אש מאירה.

וזש"כ (בראשית טז יד): "על כן קרא לבאר באר לחי ראי", הנה בין קדש ובין ברד", והינו מקור זה נקרא לשון "ראי", כי שם היה גילוי, הארה, כי שם נגלה מלאך ה' להגר, וע"ש כן קראה למקום באר לחי ראי, ולכך היה דווקא בין ברד, כי ברד יש בו הארה, כנ"ל.

ש"ס

וכתב בערוך (ערך טז) וז"ל: "דתבר גזיזי דברדא וטבל, פירוש, חתיכות חזקות של ברד", עכ"ל. וכן החום ממיס את חתיכות הברד עין ערוך שם.

וכתב בשער רוח הקודש (תיקון לו) וז"ל: "ולכן

הנני ממטיר כעת מחר ברד כבד

מאד (שמות ט יח)

ונקרא ברד, מלשון בר- ד, שהוא יורד, וצבעו לבן.

וכתב הרד"ק ספר השורשים (ערך ברד) וז"ל: "נקדים וברדים (בראשית לא י) שיש להם כתמים לבנים כמו ברד, וכן סוסים ברדים אמצים (זכריה ו ג) ". והברד ירד עמו אש (שמות ט כד) ולכן הוא בבחינת ברודים, גון אדום עם לבן. וכן יש בו קושי וחוזק והוא מעין אבן, וכמ"ש (ישעיה ל ל) "ואבן ברד". וכן ביהושע (י יא) "מתו באבני הברד".

ופעם ראשונה שמצינו בתורה לשון ברד הוא (בראשית טז יד): "על כן קרא לבאר באר לחי רואי הנה בין קדש ובין ברד".

ועל דרך כלל, הוא בא בזרימה חזקה, וכמ"ש (ישעיה כח ב) "כזרם ברד".

והברד סוחף עמו, כמ"ש (ישעיה יז יז): "ויעה ברד", ופרש"י שם וז"ל: "יבא ברד ויטאטנו, ויעה לשון טיטוא, כמו (מלכים א ו) את היעים, שגורפין בהם אפר הכירות", עכ"ל. וכתב ביריעות שלמה (חוברת ג יריעה א) וז"ל: "ונקרא יע", אם ע"פ שהוא מניע ומטלטל את הדפנות

דתבר גזיזי דברדא ונחת וטבל (ברכות

יח ע"ב)

ופרש"י וז"ל: "גזיזי ברדא- חתיכות של ברד והקרח וכו', והיינו ביום השלג", עכ"ל. ונחת וטבל לקריו- כדי לעסוק בתורה", עכ"ל.

שמעתי שכל הזרע ברביעה

ראשונה ברד מלקה אותו (ברכות יח ע"ב)

ופירש רש"י וז"ל: "ברד מלקה אותו- שעתיד ברד "ליפול" סמוך לרביעה ראשונה, ומה שנזרע כבר הוקשה, והברד שוברו, והנזרע בשניה עדיין רך הוא ואינו נשבר בשביל הברד, כענין שנאמר והפשתה והשעורה נכתה והחטה והכוסמת לא נכו", עכ"ל.

ובביאור הפשתה והשעורה וכו', כתב רש"י (שמות ט לא) וז"ל: "והפשתה והשעורה נכתה- נשברה, לשון פרעה נכה, נכאים, וכן לא נכו, ולא יתכן לפרשו לשון הכאה, שאין נו"ן במקום ה"א לפרש נכתה כמו הוכתה, נכו כמו הכו, אלא הנו"ן שורש בתיבה, והרי הוא מגזרת (איוב לג) ושפו עצמותיו", עכ"ל. אולם כאן הלשון ברד "מלקה" אותו, ואעפ"כ פירש רש"י, שאינו לשון הכאה אלא לשון שבירה, אף לשון "מלקה", ודו"ק. ועין אבן עזרא, שם. אולם ר' אברהם בן הרמב"ם שם פירש וז"ל, נכתה- אבדה, ועין חזקוני שם.

אולם עיין ספר השורשים לרד"ק ערך נכה, שכלל בשם הכאה פסוק זה, והפשתה והשעורה נכתה, עי"ש ועין מהרש"א סנהדרין קד, ע"א ד"ה מאי. וכתב ביד רמה (סנהדרין קד ע"א) וז"ל: "בית נכתה רב אמר אשתו השקתה עליהן וכו', ואית דאמר, נכתו לשון תרגום כדקאמר (כתובות כא א) נכי רביעא, לשון פחות, והאשה ע"ש שנפחתה מן האיש, דכתיב ויקח אחת מצלעותיו נקראת נכתה", עכ"ל. ולפ"ז נכתה לשון פחת, נכי. ואמרו (שהש"ר ג, ב): "מהו בית נכתה, אמר ר' אימי, נכיתה, שנכת מסנחריב".

ובעומק, הוא לשון כתיב, לשון כתישה עיין שמות כז כ, וברש"י שם. ורש"י מלכים א ה כה. ועין ספר השורשים לרד"ק, ערך כתת, שנראה מדברי אביו, שכלל כתיב עם נכה, ועין ריב"א,

תבר גזיזי דברדא שהוא שלג, תמורת שגל שהיא כלבתא הנקרא ארור, וע"כ יחוד השלג שאין לכל תיקון שבעולם, כי כל ברד מגיע למטרוניתא, עכ"ל ועי"ש סוד השלג, גימט' ג' פעמים אות אלף במילואו, וסוד בניהו, בן- יהו, עי"ש.

ובעומק, כח הברד, מצד חוזקו, ותוקפו, הוא ביטול כח הדינים, והבן שיש שלג, והוא רך, רחמים וחסד, וכאשר מפשיר וקופא, נעשה ברד, והוא כח של דין.

ונתבאר שבברד יש כח אור, ונגלה בפרט באבני אלגביש, ולפ"ז בטבילה בברד, מלבד דין טבילה במים (עין חת"ס שו"ת אר"ח תשובה פט), יש כאן טבילה יתירה, בשורש המים, שהוא אור, ודו"ק. וזהו דתבר גזיזי דברדא, ושבר את כח הדין שבהם, וגילה את שורשו שהוא אור. וזהו בן איש חי, דייקא. וזהו היפך "מכת ברד".

וטובל בברד- שלג, כנ"ל, שגונונו לבן, והיינו שדבק בלבנונית העליונה, בבחינת אם חטאיכם כשנים כשלג ילבינו, ולכן בטבילה בו, יש תיקון לכל העונות, כשלג יהיו.

ונתבאר שהברד נקרא מלשון "ירידה", וברד בתיקון תבר גזיזי ברדא "ונחת" וטבל, והיינו שצירף עצמו למדרגת הברד, שיורד עי"ז "ונחת", וכזה דבק בעצם מדרגת הברד. ובעומק נתבאר ברד- ברודים, יש בו גונים לבנים, וזהו שילוב של גוונים, ססגונא, תפארת. וזהו שטבל בברד ודבק בססגונא- תפארת.

ושורש טבילה נגלת כמ"ש (בראשית טז יד): "באר לחי רואי הנה בין קדש ובין ברד", ומקום באר הוא מקום טבילה, אולם לא רק שטובל במים כפשוטו, אלא באר לחי רואי, טבילה בכח לחי, בן איש חי, "ראי", כח ראייה, אור, והבן.

שמות, שם. ועוד נראה שנקרא כתיבת מלשון כותת, שכיון שצורתו נעשית כותת כותת. וכתב ביריעות שלמה (חוברת יא, יריעה כא) וז"ל: "שכתות האמור כאן אינו אלא לשון כתישה, וכו', מורה שם כתישה על כל מיני פריכה והתפוררות דבר קשה", וכו', עכ"ל.

ו**כתב רש"י** (מלכים ב כ יג) וז"ל: "בית נכתה- בית מיני בשמיו, כמו (בראשית לז כה) "נכאת" צרי ולוט", עכ"ל. ונראה שנקרא נכאת מלשון שבשמים אלו כותשים אותם הרבה.

אבני אלגביש, תנא אבנים שעדו על גבי איש וכו', זה משה דכתיב (במדבר יב ג): **"והאיש משה עניו", וכתוב** (שמות ט לג): **"ויחדלו הקולות והברד ומטר לא נתך ארצה"**. (ברכות נד ע"ב)

ועין מהרש"א ויפה עינים שם. ונתבאר שנקרא ברד, מלשון בא- רד, אולם הכא, הפכו והברד והמטר לא נתך ארצה, ובפשטות נשארו באויר, כמ"ש רש"י, וכמ"ש (שמ"ר יב ז): "לא נתך ארצה- תלויין ברפיון" וכו'. ובמדרש אלפא ביתות אמרו: "והיו עומדין בין הארץ ובין הרקיע ברוח סופה וברוח סערה".

ו**כתב באלשיך** (תורת משה, שמות שם) וז"ל: "שלא נתך הברד להיות מים וליעשות מטר. כי נשארו באויר למלחמת יהושע", עכ"ל.

ו**כתב בדרשות מהרי"ט** (שמות דרוש שני) וז"ל: "אמרו ז"ל (ילק"ש, שמות ט קפו): "נתלה באויר, ומזומן לגוג ומגוג לעת"ל" וכו' ובנוהג שבעולם כי ימלאו העבים מים, גשם על הארץ יריקו, וכאן תיכף כשחדלו הקולות, חדל המטר והברד ומטר לא נתך ארצה, כאילו מודיע כי עוד ידו נטויה ואינו מחוסר אלא ירידה", עכ"ל.

אולם לדברי הגמ' דידן, לא עמדו באויר כפשטו, אלא עמדו על גבי משה. ובפשטות

עמדו על גבו, גב איש. אולם בבעלי התוס' (שמות ט כד) כתבו וז"ל: "שנשתברו על גב איש- כלומר ע"י משה שנקרא איש האלקים", עכ"ל. ומדבריו משמע שביאר שנשתברו מכחו של משה רבינו, והבן. ובשפתי כהן (דברים ג כא) כתב וז"ל: "שעמדו על גב איש, זה משה שנתפלל שלא ירדו, שנאמר (שמות ט לג) ויפרוש כפיו אל ה' ויחדלו הקולות והברד", עכ"ל. אולם לשון הגמ', זה משה דכתיב והאיש משה עניו מאד, משמע שלא בכח תפלתו אלא מפני שהיה עניו (וכמובן ניתן לדחוק שמכח ענותנותו נתקבלה התפלה, אולם כפשוטו מכח הענוה הם עמדו, וצריך הבנה מה שייכות ענוה לכך שלא ירדו. ונראה שהענו כולו מראה עצמו כגב, כאחור ולא כפנים, וביארו בזה הלשון על "גב" איש, מהו בחינת גב הנאמר במשה, והבן. ולכן דייקא הביאו קרא על ענותותו של משה ולא על גדולתו של משה ועין חידושי מהרצ"א על חנוכה, סוגיא יב, ד"ה ואבני אלגביש שדן בכך מדוע דקדקו להביא דווקא פסוק זה ע"ש.

ובעומק משה נקרא כן ע"ש מן המים משיתיהו, וכאן דייקא עליו עמדו כל מים אלו שנעשו ברד.

ובעומק, משה הוריד תורה מן השמים בלוחות שניות, ובראשית לא הורידם אלא שברם, וכן נגלה הכא שמכחו לא ירד הברד, והבן.

"ואין מרזקין לא את השלג ולא את הברד בשביל שיזובו מימיו, אבל נותן הוא לתוך הכוס או לתוך הקערה ואינו חושש" (שבת נא ב)

ו**כתבו התוס'** שם וז"ל: "מכאן יש להזהר שלא ירחוץ ידיו בשלג וברד בשבת, ופעמים שמתקרשים ויש ברד מעורב בהם, אין לרחוץ בהם דאי אפשר שלא ירסק הברד וכל הזהיר

משקה, ודו"ק. ולפ"ז יש לדון אי חשיב משקה לגבי מכשיר לטומאה, ולכאורה לפי הנ"ל חשיבי אוכלין ולא משקין ואין מכשירין לקבל טומאה. ונראה ששם מים לא פקע מיני ולכן מהני לטבילה, אולם הוה מים לאכילה ולא לשתייה וכשנמס חזר להיות משקה, ולפ"ז יותר מובן דברי רש"י שהוה כבורא, כי נשתנה גדרו ודינו, ודוק, ועין אגלי טל, מלאכת דש, אות לו.

בשעה שהפיל נבוכדנצר הרשע מישאל חנניה ועזריה לתוך כבשן האש עמד יורקמי שר הברד לפני הקב"ה אמר לפניו, רבש"ע ארד ואצנן את הכבשן ואציל לצדיקים הללו מכבשן האש, א"ל גבריאל אין גבורתו של הקב"ה בכך, שאתה שר הברד, והכל יודעין שהמים מכבין את הרש, אלא אני שר של אש ארד ואקיר מבפנים ואקדיח? מבחוץ ואעשה נס בתוך נס, א"ל הקב"ה רד

(פסחים קיח א)

ועין גר"א (ספד"צ פ"א קכד, ד"ה דכתיב זה יאמר) וז"ל, "כמ"ש (סנהדרין פ' חלק צג, ע"א) אחזה בסנסיניו, זהו חנניה מישאל ועזריה, והם מסטרא דשלשה שריגיני, אברהם יצחק ויעקב", עכ"ל עי"ש דבריו בארוכה.

ונודע שאברהם מים, יצחק אש, יעקב רוח. והינו שבכח מישראל חנניה ועזריה, שהם בחינת ג' אבות, ג' יסודות אר"מ, יש כח של ג' שרים של ברד מים ורוח, והבן. ותחלה רצה לירד שרו של ברד, ואח"כ בפועל ירד שרו של אש, אולם בעומק נצטרפו יחדיו ודו"ק היטב, וזהו מכח הרוח, וזהו מכח מישאל חנניה ועזריה יחדיו.

ולפ"ז מבואר שאמרו בסנהדרין שם: "בשעה

בו תבא עליו ברכה", עכ"ל.

וטעם האיסור כתב הרשב"א שם וז"ל: "פרש"י, משום דקא מוליד בשבת, ודמיא למלאכה, "שבורא" את המים האלו", עכ"ל. וכתב בריטב"א שם וז"ל: "דאלו משום סחיטה ליכא, דמעיקרא משקה והשתא משקה, ומשקה דאיפרת הוא", עכ"ל. ועין אור זרוע, ח"ב אות ט"ז. אולם עין רמב"ם הלכות שבת, פרק כא הלכה יג, שסמך דין איסור ריסוק הברד לדין סחיטת פירות. ועין שו"ע או"ח סימן שכ סעיף יא. ויש פירשו, שגזירה דרבנן אסרו לרסק ברד שמא יסחוט פירות העומדים למשקין. עין מחצית השקל, או"ח שיח ס"ק מ'.

אולם אף שכתב רש"י שאסור לרסקו דהוה כעין בורא את המים, אין הכוונה שברד אין לו דין מים, אלא אף השתא יש לו דין מים, וכמ"ש בשו"ע (י"ד סימן רא, סעיף ל), וז"ל: "אפילו עשה כל המקוה משלג או כפור או ברד שהביאו בכלי ועשה מהן מקוה כשר", עכ"ל. והוה כטובל במ' סאה מים שעלתה לו טבילה.

ולגבי גדרי ברד אי הוה אוכל או משקה לגבי ברכה אחרונה, אמרו (תוספתא טהרות פ"ב ומובא בנדה יז א) "השלג אינו לא אוכל ולא משקה, חשב עליהן לאוכלין, בטלה דעתו, חשב עליהם למשקים תורת משקה עליה". אולם אינו בהכרח לח, ולפ"ז יש לדון אי יש לו דין שבעה משקים. וכתב בערוך השולחן (סימן רב סעיף ט) וז"ל: "לענין ברכה אחרונה, דאם נקשרו המים ואכלן בקרישותן, צריך לברך ברכה אחרונה על כזית וכהאי גונא בשאר משקין, וכו'. וכן נראה לי דהאוכל שלג או ברד או כפור וגליד ונהנה מזה, כגון שהוא צמא וכיוצא בזה, צריך לברך ברכה אחרונה על כזית, ואע"ג דלמקוה משלימין למ' סאה כמים, כמ"ש בפרק ז' במקואות, מ"מ עתה באכילתו שם אכילה על זה, ולא שם שתיה", עכ"ל. ואף שבפיו נעשה

ופרש"י כיפי- אבנים דברדא. והוא מעין אבני אלגביש האמורים ביחזקאל שהם אבני ברד. והשורש הוא, כמ"ש בספ"י, שיש ג' יסודות, אש- רוח- מים, ומים שקפאו, נעשו שלג, והוא שורש יסוד העפר, והיינו שנעשה שלג. קשה כאבן.

וכתב ברד"ק (יחזקאל, לה כב) וז"ל: "ואבני אלגביש, הוא מין ממני הברד, ויש מפרשים שהם שתי מלות, ר"ל אבני ברד דומות אל גביש, מן ראמות וגביש, שהיא אבן לבנה מהאבנים היקרות", עכ"ל. וטעם היותה לבנה מתבאר לפי הנ"ל, כי שורשו מים, והגוון הקרוב ביותר למים, הוא גוון לבן.

ולכך אמרו (מקואות פ"ז מ"א): "אבן הברד כמים", ופירש בר"ש משאנץ שם וז"ל, "רפוסלין בשלשת לוגין, ואין מעלין במקוה חסר קורטוב ונפל לתוכו קורטוב ברד, אין משלימין אותו לארבעים סאה להכשירו לטבילה", עכ"ל.

ואבנים הללו נקראים "כיפי", וכתב בתפא"י (אהלות פ"ח מ"ה אות נא- יכין) וז"ל: "כיפא, הוא בלשון יון אבן, וכן פירש בערוך במלת כף האחרון", עכ"ל. וז"ל הערוך שם: "כיפת ברד, פירוש, חתיכת הברד", עכ"ל. ונראה שנקרא כיפי, לשון כפות, שתחלה בהיותם מים, כל טיפה עומדת לעצמה ויכולה להפרד, אולם בשעה שקפאו, מחוברות וכפותות יחד.

ועוד בחינת אבן יש בברד, כמ"ש רש"י (גיטין ס"ב) וז"ל: "גירא דליליתא- חץ של לילות, אבן שעשויה כחץ, ונופלת עם הברד", עכ"ל. ובערוך ערך לוליתא, הוסיף וכתב: "ומהפכה השטן למטה", עכ"ל.

ולפ"ז במכת מצרים במכת ברד ירד יחד עם הברד גירא דלוליתא, ומהפכה השטן למטה, כנ"ל, ונמצא ששורש מכת ברד, כבר היה כלול במטה עצמו שממנו נעשו המטות, שמטה זה

שהפיל נמרוד הרשע את אברהם אבינו לתוך כבשן האש, אמר גבריאל לפני הקב"ה רבש"ע ארד ואצנן ואציל את הצדיק מכבשן האש, א"ל הקב"ה, אני יחיד בעולמי והוא יחיד בעולמי, נאה ליחיד להציל את היחיד, ולפי שהקב"ה אינו מקפח שכר כל בריה, אמר תזכה ותציל "שלשה" מבני בניו". והינו שכח הצלת "שלשה" הוא מכח מדרגת שלש יסודות כנ"ל, אולם הצלת אברהם הוא מדין "יחיד" והינו כח האחד, שלמעלה כלל מכל ג' יסודות. והינו שכחו הצלת חנניה מישאל ועזריה הוא איזון של ג' היסודות, אולם הצלת אברהם הוא מכח אור האחד שלמעלה מכח היסודות כלל.

ולהיפך הצלת חנניה מישאל ועזריה, היה מכת ברד במצרים, ששם כתיב, ואש מתלקחת בתוך הברד, וכתב בסודי רזיא (אות ר) וז"ל: "נקראים כלל המלאכים ע"ש ממשלתם שהם ממונים עליהם, כגון יורקמי שר הברד, כשהחמה מכה בברד הוא כמו "ירוק", ואז מתלקחת בתוך הברד, ירוק, ועצים לחים עושים אש ירוקה מפני מים ועשן מעורבים, יורקמי יורקי דמיא", עכ"ל. והבן יורקמי- ירוק, קו אמצע, והבן שיורקמי אינו שר קו ימין כפשוטו, אלא אחדות אש ומים, ימין ושמאל יחדיו, ותולדתו ירוק- יורקמי. אולם עיין אפיקי מים, סנהדרין צב ע"ב, ולשם, ספר הכללים, כלל ב', ענף ג'. ועי' גם בכרכות נט. דאיכא ג' מיני ברק וא' מהם ירוק "על הברקים אומר ברוך שכחו וגבורתו מלא עולם מאי ברקים אמר רבא ברקא ואמר רבא ברקא יחידאה וברקא חירא וברקא ירוקתא".

ונחיתו כיפי ברדא מרקיעא, והוא בשעת מיתתו של רב המנונא

(מו"ק כה ע"ב)

ובערוך ערך כף גרס ר' חייא. ועין ר"ן שם,

נהפך ממטה לברד, ודו"ק היטב.

וכתב בערוך לנר (יבמות עה ב) וז"ל: "דע"י ברד היינו מחמת בעתותא דקול הברד", עכ"ל, ולפ"ז י"ל, שמיתת רב המנונא מכח בעיתות קול הברד שירד אז, וקצת דוחק. וכתוב (תהלים יח יב): "יתן קולו ברד וגחלי אש", ועין זוה"ק ח"א, קפו, ע"א.

ובעומק, המנונא, לשון מן, ויחד עם המן ירדו אבנים טובות, וזהו האור שהאיר בשעת מיתתו.

מכון שבו אוצרות שלג ואוצרות

ברד וכו' (חגיגה יב ע"ב)

וכתיב (איוב לח כב): "הבאת אל אוצרות שלג ואוצרות ברד תראה". ואמרו (במדב"ר ב י): "ברא הקב"ה ארבע רוחות לעולם, מזרח מערב צפון ודרום, מזרח משם האור יוצא לעולם, מערב אוצרות שלג ואוצרות ברד קור וחום יוצאין לעולם", וכו', ואמרו שם: "וכנגדן אפרים ובנימין ומנשה, ומי יעמוד לפני שלג וברד, אפרים ומנשה ובנימין, שנאמר (תהלים פ) לפני אפרים ובנימין ומנשה עוררה את גבורתך", עי"ש שנחשב להם זה גבורה. ונגלה בפרט בברד שירד בגבורה וכן אמרו (שם ג יב): "דגל אפרים ובנימין ומנשה, שהיו גבורים", וכו'. ועין ילקוט ראובני, בראשית אות לה, מדברי סודי רזיא. ומכח אוצרות ברד באה מכת ברד, כמ"ש בשפתי כהן (במדבר לא ב) וז"ל: "וכן בעשר המכות שלט באוצרות שלג ואוצרות ברד, והביא עליהם", עכ"ל ועין מהרש"א על אתר.

וכתב במלבי"ם (איוב לח כב) וז"ל: "ובגבוה האויר נמצאו אוצרות ברד במקומות הקפאון, שאין נראים כלל לבני אדם, ועז"א, ואוצרות ברד תראה", עכ"ל. ועין ספר הברית, ח"ג, מאמר י', פרק י'.

ונראה שזהו עומק מ"ש (ברכות נד ב): "אבני

אלגביש (ברד) תניא אבנים שעמדו על גבי איש", וביארו המפרשים שעמדו באויר, והיינו שנמצאים באויר כדברי המלבי"ם, והבן.

וכתב רש"י על אתר וז"ל: "מכון- לשון אוצר של פורעניות, כד"א (משלי יט) נכוננו ללצים שפטים. שבו אוצרות שלג וברד- כל אלה לפורענות", עכ"ל, אולם בתוס' שם כתבו וז"ל: "אוצרות שלג- יש ממנו שמוכן לפורענות ויש לטובה, כדאמרינן בתענית (ג ב) טבא תלגא לטורי כחמשה מטרי לארעא, וכן כתיב בי' (ישעיה נה) כי כאשר ירד הגשם והשלג וגו' כי אם הרוה את הארץ", עכ"ל. ובאמת נ' שערי בינה ברא הקב"ה, ושער ט"ו הוא מאוצרות ברד תראה עין ראב"ד, הקדמה לספ"י.

וכתב שם שיש שלג עליון שענינו טהרה, ויש שלג תחתון שנעשה מאדי המים ואדי הארץ ובפגשם המקום הקר יתקרב ויש מהם שיחזרו להיות ברד וכו', וז"ל עוד: "ונקראו אוצרות ברד אפותקי, מלשון אפה תהא קאים פירוש כאן תהא עומד וגובה חובך, וארז"ל כי בזה הנתב נפרעין מן הרשעים שנאמר אשר חשכתי לעת צר ליום קרב ומלחמה, ותרגם די גנזית תלגא לעידן עקתא בגהנום וברדא ליום קרבא דפרעה ואגחותא דמצראי", עכ"ל עי"ש ועין ספר הפליאה, ד"ה וראה והבן שהם עצמם מתפעלים.

השלג והברד והגליד והכפור

והמים, כו' אין ממעטין בחלון (ב"ב כ, ע"א)

ופרש"י וז"ל: "והשלג והברד וכו'- הואיל ונימוקים מאליהם, אין ממעטים", עכ"ל. ולפ"ז יש לדון בארצות הקרות שברד עומד שם כל השנה (ועין סודי רזיא, אות ש, אות ט) וכן במקומות שקרים חלק מן השנה, ואינו נמס לזמן מועט, וצ"ב כמה זמן צריך שיהא קבוע שם. ועין בב"י

מבטלים מחיצה עיין שאילת יעבץ, ח"א סימן ז. וכנסת יחזקאל, סימנים ג- ד. ושבות יעקב, ח"ג, סימן כה.

ו**כתב** בערוך השולחן (שסב, אות טו) וז"ל: "ויש להסתפק אם מועיל בימי החורף מחיצה של שלג וכפור וקרח, ונראה לכאורה דלא מהני, מדאמרינן, דאינן ממעטין בחלון לענין פותח המביא את הטומאה, משום דכיון שנימוקים מאליהם לא ממעטים את הפותח פתח, וכ"ש שאין שם מחיצה על זה, וכמים בעלמא הם, אך אין ראייה מזה, דבסתומת פותח טפח צריך ביטול עולמית כ"מ ברמב"ם (טומאת מת פרק טו, ה"א) דבעינן ברד שאין דרכו לפנותו (ויל"ע, דברד אין דרכו לפנותו, אלא מתפנה מאליו, ודו"ק), אבל מחיצות, הא דיו לשעתו, כמו המחיצות שבשיירא, ולשעתו הוה השלג דבר של קיימא בחורף, ואע"ג שבסעיף ד' כתבנו דלדעת הרמב"ם לא מהני מחיצה לשעה, זהו לשעה או ליום, אבל לכמה ימים ודאי מועיל והשלג בימות החורף הוא להרבה ימים", עכ"ל ואולי לכן לא כתב הרמב"ם הטעם מפני שנימח ונימס, אלא שהוא ראוי לקבל טומאה, כי מבטל את הברד לעולם כנ"ל בסוגיא, וצ"ב.

תרל"ג, בדעת הרמב"ם. ושבות יעקב, ח"ג, או"ח סימן כג, ואכמ"ל, ועין ערוך השולחן, סד אות טו, וכדלהלן.

וברמב"ם הלכות טומאת מת (פ"ט ה"ב) כתב וז"ל: "השלג והברד וכו', אינן ממעטין בחלון, שהרי הם רואים ומקבלים טומאה", עכ"ל וזהו לכאורה טעם אחר, וכבר האריכו האחרונים בדעת הרמב"ם, עין ספר המפתח שם.

ולעשות מחיצה מברד לפני הדליקה, עין תוס' רא"ש, שבת מז ב, ד"ה מפני, ומג"א, או"ח, סימן רסה ס"ק ח.

ולגבי דין סוכה, כתב בבאר היטב (או"ח תרכו סק"א) וז"ל: "מקומות קרים שבחג יורד שלג (או ברד) הרבה על הסכך הסכה ומתכסה ונעשה כעין תקרה כשרה, גנת ורדים או"ח, כלל ד סעיף ז", עכ"ל. ועין ערוך השולחן, תרכט, ס"ק ב. וכן אין דין אהל לברד כמ"ש (אהלות פ"ח מ"ה): "וכופת הברד והשלג וכו', אינו מביא את הטומאה", והינו כי אין לו דין אהל. ועין רמב"ם, הלכות טומאת מת, פרק יג הלכה ה. וכתב במשנה הלכות, שלכן אין איסור בונה בברד ושלג כי עומד להיות נמס. וכן אין לו דין מחיצה לשבת. וכבר דנו האחרונים אם הם



מדור
רל"א
שערים

צירוף

ב-ר / ב-ד / ר-ד

ב-ד

כולו דם, מקום הנפש, כי הנפש הוא האדם, נפש שיתופא דגופא, ששורשה מן העפר, פרור, פרוד. משא"כ הרוח שנוטה לצרוף, ויתר על כן הנשמה, שהויתה דבקות. ומצד הרוח, "רוח ממללא", כאשר אינו בתיקונו נצרך לדובב שפתי ישנים. דובב, בד-כו. והבן שמצד מדרגת הרוח, "רוח ממללא", ישנו כח הדיבור, דבר, בד-ר, וזהו כאשר זהו דיבור של קלקול לשה"ר, מפריד בין הדבקים, הורג שלשה, מדבר שומע ומי שמדברים עליו, היפך איחוד ג', כנ"ל. וכאשר זהו דיבור של טוב, הוא זיווג, חיבור, ראוה מדברת. ויתר על כן "ודבק באשתו", דבק, בד-ק. כי מתחלה צריך לבדוק באחיה שהנושא אשה צריך לבדוק באחיה, בדק בד-ק, ובודק האם היא ראויה לצרוף, או לבדידות. וכאשר מברר שראויה לצרוף דבק בה כדבילה, שדרכם להתדבק זה בזה. דבלה, בד-לה. והוא בחינת זבולון, שנאמר (בראשית ל, כ) זבדני אלקים אתי זבד טוב. זבד ז-בד, לשון של מתנה, שע"י המתנה מצורפים יחדיו. והוא בחינת נדב, נ-בד. שע"י נדבה, נתניה מצורפים כנ"ל. וביתר שאת הוא בחינת אבינדב. כי מחד יש בו אותיות אבד, שורש הלבד כנ"ל, אולם מתקנו ונהפך לנדב. מאבד לנדב. ונתהפך מעוקץ של דבורה, פרוד, דבורה בד-ורה, לדבש שלה, דבש, בד-ש, כי טבע הדבש להתדבק היטב. וכן דבש תמרים, שיש באילנו של לולב, לב אחד כמ"ש בסוכה. וזהו בדלח, בד - לח, כי דבר קשה בלתי מצורף, אולם דבר לח דרכו להצטרף. וזהו בדלח שנראים בו כל הגונים מצורפים יחד.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: כבד, אבד, אבידן, אבינדב, אביעד, בגד, בד, בדלח, דבש, בדק, בוד, בודד, בלאדן, בלעדי, בעד, ברד, דב, דבורה, דבר, דביר, דבק, דבלה, דובב, דיבון, כבוד, בדל, דאבון, זבד, נבוכדנצר, נדב, עמינדב, רביד, עבד, לבד, בדק.

שורש הבדידות. לבד, ל-בד. וכן בדל, ל-בד. וזהו בחינת אבד, א-בד. כי כאשר נאבד דבר, נפרד הנאבד מן האובד, וכל אחד מהם נמצא לבדו. וזהו עומק מהותו של בגד. כמ"ש הוא בבגדו והיא בבגדה, יוציא ויתן כתובה. כי מתחלה כתיב, על כן יעזב איש את אביו ואמו ודבק באשתו והיו לבשר אחד. אולם כאשר חל תוקפו של החטא, נתחדשו בגדים, ועי"כ הוא בבגדו והיא בבגדה, נעשה בגד דבר המבדיל בינו לבינה. בגד, ג-בד. כי כאשר מצורפים הוא בכחינת זכו שכינה ביניהם, חיבור של ג'. וכאשר נעשה הפרדה, נפרדו שלשתם כל אחד לבדו. בד-ג.

והוא בחינת עבד, ע-בד. כי עבד מצורף לאשה הנקראת שפחה. ומה שאצל כל אדם ישנה בחינת ודבק באשתו, בעבד אינו כן, שהרי אשתו של עבד אינו קנינו כאשר הנקנת לבעלה, שאף היא שפחה, ואף הוא עצמו שייך לאדונו. ולכך חיבורם אינו חיבור גמור, וכל אחד במדת מה עומד לבדו. וזהו בחינת דאב, דאבון, א-בד. כי במקום שיהא א-אחד, נעשה בד, לבד, וזהו עצם הדאבון.

והוא כחו של נבוכדנצר, שאותיות בד בקרבו, כי הוא שורש גלות בבל, גלות ראשונה. כי כאשר ישראל על אדמתם וארצם, היא מצרפתם לאחד, ככלי המצרף את העיסה, אולם כאשר גולים, בחינת פזורינו בארבע כנפות הארץ, זהו הוית כל אחד לבדו. והוא הוא מהות הגלות. ויתר על כן מכת דבר בגלות מצרים שמהותו מיתה כמ"ש התרגום. כי מהות המות הפרדה, "כי המות יפריד. דבר, בד-ר. וכן מכת ברד, בד - ר, ירד אש ומים יחדיו, צירוף ב' הפכים בקלקול שאינו מצורף, וכל כח עומד לבדו וזהו חלק ממהות המכה.

וזהו בחינת כבד לשון כבודות, כי הדבר הקל קרוב יותר לצרוף לזולתו, משא"כ הכבד עומד לעצמו ורחוק מן הצרוף. וכן אבר הכבד באדם,

ב-ר

וחשך, אור וצל דקלקול. וזהו בער, אש בוערת, מחד יש בה אור, אולם מאידך נעשה אפר, פרוד.

והבן שבחינת פירוד גמור, הוא בחינת גלות לד' כנפות הארץ כנ"ל, וזה בחינת נבוכדראצר, נבוזראדן והדומים להם שיש בהם אותיות בר, שורש גלות. משא"כ בחינת תערובת הוא בחינת סנחריב שכלל את האומות יחדיו וערכבם. ונקרא כן כמ"ש חז"ל שסיחתו ריב. כי יש כח דיבור באדם, דבר, ד-בר. וכאשר זהו דיבור עליון הוא בבחינת "פתח פיך ויאירו דבריך", בחינת ברירות, וזהו הדיבור שמוציא פרי המחשבה והרצון לבר, לחוץ, וע"ד כלל לזולתו. אולם בדיבור יש תערובת של כ"ב אותיות. וכאשר נופל לקלקול נעשה עירוב דקלקול בחינת סנחריב, שסיחתו שיחה - דיבור של ריב. וכל זאת מכח דעת המתגלה בפה, דעת-ערוב דקלקול. כן מכת ברד, בר ד, אש מתקלחת בתוך הברד, תערובת דקלקול. וכן מכת ברד, בר - ד, אש מתקלחת בתוך הברד, תערובת דקלקול. והנה כתיב "דבר מלך שלטון", מכח הדיבור שולט על אלו שלבר ממנו. ושם נעשה שורש הריב, חלוקת המלוכה, בין ירבעם ורחבעם שיש בשמותם אותיות רב.

והנה כאשר מתגלה בחינת קלקול נעשה ריב, בשורשו הוא בחינת שרב, ש-רב, ריבוי הארה מעל גבולות הכלי. אולם כאשר זו הארה דתיקון הוא בחינת אברהם, בר-אהם, שנאמר עליו מי האיר ממזרח צדק ועל הארת חמה דתיקון נאמר כצאת השמש בגבורתו, גבר, ג-בר. אור מבורר, ויציאה לחוץ בשלמות.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: טבור, ירבעם, רחבעם, דרבן, חברון, נבוכדראצר, מכבר, נבוזראדן, סנחריב, עכבר, קרבן, רגב, בחר, אביר, אביתר, אבנר, אבר, אברהם, ברכה, עבר, חרב, קבר, ארבה, ארבע, רעב, שבר, חבר, באר, בור, בכור, ברית, בקר, ברד, ברה, בשר, גבר, גיבור, כגר, דביר, דבר, דיבור, בהיר, בחור, בחירה, חרבה, בכורים, בלאשצר, עבר, עכירה, עיבור, בעור, בער, בצר, בר, קרב, ברה, ברור, ברזל, רבקה, רחוב, בריה, ברי, ריב, ברנע, ברק, בתר, גביר, דבורה, כרובים, מבצר, מבשר, עברי, ערב, ערבה, ערבון, קרב, רחב, ארב, בישר, מדבר, עורב, זרובבל, צבר, רכב, כביר, מערב, ראובן, רבבה, רבע, רהב, רקב, חורב, חרבונא, שרב, שרביט, בהרת, בירה, בסר, בריא.

ברית, בר-ית. וברית היינו חיבור מבורר, בר לשון ברור, בהיר, בהרת, בחינת בריא, כי הבריא כולו מבורר. והוא בחינת - בחור, בר - וח, לשון ברירות, מובחר. וכן בכור, בר - כו, יש בו דין יכיר, ברירות. וזהו בבחינת נפש. ובבחינת מקום זהו בירה, בר - יה, בית מבורר ומובחר. ובבחינת זמן, זהו בקר, בר - ק. ומקום הברית, אות ברית קודש במקום רגליו של אדם, הנקראים "לבר מגופא", כנודע, לחוץ. בר-חוץ. ותחילתו של אות ברית קדש בטבור כנודע. טבור, טו-בר. ושם נתגלה כח ההתפשטות וההרחבה באדם, הנקרא ברכה מלשון הברכה, המשכה. ברך-בר. וכאשר המשכה זו טהורה, אזי זהו בבחינת "אור זרוע לצדיק", "ברה כחמה", ברה לשון ברור. וזהו ברק, בר-ק. כי התערובת יוצרת החשכה, והברירות אורה. ובשורש הוא אור ובהתפשטותו מים (בחינת אמ"ר, אור מים, רקיע), וזהו באר. לשון ביאור, בריר אור, ולשון באר מים. באר, בר-א. וכן בור מים, בור, בר-ו. ואזי מטיפה זו נעשה עובר במעי אמו, עובר, עו-בר. והולד הנולד בראשונה נקרא בכור, בר-כו. ועיקר גילוי זה נמצא אצל רחל - יוסף, בשורש, והתפשטותה של רחל - בלהה, ר"ת ב"ר. (והשורש ברבקה, בר-קה) וכן אצל ראובן שהיה בכור. ראובן בר-און. ופעמים טיפה זו אינה נקלטת כאם ונעשית טיפה מסרחת, רקבון, רקב, בר-ק, היפך ברור. וכן אצל כל אדם בסופו שבא אל מקום קבורתו, קבר, בר-ק. וזהו בחינת בסר, בר - ס, היפך הבר, ברור, ישנו סיתום. בר - סתום.

והבן שבפנימיות הכל מאוחד, וכאשר יוצא לבר, לחוץ, נעשה ריבוי. וזהו בר-רב, לשון ריבוי, וזהו לשון רבבה, מנין ריבוי הגמור. וכן פירות המחבורים לקרקע, סדנא דארעא חד הוא, ומחבר כל הפירות, וכאשר נבצרים, נעשה ריבוי, בצר, בר - צ. וכאשר ח"ו מתגלה ניצוץ הרע שבו, נעשה מכך ריב, רב-י. והוא בחינת עבירה, רב-עיה. וכח המפריד נקרא חרב (היפך חבר, חיבור), רב-ח. וכאשר זהו בתיקון זהו בחר, בוחר בטוב ומפריד הרע. והבן שיש בחינת פירוד גמור, והוא בחינת שבר, ש-בר. ועיקרו התפזרות לארבע כנפות הארץ, ארבע, רב-אע. והיפוכו חבר, ח-בר, שמחבר כל החלקים, והוא מקום קבורת האבות, חברון. וכן ברית, בר-חי, שמבריה מן הקצה אל הקצה ומחבר כל הנפרדים. והוא בחינת צבר, בר-צ. ויש בחינת פרוד ע"י תערובת במקום אחד ועי"ז נפרדו חלקיו. תערובת, ערב, רב-ע. וזהו בהרת דקלקול, בר - הת, מראה חמה עמוקה מן הצל, תערובת של אור

ד-ך

וזהו שורש ירידת בני למצרים, גלות של רד. ולכך נאסר לשוב ולדור במצרים. וביציאתם ממצרים לקו המצרים ' מכות, לברר ירידה זו דקלקול. וזהו מכת ברד, ודבר, דר-ב. וכן צפרדע, דר-צפע.

וביציאתם ממצרים יצאו לדרך, דר-ך. ואזי בא עמלק ברפידים, דר-פידים. וכל דרכם "לכתך אחרי במדבר", מדבר, דר-בם. וזהו ע"י משה שהוא "דבר אחד לדור", דר-ב. ואלו שלא זכו נשארו במצרים, בבחינת והיו לדראון, דר-און. אולם אלו שזכו נגלה להם ה' בבחינת "נאדרי ככח", נאדר, נא-דר. ואח"כ זכו למשכן שבו דרה השכינה. ולי"ב נשיאים, שהם פדהצור, דר-פהצו. שדיאור, דר-שיאו.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: דבר, אדר, אדיר, הדר, דרש, אדרעי, אדרת, אחשדרפני, רד, רדף, ארוד, ארפד, ברד, דביר, דור, דקר, דרום, דרך, חדר, ערד, עדר, מרד, דרש, מרדכי, ספרד, צפרדע, שרד, גדר, דבורה, דגר, דהר, דראון, דרוו, דרוש, דריוש, דרכמונים, דרקון, ארד, דרבן, ירד, מדרגה, מדבר, מסדרון, מרדות, סרפד, סמדר, פרד, פרדס, קדר, קרדום, שרד, שדר, ורד, רדס, נדר, נבוכדראצר, רביד, טרד, דרבן, כדלעמר, חרדה, כידור, נאדר, רקד, סרד, פדהצור, קדרנית, רבד, רדיד, רפד, רפסדה, שדיאור, תדהר, תרד, דרדר.

הנה נודע עד למאוד יסוד דברי חז"ל, שנתאוה הקב"ה להיות לו "דירה" בתחתונים. וזהו רד-יה. והיינו כביכול ירדה אור שכינתו לתתא, ונעשה לה דירה לתתא.

וזהו דבר ה' שבו נבראו שמים וארץ. דבר, דר-ב. כי כל מהות הדיבור שע"י יהא דירה בתחתונים. ועיקר "מקום" גילוי זה בכיהמ"ק שהוא בחינת דביר, דר-יב.

ו"בנפש" עיקר גילוי זה באדם הנקרא מדבר, דר-בם. ואצל אדום, אדם, נגלה בעיקר במלך השמיני הנקרא הדר, ה-דר. שלא כתוב בו בתורה מיתה. ואצל ישראל מתגלה הדבר ב"הדר" קיבלוה בימי אחשורוש. בחודש אדר, א-דר, ע"י מרדכי, רד-מכי, והבשורה נעשית ע"י האחשדרפנים. אחש-דר-פנים.

ובמדרגת "זמן" זהו שנת החמישים שנאמר בה וקראתם דרוו בארץ. דרוו, דר-ור. שנה שבה מתגלה דירה בתחתונים.

אולם מצד הקלקול נעשה רד, ירידה דקלקול. ושורשו בעשו שכולו כאדרת שער. אדרת, את-דר. וכבר בשעת יצירתו בבטן אמו, אמרו חז"ל שהיה רודף, שרצה להרוג את רבקה, ולבסוף עשאה עקרה. רדף, רד-ף. וכל עצמותו של עשו שופך דמים. ושורשו בקין שדקר את הבל אחיו. דקר, דר-ק. ועשו נמשל לחמה ויעקב ללבנה. וחמה עיקר מקומה ודיוריה בדרום, שע"ש כן נקרא דרום, דר-ום, שדרה שם, כמ"ש חז"ל. וכל עצמותו של עשו מורד במלכות שמים, ושורשו בנמרוד ששמו מלשון מרידה. מרד, מ-רד, והיינו התנגדות מוחלטת לדירה בתחתונים.



מדור
קבלה

בלבביפדיה קבלה

ברד

מילון ערכים בקבלה

ברד

בלבניפדיה קבלה

ברד

יושר

כתיב [בראשית לא, י] וברודים - ופרש"י חברבורת שלו פתוחה ומפולשת מזן אל זן, וזהו סוד- יושר. והבן שברודים אחדות יושר ועיגולים. חברבורות מפולשות, יושר, חוט של לבן מקיף, עיגולים.

שערות

שערה גם מלשון חטה ושעורה. וכתיב [שמות ט, לא] גבי מכת ברד, והפשתה והשערה נכתה, כי השערה אביב. וכתיב [דברים יז, ח] דברי ריבות בשעריך ר"ת ברד.

אזן

כתיב [ישעיה ל, ל] והשמיע ה' את הוד קולו וגו' ואבן ברד. הברד משמיע קולו בירידתו. וכתיב [תהלים יח, יד] וירעם בשמים ה' ועליון יתן קלו ברד וגחלי אש. וכתיב [שמות ט, כט] הקלות יחדלון והברד לא יהיה עוד. ושם [כג] וה' נתן קלת וברד ושם [כח] העתירו אל ה' ורב מהיות קלת אלקים וברד. ואמרו בזוה"ק [ח"א קפ"ו, ע"א] ועליון יתן קולו, כיון דיתן קולו, כדין ברד וגחלי אש. ועין בהרחבה סודי רזיא [אות ש', ט-י] שיש קול לפני הברד ויש קול אחר הברד, ועי"ש מהותם ועי"ש עוד, אות ר' משם אלעזר, ב'. ועין זוה"ק ח"א קו, ע"א. וברבינו גרשום [הולין פו ע"א] כתב, רעמים- זו ברד. אולם ע"ד כלל זהו רעם לעצמו וברד לעצמו.

אור א"ס

ברד, בגימט' אור, בגימט' אין סוף

צמצום

א- אלופו של עולם. אור א"ס. ב' - צמצום וקו. וכאן מושרש עליה וירידה, עליה צמצום, האור נסתלק ונתעלה לאור א"ס, קו, ירידה ברד, ב- רד.

ועוד. מחיצה. והברד בוקע את המחיצה. עין רש"י תהלים יח, יב, עי"ש. ולהיפך, נעשה הברד מחיצה, כמ"ש רש"י [תהלים עח, מח] וז"ל, כשהתחיל הברד לירד, המצרי מבריה צאנו לבית, והברד נעשה למולו כמין כותל, עי"ש. אולם לדינא לברד אין דין חציצה לטומאה, עין אהלות פ"ח מ"ה. ולעשות מחיצה מברד, עין או"ח שכ"ו, סעיף י', במג"א ס"ק ח' ובלבושי שרד.

ועוד. הנשאר מן הברד, בחינת רשימו.

קו

ברודים, לשון חיבור, ומצד הצמצום זהו לשון כוונץ [עין אבן עזרא ויצא, ל, לב] ומצד הקו, זהו חיבור מלשון קשר, עין ערך קטן עתיק.

עיגולים

כתיב [בראשית לא, י] וברודים - ופרש"י, תרגומו, ופצחין וכו', חוט של "לבן" מקיף את גופו סביב.

ועוד. אמרו [שמו"ר יב, ד] ויך הברד בכל ארץ מצרים- ירד הברד והיה עשוי אנבטאות אנבטאות, "ומסכב" את מקניהם ולא היו יכולים לצאת.

חוטם

כתיב [ישעיה ל, ל] והשמיע ה' את קולו ונחת זרועו יראה בזעף אף ולהב אש אוכלה נפץ וזרם אבן וברד.

ועוד. לא תנאף. ניאוף, נ- אף, כמ"ש חז"ל. ואמרו בפסיקתא רבתי [י' הדברות] לא תנאף, כנגד מכת ברד, ויהי ברד ואש מתלקחת בתוך הברד. וכתב היחיתה איש אש בחיקו וגו', כן הבא על אשת איש וגו' [משלי ו, כ"ז- כט].

פה

דיבור. וכתיב [תהלים קמח, ח] אש וברד וגו' עשה דברו, דבר- ברד. וכתב בשער הפסוקים [וארא] וז"ל, כי דבר ה' יתהפך לאותיות ברד, כאשר לא ישמעו אל דברו, עי"ש. ובפה נגלה אות ד', כנודע. דבר- ד- בר, ובמכת ברד, כתב הטור שהיו ד' חלקים, א' אש, ב' מים, ג' קולות, ד' ברד.

עינים - שבירה

מיתה. וכתיב [יהושע י, י"א] אשר מתו באבני הברד. וכתיב [תהלים עח, מז] יהרג בברד גפנם. וכתיב [שמות ט, י"ט] וירד עליהם הברד ומתו. ואמרו [שמו"ר יב, ו] ויהי ברד ואש מתלקחת, מהו מתלקחת, מת- לקח, לאחר שמכהו הברד לוקחו האש ושורפו.

ועוד. שבעה. וכתיב [שמות ט, כה] ואת כל עשב השדה הכה הברד ואת כל עץ השדה שבר. ועין זכריה י"א, ב.

ועוד. כתיב [בראשית ט"ז, יד] על כן קרא לבאר באר לחי "ראי" הנה בין קדש ובין ברד.

ובתיקון, הכפור, יוצר את הברד. כפור, פ"ר- כו, פרור, בחינת רפ"ח, ועי"ז נתקן ונעשה ברד. שהוא צרוף של פרוורים, ועין שו"ע או"ח, סימן ש"כ, סעיף י"א, שבשבת יש להזהר לא לפורר ולרסק הברד.

עתיק

תחלת עולם התיקון, פרוץ עתיק, ועולם התיקון נקרא "ברודים". וכתיב [זכריה ו, ג]

ובמרכבה הרבעית סוסים ברודים אמצים, ועין עץ חיים, שער המלכים, פ"א, וכתב בלשם [ספר הכללים כלל ב', ענף א'] וז"ל, ונקרא ברודים, כי תרגום ברודים הוא פצוחין, והוא מלשון צח, שהוא זך ובהיר, ותוקף הצחות הוא נקרא ברודים, וכו'. וכן הוא עוד הכוונה במלת ברודים כל תוקף היחוד והקשר, כי הוא מלשון בר"ד וכמ"ש האבן עזרא [ויצא ל, לב] כי הכפור והברד הם צומתין ומכווצין ומייחד את הנפרדים להיות אחד, עי"ש. ועין ערך קטן נוק'.

ועוד. קרי"ס. והיה שם ברד, כמ"ש (תהלים יח, יג - יד) מנגה נגדו וכו' ברד וגחלי אש, וכמ"ש חז"ל.

אריך

אורך, אור-ך. וכתב רש"י [יחזקאל יג, י"א] אבני אלגביש- אבני ברד גדולות, ואומר אני לפי שהם מזהירות בכל אבני גביש, הוא מדמה אותם אל גביש, שהיא אבן טובה.

אבא

ברד שנתרסק נקרא נולד, ובהיותו טיפה נקרא אב, ודו"ק שתחלתו "טיפה" שקפא, כעין אב המוליד, ואח"כ נקפא מעין אם המולדת, ואח"כ כשנתרסק נעשה ולד מעין האב. ועין שלהי במה טומנין.

אמא

סוד אמא, מקוה, גימ' קנא, מילוי שם אהיה, כנודע. וברד פוסל את המקוה בשינוי מראה, עין שבת קמד, ע"ב, וברש"י שם.

ולעשות תחלה מקוה מברד שהפשיר הרחיבו בכך הפוסקים, ועין שו"ת האדמו"ר הזקן, שער השמועה סימן לז, ולטבול בברד עצמו שירד, כבר הרחיבו בכך הראשונים, עין רש"י שבת קמד, ע"ב, ועין יו"ד סימן ר"ל, סעיף ל'.

תקיט] וז"ל, דע כי הכתר- ברד, וכן הוא במגיד מישרים [וארא] שברד לבן בכתר.

חכמה

כבוד חכמים ינחלו. ושורש הברד בשלג, בשלג שתחת כסא הכבוד- חכמה. עין ראב"ד הקדמה לספ"י. ועין סודי רזיא [אות ר', משם אלעזר, ד].

ובדרך רמז, כתיב [תהלים כג, ה] דשנת בשמן ראשי, ר"ת ברד.

בינה

יין- גפן. וכתוב [תהלים, עח, מז] יהרג בברד גפנם.

ונ' שערי בינה, והשער המ"ט הוא, ואצרת ברד תראה, כמבואר בספר הפליאה ד"ה בצלמינו כדמותינו, והובא בראב"ד בהקדמה לספ"י.

וכתב בערכי הכינוים לרמ"ז [אות ב' טו] וז"ל, ברד וגחלי אש, הן זון, דינים ורחמים, בסוד הבינה, דכתיב ועליון יתן קולו ברד וגחלי אש, עכ"ל.

דעת

עמלק. קרירות. ושר הממונה על הברד יורקמו שמו, לשון קרירות עין פסחים קיח, ע"א. ומדור התחתון ביותר שבו הברד, נקרא ארקא. לשון רק- קר. וכן יש בו עקרב, ע"ב- קר. עין מדרש אבא גוריון.

חסד

חור"ג. ב' ידים. וכתוב [חגי ב, יג] הכיתי אתכם בשדפון ובירקון ובברד את כל מעשה ידיכם. ועין קהלת יעקב ערך ברד.

ועוד. ברד- מים, חסד. אלא שנתקשה מכח גבורה. ולמעלה הוא מים ולמטה נעשה ברד. עין ערך קטן רוח. וכתב בסודי רזיא [שות ש', ט] וז"ל, פעמים מיכאל אש וגבריאל ברד, ופעמים גבריאל אש ומיכאל ברד. עי"ש בהרחבה. ועין

ז"א

איתא בסודי רזיא [אות צ, ג] וז"ל, י"ב אלפים נהרי ברד, ו' למעלן ו' למטה, עי"ש ועין הלכות הכסא, לר"א מגרמזיא, הלכות המרכבה, אולם ועין חסד לאברהם, מעין ה', נהר ט'.

נוק'

שם ב"ן, גימט' בהמה, והבהמות נהרגו בברד. ועין במד"ר פ"ט, אות ס"ג. ובזוה"ק [ח"ב, לא, ע"ב] אמרו, תלת מותנו הוו בבעירי, חד דבר, וחד אינון דקטיל ברד [דבר- ברד], וחד אינון בוכרי דבעירי, וכו'. מה בין האי להאי [בין דבר לברד] דא בניחותא ודא בתקיפו דרוגזא וכו', דבר דהוו בניחותא, מותנא דנייחא דהוו מתין מגרמייהו, ברד דאתהדרו אתוון דתקיף רוגזא וקטל כלא.

ועוד. כלי. וכתב בלשם [חלק הביאורים, פ"א, אות ט] וז"ל, ברודים שנקרא כן ע"ש גלידת העדיות שבהכלין, והוא מלשון ברד אשר וחם השמש ונמס, וכו', כי כל מה שנקרא האצילות בשם ברודים, הוא רק ע"ש הכלים שלהם, עכ"ל.

כתר

רצון. וכתב רש"י [שמות ט, כד] וז"ל, האש והברד מעורבין, והברד מים הוא, ולעשות רצון קונם עשו שלום ביניהם, עכ"ל.

ובזוה"ק [במדבר, קיח, ע"ב] אמרו, וכתב שם המפורש במצחו, פירוש בדמיון חציו אש וחציו ברד, עי"ש.

ועוד. פלא. וכתב רש"י [שם לב] וז"ל, כי אפילת הנה וכו', ודרשו, כי אפילות, כלומר פלאות נעשו להם שלא לקו.

וכתב בספר הקנה [ד"ה סוד עשר מכות מצרים] שברד עולה במ"ק, כתר. וז"ל, והכתר שולח השלג ע"ד הצינורות למדת המלכות השוער הפועל, הן לדין הן לרחמים, ושם נקפה ברד ונעשה כאבנים ולבן כשלג כמו המדה ששלחתו, עכ"ל. וכתב בשושן סודות [אות

פסחים קיח, ע"א. ומגלה עמוקות, ואתחנן, אופן קע"ז, ואופן קצ"ו.

ולפי הסדר של י' מכות מתתא לעילא, מכת ברד כנגד חסד, כך מבואר בעשרה מאמרות, וכן מבואר בפרדס רימונים ערכי הכינויים, פרק ב', ערך ברד. וכתב שם וז"ל, כח הגדולה המתקרב אל הגבורה, עי"ש. ובאור נערב ערך ברד כתב וז"ל, וקרוב אני לומר שהוא גבורה שבחסד, עכ"ל. ועין שער הפסוקים וארא.

גבורה

כתיב [ישעיה כח, ב] הנה חזק ואמץ לאדניי כזרם ברד שער קטב. וכתיב [שמות ט, יח] הנני ממטיר כעת מחר ברד כבד מאד. ואמרו [פסחים קיח, ע"א] ירקמו שר הברד.

ועוד. כתב בספר הקנה [ד"ה סוד עשר מכות במצרים] וז"ל, ברד דבר גימט' [עם ב' כוללים] יצחק, עי"ש. וכתב בשער הפסוקים וז"ל, ברד- הוא אחוריים של אלקים, שהוא ר', ועם ה' אותיותיו וע"ה, הרי ר"ו, במספר ברד. ויצא מן החסד של הנקבה הקדושה, כי כן ברד הוא מים מצד החסד, אלא שנתערב בו אש מתלקחת מצד הגבורה, והנה התפארת דזעיר דקליפה, עכ"ל. וכן הוא בפע"ח, שער חג המצות, פ"ז.

תפארת

חיבור חסד וגבורה. אש ומים. וכתיב [שמות ט, כג] וה' נתן קלת וברד ותהלך אש ארצה וגו', ויהי ברד ואש מתלקחת בתוך הברד. וכמ"ש רש"י [שם, כד] וז"ל, נס בתוך נס, האש והברד מעורבין, והברד מים הוא, ולעשות רצון קונים עשו שלום ביניהם [שמו"ר יב, ו].

ואמרו באבות דר"נ [כ"ד] ואש מתלקחת בתוך הברד, לא האש מזיק את הברד, ולא הברד מזיק את האש, לפיכך ברא הקב"ה מלאכי אש ומלאכי ברד, ואינן מזיקין זה את זה, ולהיפך בקלקול אמרו [מדרש אבא גוריון] ז' מדורים יש בגיהנם, וכל מדור ומדור עשקו מאה ריבוא

פרסאות, והתחתון שבהם נקרא ארקא שמו [והממונה עליו יורקמו כנ"ל] והוא חציו אש וחציו ברד, וכשדנים בו הרשע מוציאים אותו מאש לברד ומברד לאז.

ואמרו [תנחומא וארא, כב] ר' יוסי ב"ר חנינא אמר, צלוחית מלאה אש, ומאחריה ברד, ורבותינו אמרו, מטר היה יורד ונעשה ברד, והיתה אש יורדת עמו.

ואיתא בספר רזיאל המלאך וז"ל, אלולי האש שמחמם פניו של ברד, לא היה העולם יכול לעמוד מפני הקור, שנאמר, לפני קרתו מי יעמוד, עכ"ל. ועין סודי רזיא, אות י', יח. וכתב בספר השם וז"ל, ברד עיקר טבעו מים, והוא הפך לאש, וממנו יצא אש, שנאמר ברד וגחלי אש, עכ"ל, וכתב בסודי רזיא [אות ר', ז] וז"ל, כשהחמה מכה בברד, הוא כמו ירוק [שזהו גון הת"ת], עכ"ל. יורקמי גימט' שס"ה עם הכולל, וימות החכמה, ודו"ק.

נצח

עין בילקוט ראובני [וארא בשם מגיד חדש] שמכת ברד כנגד הנצח.

ועוד. נו"ה, לבר מגופא, ברד, בר- ד, ורק במכת ברד אמר משה לפרעה כצאתי את העיר אפרוש כפי, ועין רמב"ן שם, ולהנ"ל ניחא, כי זהו ממהות הברד.

הוד

חיגר ברגליו, שורשו בהוד, נהפך מהוד לדוה, כנודע. וכתיב [בראשית ט"ז, יד] בין קדש ובין ברד, ובתרגום, בין רקם ובין חגרא. וכן נקראת שור. עין מזרחי, שם, כד, סב.

יסוד

יוסף, אפרים. וכנגד אסיפת יוסף התבואה, לקו בבר שכלה התבואה. כ"כ ביד מצרים, פרוש הגש"פ. וכתיב [דה"א, ז, כ] ובני אפרים, שותלש וברד בנו.

הרוח נכנסת בו ועושה אותו ברד, שנאמר ורוח שערה עשה דברו, ואמרו [חגיגה, יד, ע"ב] א"ר יהודה אמר רב, דוד ביקש על ברד שלג וקיטור, והורידן לארץ. אמר לפניו רבש"ע, כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע [מלכים א, ח] לא יגור במגורך רע, והסכים הקב"ה לדעתו והורידן, דכתיב [תהלים קמח] הללו את ה' מן הארץ, אש וברד וגו'.

נשמה

כתב המהר"ל [גבורות השם, פרק נז] וז"ל, במכת ברד היו גוברים עליו קולות אלקים, עד שהאדם נבהל מחמת קולות אלקים, עד שלא נותרה נשמתם בם, ומפני זה היו כאלו נפסדים. ודבר זה ידוע מאוד, כי כאשר יבא קול כזה על האדם, כדכתיב קולות אלקים, שנפל להם ופרח רוחם ונשמתם, עכ"ל ואף שאין להם נשמה ורוח ממש מ"מ כתיב כל אשר נשמה באפו.

חיה

עץ החיים. והיפוכו עץ הדעת. ואמרו [שמו"ר יב, ג] למה הביא עליהם ברד, לפי שעם ישראל נוטעי כרמו וגנות ופרדסים ואילנות, לפיכך הביא עליהם ברד ושבר את הכל. והבן ששורש שבירת העצים בעץ הדעת ודו"ק, ועין טור יו"ד שסב, שברד הינו יובש גדול, נטילת חיות, עי"ש.

יחידה

מלחמת גוג ומגוג, מכח הארת משיח, ושם יהיה ברד, עין [שמו"ר, יב, ב].

ועוד. מדת צדיק. ואמרו [תנחומא וארא, כ] בכל המכות לא אמר פרעה ה' הצדיק, אלא במכת ברד בלבד, וכו'.
ויסוד במערב, כנודע. ופעמים מלכות - מערב. ואיתא בספר הפליאה [ד"ה ועתה בפעם הזאת] וז"ל, מערב - אוצרות שלג ואוצרות ברד.

מלכות

אבן. וכתיב [יהושע י', י"א] אשר מתו באבני הברד. ובמלכות נקפאו המים והפכו לברד. עין ספר הקנה, ד"ה סוד עשר מכות מצרים, בהרחבה. ואמרו [מקואות פ"ו, מ"א] אבן הברד, כמים שאובים.

ואיתא בתורה אור [למהר"מ פאפירש, במדבר] וז"ל, מערב, אוצרות שלג, כל זה מצד המלכות שבמערב. דינא דמלכותא דינא, לשלג אמר הוא ארץ [איוב, לז] וכן ברד אש מתלקחת בתוך הגבורות, עכ"ל.

נפש

כתב הראב"ד [ספ"י הקדמה] וז"ל, אדי המים ואדי הארץ ובפגשם במקום הקר יתקשרו, ויש מהם שיחזרו להיות ברד, ויש מהם שיחזרו להיות שלג, וכולם עולין מן הארץ, העטרת לתפארת וכו', וצריך אתה לדעת כי האדים העולים מן המים ומן הארץ, הם נפשות הנדחים, עי"ש. וכתב שם עוד וז"ל, ונקראו אוצרות ברד, "אפותקי", מלשון אפה תהא קאים, פירוש כאן תהא עומד וגובה חובך. וארוז"ל, כי בזה הנתיב נפרעין מן הרשעים, וכו', עי"ש.

רוח

אמרו [שמו"ר יב] ברד, ארבה, חשך, עי"ש משה, לפי שהם באויר.

ואמרו [תנחומא, וארא, כא] דתחלה מטר הוריד הקב"ה עליהם, כשירד נעשה ברד, שנאמר וימטר ה' ברד, למה, שאין הרעה דרה עם הקב"ה, המטר היה יורד ונעשה ברד, שהיתה

מילון ערכים בקבלה

ברד

וכתב בראב"ד [הקדמה לספ"י] וז"ל: "ודע כי יש שני מיני שלג, האחד זהו שלג של כתר עליון ויטהרו הטמאים ויתקרבו הנדחים, שנאמר אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו, ואומר לבושיה כתלג חיור. ויש שלג אחר, והוא נפעל מאדי המים, ואדי הארץ, ובפגשם במקום בקר יתקרו ויש מהם שיחזרו להיות ברד ויש מהם שיחזרו להיות שלג, וכולם עולים מן הארץ [עטרה] אל תפארת ה', באויר שבהם מצד החסד, שם יתפעלו. וצריך אתה לדעת, כי האדים העולים מן המים ומן הארץ, הם נפשות הנדחים, עכ"ל.

וברד עולה תחלה מתתא לעילא, וחוזר ויורד מלעילא לתתא, ויורד בגבורה, עין זוה"ק, ח"ב לא ע"ב. וברד גימט' יצחק עין ספר הקנה ד"ה סוד עשר ברכות, ומדתו גבורה, כנודע.

ובקהלת יעקב [ערך ברד] כתב וז"ל: "ברד בחינת חסד מים, זוה"ק [וישב קפ"ו ע"א]. תראה שברד הוא כולל דין וחסד, כי בשורש שלו מים הוא, ומה שנקפא ונעשה ברד הוא דין, כמ"ש בזוהר ויצא, ובראשית כט ע"ב. מסטרא דתרין גלדין, עכ"ל, אולם בחז"ל נתבאר שמכיון שבו אוצרות שלג והם נמצאים במערב, כנגד אפרים בנימין ומנשה (במדב"ר ב י), אולם כתב שם ערך [באה"ב] שברד כנגד נצח, עי"ש.

ברד- ברודים, כמ"ש בספר השורשים לרד"ק, ערך ברד. והוא סוד עולם התיקון, עולם הברודים, כנודע.

ושורשו של הברד, כתב בפרדס רימונים [שער כג פ"ב] וז"ל: "ברד פירש ר' משה, כי ברד הוא בחסד, ועיקר טבעו מים, והוא הפך לאש [-במצרים], אמנם נתבאר בזוהר [ויצא קסא] כי ע"י הגבורה נקפאים מימי השפע ואינם נשפעים למטה וכן נמצא שרוח צפון טבעו לקרר ולקפות, ולזה יוכרח היות כח הגדולה המתקרב אל הגבורה ברד, וזהו ואש מתלקחת בתוך הברד, וזהו ברד וגחלי אש קרובים זה לזה, עכ"ל, וברד גוון לבן, וגחלי אש גוון אדום, ויחדיו הוא ברודים, והבן.

ואיתא בפרקי דר' אליעזר, דכדור החמה, חציו אש וחציו ברד (עי' פדר"א פ"ה: "החמה קרנותיו ופניו המביטות למטה של אש, וקרנותיו ופניו המביטות למעלה של ברד"), אולם לא נתבאר אם הם מעורבים זה בזה או צד אחד אש וצד אחד מים, כמו שמצינו בכמה דברים, כמו בגיהנם (שמו"ר נא ז: גהינם חציו אש וחציו ברד) ואמרו [עין שבט מוסר פרק כו]: "חציו אש וחציו ברד והרשעים שבתוכו כשיוצאים מתוך האש לוחץ אותם הברד, וכשיוצאים מן הברד לוחץ אותם האש ודולקן, עכ"ל המדרש, עי"ש.

מילון ערכים בקבלה נרודים

מסטרא דצפון גלידי. עוד י"ל, ברד גימט' יד הגדולה יד החזקה, בחינת חסד וגבורה, עכ"ל. ועיין בלשם (חלק הביאורים, שער העקודים, פ"א, אות ט) שנגלד ונעשו הכלים, אולם אינו עביות ממש אלא כגלידה של מים, יעו"ש.

ויעוין עוד באיפה שלמה (שער הברודים, פ"ג) וז"ל, נראה לענ"ד לפרש, כי מטעם זה קראה התורה את עולם התיקון בשם ברודים, כי ברודים הוא פציחין, ר"ל פתוחין כמו שפירש רש"י ז"ל, כי החברבורות שלהם היתה פתוחה ומפולשות מזו לזו. והוא לשון פצחו הרים רינה, כי נפתחו ונתרחבו הנקודות ונמשכו ונתפשטו ממקומם הראשון, והוא בסוד פרצופים גמורים. אי נמי, מה שנקראו ברודים, הוא ע"ש "חיבור הדר עם ב"ן", שעולים גימט' ברודים עם האותיות, כי תיבת ברודים כתובה בתורה בחסרון הוא"ו, עכ"ל.

וביונת אלם (ח"א, פרק כה) כתב וז"ל, ברודים, שמשמעו בדים ורודים. פירוש, בדים, בברור הפנימיות שלא ישאר בהם משברי הכלים כלום. ורודים, בהתפשטותם בלבושיהן, מלשון וירקעו את פחי הזהב דמתגרמינן ורידו. והוא ג"כ מלשון ירידה, להורות התרחקם מן המקור, עכ"ל.

ובלשם (ספר הכללים, כלל ד, ענף א. וכן חלק הביאורים, שער העקודים, פ"א, אות ט, עיי"ש טעם נוסף) כתב וז"ל, ונקרא ברודים, כי תרגום של ברודים הוא פציחין (כנ"ל באיפה שלמה), והוא מלשון צח, שהוא זך ובהיר, ותוקף הצחות הוא נקרא ברודים. עיין ערוך ערך פצח. "והוא על אור המ"ה דהתיקון", שהוא אור זך ובהיר הרבה כי הוא זורח מאור א"ס, אור הגנוז וכו'. וכן הוא עוד הכוונה במלת ברודים על תוקף היחוד והקשר, כי הוא מלשון ברד (כנ"ל), וכמ"ש האבן עזרא (ויצא, ל, לב), כי הכפור והברד הם צומתין ומכווצין ומייחדים את הנפרדים להיות אחד. ובעת התיקון נתייחדו אורות הב"ן שהיו רה"ר וע"י המ"ה נתייחדו כולם ונעשו רה"ר, והוא מ"ש הרב כי המ"ה וב"ן יחד נקרא ברודים, כי נצמתו יחד כל האצילות.

כתב בעץ חיים (שער המלכים, פ"א) וז"ל, עולם התיקון נקרא ברודים, בסוד עקודים, נקודים, ברודים. כי מתחילה לא היה רק בחינת תר לבד, ובו היו עקודים ומקושרים ונכללים כל העשר ספירות, וזה נקרא עקודים, וזה בסוד פה דא"ק. ואח"כ יצאו מעינים דא"ק י' נקודות, והן עשר ספירות זה אחר זה, ולא היו מקושרים זה בזה דרך קוים, וזה נקרא נקודים. ומחמת שהיה כל אחד בפני עצמו ולא היה בסוד המיתוק לכך נשברו כליהם, והוא סוד ז' מלכין דמתו. ואח"כ נעשו עולם התיקון שנתפשטו הכלים ונתלבשו זה בזה בסוד אדם, וזה נקרא ברודים, עכ"ל. ועיי"ש שער ז', פ"א.

ו**כתב שם** (שער ט, פ"ו, מ"ב) וז"ל, נקודים הוא ב"ן, וברודים הוא מ"ה וב"ן יחד, עכ"ל. אולם נחלקו המפרשים האם שם התואר ברודים קאי על חיבור מ"ה וב"ן יחדיו, או על שם מ"ה דתיקון לעצמו, וכדלהלן.

ו**כתב** בחסדי דוד (אות ט) וז"ל, וטעם קריאת המ"ה ברודים, יען ב"ן הכולל הוא תולדות מלכות דא"ק, וממנו הז"ת דמיתו, ולכן שם ב"ן נקרא נקודות, כי נקודות היא במלכות. ושם מ"ה הכולל הוא תולדות הז"א דא"ק שתחלתו מהיסוד הנקרא הדר, כי הוא סוד הדרת פנים זקן, דהסריס אין לו זקן והוא מלך הדר המחייב את המלכים, וזהו ברודים כמו הדר, עכ"ל. ולדבריו תואר ברודים אינו על חיבור ותערובת מ"ה וב"ן, אלא על שם מ"ה לבדו, ודו"ק. ועיין קול ברמה (אות קלג).

אולם בטל אורות (ח"ב, פ"ג, אות יח) כתב וז"ל, ברודים נקרא הספירות דלאחר התיקון, על שיש בכל בחינה ובחינה מ"ה וב"ן, ולכן נקרא מעורב אודם ולובן והוא כמש"ל בח"א, פ"ז אות ד', ולעיל בפתיחה אות כ"ב, עכ"ל. ולפ"ז ברודים מלשון ברד. וכתב בקהלת יעקב (ערך ברד) וז"ל, ברד - בחינת חסד, מים (זוהר, וישב, קפו, ע"א). תראה שברד הוא כולל דין וחסד, כי השורש שלו מים הוא, ומה שנקפא ונעשה ברד הוא דין, כמ"ש (זוהר, ויצא, קנב. ובראשית, כט, ע"ב)



מדור ארמית

מילון ערכים בארמית
ברד - ברדסין - חגרא - ברדלס - תבלול -
ברדל - ברדניקוס - ברדס - ברדק -
בורידקיא - בורדקאי

מילון ערכים ארמית

ברד-ברדסין-חגרא-ברדלם-תבלול- ברדל-ברדניקום-ברדס-ברדק-בורידקיא-בורדקאי

ומכה, מעין מכת ברד במצרים, והבן. ברד, ב-רד, רד לשון רודה ומכה.

עוד כתב בערוך ערך ברדניקוס, וז"ל: "ברכות (ח) הרואה מקום הגיחור והלובקן והברדניקוס, פירש גאון פתרו הראשונים, ברדניקוס שהוא איש שקומתו ארוכה יותר משאר בני"א, עכ"ל, והבן שאדם שקומתו גבוה מכולם, דרכו לקבל מכה כאשר נכנס בשער וכד', כי השער הוא לפי קומת איש מצוי, ואדם גבוה הנכנס בו פעמים מקבל מכה בראשו מן השער, והבן.

עוד כתב בערוך ערך ברדס וז"ל, (נדרים מא): "א"ר יוחנן, ברדס אין מבקרין ואין מזכירין אותו, מ"ט מפני שהוא כמעין הנובע, פירוש בורדס, אלא מעין שמשלשל כמעין הנובע," עכ"ל. ונראה שנקרא כן מלשון ברודים, היינו שאין מאכלו מיושב במעיו, אלא מעורב במעיו, וכן צואתו מעורבת בכמה גוונים, ותולדתו שמשלשל כמעין הנובע.

עוד כתב בערוך ערך ברדק וז"ל: "תרגום ירושלמי- ויעש את הבריה התיכון לברוח ועבד ית ניגרא מציעא," עכ"ל. והינו כח לחבר דברים. שמחבר גוונים שונים. וזה בחינת ברדק חיבור הקצות ע"י מציעא. עוד כתב בערוך ערך בורקאי וז"ל: "נחתומים", והינו כי הנחתום מהדק ומחבר כל חלקי העיסה ומרכיביה ומכח עירוב כל חלקיה בכמה גוונים, נעשה גוון הפת.

אמרו (כלאים פ"ט מ"ז): הברסין והברדסין וכו', וכתב ברע"ב שם וז"ל: "שניהם עשוין מצמר, ומכסים בה את המלות, אלא שאלו דקין ואלו עבין". ונראה שהוא בגדר מנומר, כברודים.

וכתיב (בראשית טז יד) "בין קדש ובין ברד", ובתרגום: "בין רקם ובין חגרא", ונראה שחגרא, הינו קופץ ומדלג כי אינו יכול ללכת כראוי, ודומה לברודים שיש בהם כמה גונים, ונראה כדילוג. ובעל חי הנקרא ברדלס, ונראה שצבעו מנומר כברודים, וכתב ברע"ב (אהלות פרק יח מ"ח) וז"ל: "ברדלס- חיה שקורין לה בערבי אלצב"ע, אל- צבע", ונראה שאין בו רק צבע אחד אלא ריבוי צבעים. והבן. ועין ערוך ערך בורידקיא, וז"ל: "בלשון רומי בגדים צבועים בגון ירוק וכרתי", עכ"ל. ונודע שירוק קו אמצעי, מחבר לבן ואדום. ועין להלן במילת ברדק. וכן נקרא בלשון חז"ל צבוע עין ערוך ערך ברדלס, וכתב בערוך (ערך חלזון) וז"ל: "ויש מפרשין חלזון הוא תבלול וכו'", ובמוסף הערוך: "א"ב, פירוש, בלשון יוני ברד, וזה שם מורסא קטנה עגולה וזכר כמו אבן ברד בין העפעף והעין, או בעין עצמו", עכ"ל.

עוד כתב בערוך (ערך ברדל) וז"ל: "לשון רומי קורין לגורדלין בורדיליו וכו', בפסיקתא ויהי בשלח, או סריות אתה אוכל או מאה ברדלין אתה לוקה", ובמוסף הערוך: "א"ב, פירוש מכות, ובלשון המוני של יון קוראים לשוט ורצועה בורדלו", עכ"ל. והיינו כי הברד יורד